

วารสารทางวิชาการ นาฟ้าศิริปริทรรศน์

Academic Journal Nalakiri Parithat (AJNP)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2566 | Vol.1, No.1 Janury-April 2023

ISSN ONLINE XXXX-XXXX

วัดจกัษโณบสธ

พระมหาจงกานต์ จิตฺตมุนี

mongkholkan1977@gmail.com

082 996 7963

วารสารทางวิชาการนาฬาคีรีปริทรรศน์

Academic Journal Nalakiri Parithat (AJNP)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 [มกราคม-เมษายน 2566]

Vol. 1 No. 1 [January-April 2023]

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือและบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานุรักษ์ตามหลักการศึกษาเชิงพุทธศาสตร์ และศาสตร์ต่างๆ
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ รวมทั้งปรัชญาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

กองบรรณาธิการวารสารทางวิชาการนาฬาคีรีปริทรรศน์
วัดอภัยโคกบรรเลง หมู่ 10 ตำบลบุฤาษี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์ 092-996-7963 อีเมล nalakiri197@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.
พระพรหมวชิรโมลี
พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.
พระเทพเวที, รศ.ดร.
พระราชวิมลโมลี, ผศ.ดร.
พระเมธีวราญาณ, ผศ.ดร.
พระโสภณรัตน์บัณฑิต, รศ.ดร.
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.
พระอุดมสิทธิธนายก, รศ.ดร.
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.
พระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ, รศ.ดร.
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤต ศรียะอาจ
พระครูสิริรัตนบัณฑิต, ผศ.ดร.
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี

ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์, กรรมการมหาเถรสมาคม
ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 11
อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์
คณบดีคณะพุทธศาสตร์
รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
ศูนย์อาเซียนศึกษา
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริการสังคม
รองคณบดีคณะพุทธศาสตร์
รองคณบดีคณะพุทธศาสตร์

บรรณาธิการ

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม, รศ.ดร.

บรรณาธิการผู้ช่วย

พระมหาชยยุทธ ธีรธมโม, ดร.
พระจาดุรงค์ อาจารย์สุโม, ดร.
ดร.พูนศักดิ์ กมล

กองบรรณาธิการ

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโต, ผศ.ดร.
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมโน
รองศาสตราจารย์ ดร.เจือง ธิ่ง
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล
รองศาสตราจารย์ ดร.นิรนาท แสนสา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา ใจมโน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพร หมูคำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมแสน
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ
ดร.ประชัน ชะชิกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตอีสาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตอีสาน

ผู้จัดการวารสารและประสานงาน

ดร.พูนศักดิ์ กมล

พิมพ์ที่

วัดอังกัญโคกบรณลง เลขที่ 129 หมู่ที่ 10 บ้านโคกบรณลง ตำบลบุฤาษี อำเภอเมืองสุรินทร์
จังหวัดสุรินทร์ 36000 โทรศัพท์ 092-996-7963, 065-063-8090, 064-442-4698

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระมหานรินทร์ สุรปณโณ, ผศ. ดร.

พระจตุรงค์ ชูศรี, ดร.

พระอธิการสุภาพร เตชธโร, ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสง นิลนามะ
ดร.นคร จันทราช

ดร.ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม

ดร.กาญจพงศ์ สุวรรณ

ดร.พูนศักดิ์ กมล

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสุรินทร์

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ดร.กฤตสุชิน พลแสน

ดร.ประชัน ชะชิกุล.

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ดร.ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์

ดร.สมเจต หลวงกัน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตอีสาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตอีสาน

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา กรุงเทพมหานคร

บทบรรณาธิการ

วารสารทางวิชาการนาฬาศรีปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 [มกราคม-เมษายน 2566] เป็นฉบับแรกเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาวารสาร ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีความรอบคอบเพื่อพิจารณา ทั้งในเรื่องคุณภาพที่ทุกบทความล้วนได้รับการพิจารณาตรวจสอบอย่างละเอียดรอบคอบ และทางด้านปริมาณก็ไม่รับบทความในจำนวนที่มากเกินไปเพื่อสะดวกกับการบริหารจัดการวารสาร โดยฉบับนี้มีบทความจำนวน 5 เรื่องดังนี้

บทความวิชาการ มีดังนี้ 1) ผลกระทบการดื่มสุราเมรัยของพระภิกษุที่มีผลต่อความศรัทธาเขียนโดย พระครูสังฆรักษ์พีรวัส ญาณโสภโณ, พูนศักดิ์ กมล วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เจตจำนงเสรี: ฐานของแนวคิดเชิงมนุษยนิยม เขียนโดย พระครูภาวนาวัฒนบัณฑิต วิ. (มันจะนา) ที่พัทธสงฆ์ธรรมสถานมูลนิธิพุทธะมหาเมตตา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) ปัญหาจริยศาสตร์กับความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน เขียนโดย พระพัฒนา อตถกามา, พูนศักดิ์ กมล วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 4) ปรัชญาโพสต์โมเดิร์น: พื้นฐานแห่งปรัชญาการศึกษา เขียนโดย พระครูภาวนาวัฒนบัณฑิต วิ. (มันจะนา) ที่พัทธสงฆ์ธรรมสถานมูลนิธิพุทธะมหาเมตตา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 5) ศึกษาหลักมนุษยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทเขียนโดย พระมหาวิทยา วิชชากรโ, พูนศักดิ์ กมล วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้รับประเมินบทความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมฺโม, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
1 ผลกระทบการดื่มสุราเมรัยของพระภิกษุที่มีผลต่อความศรัทธา It Affects the Monks' Drinking Liquor which Affects their Faith. พระครูสังฆรักษ์พีรวัส ญาณโสภโณ, พูนศักดิ์ กมล	1
2 เจตจำนงเสรี : ฐานของแนวคิดเชิงมนุษยนิยม Free will: The Foundation of the Structural Concept of Leadership. พระครูภาวนาวัฒนบัณฑิต วิ. (มันจะนา)	12
3 ปัญหาจริยศาสตร์กับความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ในยุค ปัจจุบัน Problems of Ethics and Responsibility in Performing Duties in Modern Times. พระวิธนา อตถกามา, พูนศักดิ์ กมล	25
4 ปรัชญาโพสต์โมเดิร์น : พื้นฐานแห่งปรัชญาการศึกษา Postmodern Philosophy Basics of Educational Philosophy. พระครูภาวนาวัฒนบัณฑิต วิ. (มันจะนา)	36
5 ศึกษาหลักมนุษยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท The Study of Humanitarian Principles in Buddhism. พระมหาวิทยา วิชชากร, พูนศักดิ์ กมล	51

ผลกระทบการดื่มสุราเมรัยของพระภิกษุที่มีผลต่อความศรัทธา It Affects the Monks' Drinking Liquor which Affects their Faith

พระครูสังฆรักษ์พีรวัส ญาณโสภโณ¹, พูนศักดิ์ กมล²

Phrakhru Sangkarakpeerawat Yanasopano¹, Poonsak Kamol²

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2}

Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2}

Corresponding author, e-mail: poonsakkamol@gmail.com²

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้เป็นการศึกษาถึงผลกระทบการดื่มสุราเมรัยของพระภิกษุที่มีผลต่อความศรัทธา พระวินัยของพระสงฆ์ที่เป็นผลทางด้านโลกวัชชะ ที่จัดเป็นพระวินัยที่มีโทษร้ายแรง และก็มีข้อที่เป็นวินัยที่เบาแต่เป็นโทษที่ทางโลกติเตียน จึงควรศึกษาให้เข้าใจทั้งในเรื่องของวินัยบัญญัติ และในทางโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะประชาชนที่เป็นผู้คอยรักษาดูแลพระภิกษุในพระพุทธศาสนาต้องคอยดูแลและมีความเข้าใจในพระวินัยเป็นอย่างดี ดังนั้น ปัญหาเรื่องพระภิกษุสงฆ์ดื่มสุราเมรัย จึงทำให้เกิดผลต่อความศรัทธาของประชาชน เป็นอย่างมาก

คำสำคัญ: สุราเมรัย, พระภิกษุ, ความศรัทธา

Abstract

This article is a study of the effects of monks' drinking alcohol on their faith. The discipline of monks that is the result of worldly vajja which is classified as a discipline that carries severe punishment and there is a discipline that is light but is a punishment that the world criticizes. Therefore, you should study to understand both the discipline and rules. And in the world, especially as people who take care of monks in Buddhism, they must take care of them and have a good understanding of the Vinaya. Therefore, the problem of monks drinking alcoholic beverages As a result, it greatly affects the faith of the people.

Keywords: liquor, monk, faith.

บทนำ

ในพุทธกาล พระพุทธเจ้าพระองค์ได้ทรงปรารภไว้ในอุปกิเลสสูตรสูตร ว่าด้วยความมัวหมองของพระ คือ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เครื่องมัวหมองของพระจันทรและพระอาทิตย์อันเป็นเหตุให้พระจันทร์และพระอาทิตย์ไม่ส่องแสงไฟโรจน์มี 4 ประการ คือ เมฆ 1 หมอก 1 ควันและละออง 1 ราหูจ่อมอสุร 1 ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อุปกิเลส (เครื่องมัวหมอง) ของสมณพราหมณ์ทั้งหลาย อันเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์ไม่สง่างาม ไม่รุ่งเรืองไฟโรจน์ มี 4 ประการ คือ ดื่มสุราและเมรัย 1 เสพเมถุนธรรม 1 ยินดีทองและเงิน 1 เลี้ยงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ 1 สมณพราหมณ์บางพวกถูกราคะ และโทสะครอบงำแล้ว อวิชชาห่อหุ้มแล้ว

ย่อมดื่มสุราเมรัย เสพเมถุนธรรม เป็นผู้ไม่รู้แจ้ง ยินดีทองและเงินสมณพราหมณ์บางพวกเลี้ยงชีวิตด้วยมิฉฉาชีพ

สมณพราหมณ์พวกนี้ ย่อมไม่สง่างาม ไม่รุ่งเรืองไพโรจน์เป็นที่รู้กันว่าไม่บริสุทธิ์มีธุลี คือ กิเลสอันความมืดปกคลุมแล้ว เป็นทาสตัณหาถูกตัณหาชักจูงไป ย่อมเวียนว้ายตายเกิดในสังสารวัฏไม่สุดสิ้นจากข้างต้น กล่าวโดยสรุปว่า อุปกิเลสสูตร พระองค์ตรัสสอนสมณะพราหมณ์หรือนักบวชโดยเฉพาะ จะได้ตัดสินญกว่านักบวชประเภทไหนควรแก่การเคารพนับถือ หรือควรแก่การดำเนินหรือขจัดออกจากพระพุทธศาสนา สำหรับสุราและเมรัยนั้น ถึงแม้ว่าพระวินัยจะมีข้อห้ามปรับอาบัติพระภิกษุที่ดื่มสุราเพียงแค่อาบัติสถานเบา คืออาบัติปาจิตตีย์เท่านั้น แต่เนื่องจากเป็นโลกวัชชะคือชาวบ้านตลึงนินทา ตำนานิตีเยน ชาวบ้านรับไม่ได้กับพฤติกรรมแบบนี้ เป็นความเศร้าหมองหรือความเสื่อมเสียต่อวงการคณะสงฆ์ จึงต้องจับพระที่ดื่มสุราสึกจากเพศบรรพชิต เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

สำหรับพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จะมีพระวินัยบัญญัติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องการดื่มสุราและเมรัย คือ สุรา ปานวรรค ซึ่งพระพุทธองค์ทรงบัญญัติไม่ให้พระภิกษุดื่มสุราและเมรัย รวมถึงปรับโทษพระภิกษุผู้กระทำให้ต้องอาบัติปาจิตตีย์

จากการศึกษาด้านจริยศาสตร์ พบว่า ปัญหาการละเมิดพระวินัยของพระภิกษุสงฆ์ในสังคมไทยยุคปัจจุบันนี้มีแนวโน้มเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยลำดับ ทั้งที่ปรากฏเป็นข่าวรายวันและไม่เป็นข่าว ทั้งนี้พระภิกษุสามเณรขาดการศึกษาพระวินัยให้เข้าใจอย่างจริงจัง เมื่อไม่เข้าใจในหลักคำสอน หรือหลักปฏิบัติที่ตรงตามถูกต้องย่อมไม่รู้แนวทางหรือวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องย่อมนำไปสู่การปฏิบัติที่ผิดพลาด ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียศรัทธาแก่พระพุทธศาสนาเป็นอันมาก พฤติกรรมการล่วงละเมิดจริยธรรมของพระภิกษุสามเณรที่ตกเป็นข่าวดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษาวิเคราะห์ต่อไปว่าทำไม หรือเพราะเหตุใดพระภิกษุสงฆ์ยุคปัจจุบันนี้จึงได้มีแนวโน้มหรือทัศนคติต่อการล่วงละเมิดพระวินัย เป็นเรื่องเล็กน้อยเป็นเรื่องปกติ โดยไม่ละอายต่อพระวินัย ทั้งที่เป็นกรอบแนวความคิดและเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำรงไว้ซึ่งสมณะเพศเป็นสำคัญ

ปัญหาดังกล่าวนี้เคยเกิดขึ้นแล้วในครั้งพุทธกาล โดยพระพุทธองค์ทรงป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการบัญญัติข้อห้ามประพฤติดังต่อไปนี้ ตลอดถึงขั้นตอนของการวินิจฉัยอธิกรณ์ในเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วให้เป็นไปตามพระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้เป็นแบบอย่างขั้นตอนดังกล่าวนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เมื่อเกิดเรื่องเสียหายขึ้น ตรัสสั่งให้ประชุมสงฆ์เนื่องจากมิได้ทรงบัญญัติ สิกขาบทไว้ล่วงหน้า
2. ตรัสสอบถามภิกษุผู้เป็นต้นเรื่องในที่ประชุมสงฆ์เพื่อความกระจ่างแก่พระสงฆ์อื่น
3. แสดงโทษแห่งความประพฤติดังกล่าว และอานิสงส์แห่งความสำรวม
4. ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามประพฤดิเรื่องนั้นอีก ส่วนภิกษุผู้ก่อเรื่องเสียหายถือเป็นต้นบัญญัติ (อาทิกำมิกะ) ไม่ทรงปรับเป็นความผิด แต่ให้ถือเป็นเยี่ยงอย่างที่ไม่ดีที่พระสงฆ์อื่นไม่ควรกระทำตามเมื่อภิกษุรูปอื่นๆ ล่วงละเมิดสิกขาบทนั้นจึงจะมีโทษตามบทบัญญัติแห่งสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว (พระปริยัติคุณูปการ, 2553)

รายงานเล่มนี้ จึงมีความสนใจศึกษาในเรื่องพระวินัยของพระสงฆ์เถรวาทที่เป็นปณณัติวัชชะ (โทษทางพระวินัยสงฆ์) กับบทบัญญัติว่าด้วย โลกิตีเยน (โลกวัชชะ) มาประกอบกันและหาแนวทางในการที่จะสร้างความเข้าใจและสร้างศรัทธาทั้งในฝ่ายของพระภิกษุสามเณรผู้รักษาคำสอน และเป็นผู้รักษาพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระวินัยที่เป็นเรื่องของหลักคำสอนเป็นสิกขาบทเป็นกฎกติกาที่พระสงฆ์ยอมรับและเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา รวมถึงแนวทางการป้องกันการประพฤติดังกล่าว

พระภิกษุสามเณรและแนวทางที่จะช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาช่วยกันดูแลสอดส่องพระภิกษุสามเณร อุปถัมภ์ค้ำชูพระพุทธศาสนา ให้อยู่ตราบนานเท่านาน

พระวินัยที่มาจากพระปาฏิโมกข์และอนุบัญญัติ

พระธรรมและพระวินัยนั้นอยู่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งในสมัยพุทธกาลนั้นเป็นไปในรูปแบบของระบอบสามัคคีธรรม ยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลักหรือเป็นแม่บทในการปกครองคณะสงฆ์ทุกประการ ซึ่งรูปแบบของระบอบการปกครองนี้ เป็นหลักของการปกครองในหลักของพุทธปรัชญาที่พระองค์ทรงแสดงและบัญญัติไว้ให้ภิกษุสงฆ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงใช้หลักพระธรรมวินัยในการปกครองของสงฆ์เป็นหลัก โดยยึดเป็นรูปแบบในการดำเนินงานในทางพระพุทธศาสนาที่ต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะไม่มีระบบการใช้กำลังบังคับให้ปฏิบัติตามผู้นำ การที่ผู้ใดปกครองจะทำตามคำสั่งของผู้นำจึงไม่ขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นสำคัญ โดยเฉพาะพระอุปัชฌาย์และอาจารย์นับเป็นหน่วยปกครองที่ได้ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในการปกครองสงฆ์ที่มีลักษณะควบคุมดูแล นอกจากนั้น ก็มีแต่พระธรรมวินัยที่ใช้ควบคุมวัตรปฏิบัติของสงฆ์ ซึ่งผู้ดูแลพระวินัยก็คือสงฆ์ที่อยู่ด้วยกันนั่นเอง ผู้ระงับอาบัติหรือการทำผิดพระวินัยก็เป็นอำนาจของสงฆ์ แม้แต่การระงับอธิกรณ์ก็เป็นอำนาจของสงฆ์เช่นกัน อุปัชฌาย์และอาจารย์นั้นถือว่าเป็นตัวแทนการปกครองที่ยึดถือผู้มีความรู้ อายุพรรษามาก เคารพพรรษาที่อ่อนกว่า เท่ากับที่ปกครองน้องแต่มีธรรมวินัยกำกับอยู่เบื้องหลัง

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 “วินัย” หมายความว่า ระเบียบแบบแผน และข้อบังคับ, ข้อปฏิบัติ, สิกขาบทของภิกษุ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ปณัตติวัชชะ หมายถึง อาบัติที่เป็นโทษทางพระบัญญัติ คือ คนสามัญทำเข้าไม่เป็นความผิด ความเสีย เป็นผิดเฉพาะแก่ภิกษุ โดยฐานละเมิดพระบัญญัติ เช่น ฉันทอาหารในเวลาวิกาล (หลังเที่ยง) ขุดดิน ใช้จิวรที่ไม่ได้พินทุ นุ่งนอนบนเตียงตั้งที่ไม่ได้ตรึงทำให้แน่น เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

คำว่าปณัตติวัชชะ โทษทางพระบัญญัติ คือ เป็นโทษทางพระวินัย ทำแล้วมี ความผิดเฉพาะพระภิกษุ ชาวบ้านไม่มีความผิด เช่น ขุดดิน ยืนปัสสาวะ ยืนทานข้าว ยืนดื่ม น้ำ ฉันทอาหารหลังเที่ยง เป็นต้น (ญาณวชิระ, 2556)

ประเภทของสิกขาบทที่ปรับอาบัติ คำว่าอาบัติ มาจากภาษาบาลีว่า “อา+ปตติ” แปลว่า ตกลงไป, รุดไป, ลื่นลงไป หมายถึง “การต้อง, การล่วงละเมิด” (วิ มหา. (ไทย), 1/1/354-356) พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติขึ้นความผิดของการละเมิดสิกขาบท (ไม่ประพฤติดังตาม) แยกประเภทตามความหนักเบาของอาบัติ ได้ดังนี้คือ ความผิดขั้นสูงสุด เรียกว่า ปาราชิก รองลงมาตามลำดับ คือ สังฆาทิเสส, อนินย, นิสสัคคีย-ปาจิตตีย์, ปาจิตตีย์, ปาฏิเทสนียะ, เสขียะ และข้อปลีกย่อย ซึ่งแต่ละบัญญัติมีจำนวนและรายละเอียดต่างกันไป รวมกันได้ 227 สิกขาบท หรือที่เรียกว่า “พระปาฏิโมกข์” ที่พระภิกษุทุกรูปต้องถือปฏิบัติให้เคร่งครัดนั่นเองอาบัติที่ยกขึ้นเป็นสิกขาบทที่มาจากพระปาฏิโมกข์มี 7 สิกขาบท และที่ไม่ได้มาในพระปาฏิโมกข์อีก 1 สิกขาบท ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1. ครุกาบัติ หมายถึง อาบัติหนัก ที่มีโทษร้ายแรง มี 2 อย่าง คือ 1) ปาราชิก 4 แปลว่า (ผู้พ่ายแพ้) ซึ่งหมายถึง ผู้แพ้กำหนดทางชีวิตการเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา อาบัติ ปาราชิก เป็นอาบัติหนักที่สุด ภิกษุใดเมื่อต้องอาบัติปาราชิกแล้วจะขาดจากความเป็นภิกษุทันที ถ้าสึกออกไปแล้วและกลับเข้ามาบวชใหม่ ก็ไม่เป็นพระ แต่ถ้ายังไม่สึกออกไปและถ้าร่วมทำสังฆกรรมใด ก็จะทำให้สังฆกรรมนั้นเสียทั้งหมด แต่ถ้ายัง

อยู่ครองผ้าเหลืองหลอกให้คนกราบไหว้อยู่ ก็จะเป็นบาปหนาขึ้นเรื่อย 2) สังฆาติเสส 13 แปลว่า (อาบัติอันจำปรารถนาสงฆ์ในกรรมเบื้องต้นและกรรมที่เหลือ มูลเหตุแห่งอาบัตินี้มี 13 สิกขาบท ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว ต้องรับโทษที่เรียกว่า การอยู่ “ปริวาสกรรม (อยู่กรรม)” เป็นอาบัติที่หนัก รองลงมา

2. ลหุกาบัติ หมายถึง อาบัติเบา มี 5 อย่าง คือ 3) อนียต 2 แปลว่า (ไม่แน่, ไม่ แน่นนอน) เป็นอาบัติที่อยู่ระหว่าง “ปาราชิก หรือ สังฆาติเสส หรือปาจิตติย โดยสาระสำคัญ คือ “ภิกษุผู้เดียวสำเร็จการนั่งอยู่กับมาตุคาม(สตรี) ผู้เดียว ในที่ลับหู 1 หรือในที่ลับตา 1 4) นิสัคคียปาจิตติย 30 แปลว่า (จำต้องสละ อาบัติสิกขานี้ภิกษุจำต้องสละสิ่งของที่เป็น มูลเหตุแห่งอาบัติก่อน (ประกอบด้วย จีวรวรรค 10, โกสิยวรรค 10, ปัตตวรรค 10) 5) ปาจิตติย 92 แปลว่า (การละเมิดชกกุลธรรมให้ตก) ย่อมผินต่ออริยมรรค เป็นเหตุแห่ง ความลุ่มหลงแห่งจิต เพราะเหตุนี้ จึงเรียกความละเมิดนั้นว่า ปาจิตติย (ประกอบด้วย มุสาวาทวรรค 10 , ญตคามวรรค 10, โอวาทวรรค 10, โภชนวรรค 10, อเจลกวรรค 10, สุราปานวรรค 10 , สัปปณวรรค 10, สหธรรมิกวรรค 12, รตนวรรค 10, 6) ปาฏิเทศนียะ 4 แปลว่า (จะพึงแสดงคืน) หมายถึง ธรรมที่น่าติเตียนในศาสนาของพระสุคต ความผิดที่ต้องแสดงคืน คือ ต้องอาบัติเกี่ยวกับบุคคลใดให้แสดงกับบุคคลนั้น 7) เสขียะ 75 แปลว่า (สิ่งที่ พึงศึกษาอันควรปฏิบัติ) ข้อนี้เป็นเบื้องต้น เป็นพุทธบัญญัติที่ได้เตือนสติให้ภิกษุสงฆ์พึง สำรวมกาย วาจา ใจ เมื่อเข้าไปอยู่ในที่ชุมชนหรือในละแวกบ้านของผู้อื่น เพื่อยังให้เกิดความเสื่อมใสของบุคคลในชุมชนนั้นๆ จะได้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา (ประกอบด้วย สารูป 26, โภชนปฏิสังยุต 30, ธรรมเทศนาปฏิสังยุต 16, ปกิณกะนอกโทษ ขึ้นเบาเรียกเป็นคำศัพท์ว่า อาบัติอุลลัจจัย, อาบัติทุกกฏ, และ อาบัติทุพภาษิต” ซึ่งเป็น สิกขาบทที่ไม่ได้มีอยู่ในพระปาติโมกข์ ได้แก่

- อุลลัจจัย แปลว่า (ความล่างละเมิดที่หยาบ) ภิกษุแสดงอาบัติอุลลัจจัยในที่ใกล้ ภิกษุรูปหนึ่งและภิกษุรับอาบัตินั้น โทษเสมอด้วยอุลลัจจัยนั้นไม่มี ฉะนั้นจึงเรียกโทษนั้นว่า อุลลัจจัย เป็นอาบัติหนัก รองลงมาจากปาราชิก และสังฆาติเสส มูลเหตุเกิดขึ้นเมื่อตั้งใจจะ ละเมิดอาบัติ 2 อย่างนั้น แต่ทำไม่สำเร็จสมบูรณ์ เพียงแต่คิดเจตนาจะกระทำ เช่น มีความกำหนัด มีจิตปฏิพัทธ์มีอารมณ์เพศคิดจะร่วมเพศ แต่ยังไม่ได้ทำก็จะอาบัติอุลลัจจัย

- ทุกกฏ แปลว่า (ทำไม่ดี) กรรมใดผิดพลั้งและพลาด กรรมนั้นชื่อว่าทำไม่ดี คนทำ ชั่วอันใดในที่แจ้งหรือในที่ลับ บัณฑิตทั้งหลายย่อมติเตียนว่าเป็นคนทำชั่ว ทำไม่ดี ทำผิด เพราะเหตุนี้กรรมนั้นจึงเรียกว่าทุกกฏ เป็นอาบัติเบา ส่วนมากเกี่ยวกับมารยาทต่างๆ ที่ไม่เหมาะสม

- ทุพภาษิต แปลว่า (พูดไม่ดี, คำชั่ว, คำเสียหาย) บทใด อันภิกษุกล่าวไม่ดี พูดไม่ดี และเศร้าหมอง วิญญูชนทั้งหลายย่อมติเตียน บทใด เพราะเหตุนี้ บทนั้น จึงเรียกว่า ทุพ ภาษิต “พูดไม่ดี” เป็นอาบัติที่เกิดจากความ ผิดพลาดในการพูดไม่เหมาะสมการปรับ อาบัติ ทุกกฏ หรือ อาบัติทุพภาษิตเป็นการลงโทษขั้นพื้นฐาน จนเป็นที่เสื่อมเสียแก่ตนเองและหมู่คณะ ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ทั้งยังให้ผู้ทักท้วงพระพุทธานุศาสน์ขาดความเลื่อมใสศรัทธา เป็นเหตุให้พระศาสนาเสื่อมได้เมื่อภิกษุ รูปใดรูปหนึ่งต้องอาบัติ ก็ถือว่าภิกษุรูปนั้นไม่บริสุทธิ์ จะไม่สามารถลงโบสถ์ร่วมทำสังฆกรรมกับภิกษุอื่นๆ ได้ จึงต้องแก้อาบัติให้ตนกลับมีความบริสุทธิ์เสียก่อน การไม่กระทำความผิดข้อใด ก็คือการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อย่างเคร่งครัดนั่นเอง (วิ.มหา. (ไทย) 1/1/354- 356)

ในพระวินัยในฝ่ายสงฆ์คล้ายๆ กับกฎหมายของพระภิกษุที่จะต้องปฏิบัติตามมีโทษอยู่ 2 สถาน คือ มีอาบัติหนักที่มีโทษร้ายแรง และมีอาบัติเบาที่มีโทษลดหลั่นกันลงมา ซึ่งโทษแต่ละอย่างนั้น บางข้อที่เป็นอาบัติหนักก็จะเป็นโทษที่มีชาวบ้านติเตียนอยู่ด้วย และโทษที่มีอาบัติเบาบางข้อก็มีชาวโลก ติเตียน

ด้วย เพราะฉะนั้น จึงต้องดูไปแต่ละสิกขาบท เพราะสิทธิในความเป็นคนหรือสิทธิในความเป็นมนุษย์ของพระภิกษุที่เป็นประชาชนหนึ่งใน 70 กว่าล้านคนในประเทศไทยยังเป็นประชากรที่นับอยู่ในสามะโนครว์ของประเทศไทย แต่อยู่ในบุคคลที่ได้รับการยกเว้นในกฎหมายบางข้อและได้รับสิทธิพิเศษในการอยู่ร่วมกับสังคมในหลายด้านเช่นกัน เพราะฉะนั้น การจะอยู่ร่วมกับสังคมจะเป็นจะต้องมีกฎระเบียบหรือมีข้อ กฎหมายบางข้อที่ช่วยช่วยดูแลพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในพระธรรมวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ด้วย ว่าด้วยการลงโทษ

1) อาบัติเบาที่ยังแก้ไขได้ หมายถึง อาบัติที่เมื่อต้องแล้วจะต้องแสดงแก่ ภิกษุด้วยกันหรือการประจานต่อหน้าภิกษุด้วยกันเพื่อให้พ้นจากอาบัตินั้น เป็นอาบัติที่แก้ไขได้ และเป็นอาบัติที่เบาไม่ทำให้ขาดจากความเป็นพระภิกษุ เช่น อนียต เป็นต้น

2) อาบัติหนักที่แก้ไขได้ หมายถึง เป็นอาบัติที่หนักแต่ยังพอแก้ไขได้ คือ อาบัติสังฆาติเสสจะต้องมีการไปอยู่ปริวาสกรรมอย่างน้อย 10 วันเป็นการลงโทษภิกษุ ผู้กระทำอาบัติที่เลวทราม คือ ให้อยู่ในที่แจ้งและนับราตรหรือวันอย่างน้อย 10 วันเพื่อให้สำนึกถึงความผิดที่ตนได้ทำ มีภิกษุพยายามทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน เป็นต้น (วิ.ป. (ไทย) 8/8/129)

3) อาบัติหนักที่แก้ไขไม่ได้ หมายถึง และอาบัติที่หนักแก้ไขไม่ได้ คือ อาบัติปาราชิกทำให้ขาดแต่ความเป็นภิกษุไม่มีสังฆาร่วมกับภิกษุสงฆ์ถือว่าเป็นการประหารชีวิต ในฝ่ายพระสงฆ์เลย มี 4 ข้อ คือ 1) เสพเมถุนแม้กับสัตว์เดรัจฉาน 2) ถูเอาทรัพย์ที่เจ้าของไม่ได้ให้ 3) ข่มขืน 4) อวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่จริง (วิ.ป. (ไทย) 8/8/670)

เมื่อว่าโดยพระวินัย กล่าวโดยฐานของปณัตติวัชชะ (โทษทางพระวินัย) การที่พระพุทธรเจ้าบัญญัติสิกขาบทหรือศีลสำหรับพระภิกษุนั้น มีเรื่องราวที่พระภิกษุในสมัยพุทธกาลได้กระทำความผิดในแต่ละข้อแล้วพระองค์ได้ยกอาบัตินั้นขึ้นมาแสดงแก่พระภิกษุสาวกในสมัยพุทธกาล เป็นการบัญญัติสิกขาบทในแต่ละข้อให้พระภิกษุได้ประพฤติดูกต้อง ตามรอยของความเป็นสมณสัญญาหรือ ให้รู้ว่าได้สมาทานความเป็นพระ จำเป็นจะต้องประพฤติดำพระวินัย ผู้เขียนมองว่า พระวินัยมีความละเอียดอ่อนมีตัววินัยล้วน ที่เป็นคำสอนที่พระพุทธรเจ้าบัญญัติ และมีอนุบัญญัติหรือรายละเอียดของแต่ละสิกขาบทนั้นๆ รวมถึงเหตุผลในการบัญญัติสิกขาบทเหล่านั้น ตามเรื่องราวที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้นแล้วพระวินัยเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่พระภิกษุสามเณร จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจอย่างละเอียดและช่วยกันรักษาคำสอนซึ่งถือว่าเป็นศาสดาแทนพระพุทธรเจ้า รวมถึงพุทธศาสนิกชนที่รักและรักษพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เมื่อเห็นพระท่านล่วงละเมิดสิกขาบท ก็สามารถบอกโดยธรรม (เจตนาดี, วิธีที่ดี) ได้ เพราะสี่ ตีนยังรู้พลาดนักปราชญ์ยังรู้พลั้ง อย่างนี้ย่อมเกิดประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และและยังมีข้อที่เป็นโทษในทางโลก หรือเรียกว่า โลกวัชชะ ซึ่งสิกขาบทบางข้อนั้นอาจจะเป็นข้อเบา ในฝ่ายของพระธรรมวินัย แต่อาจจะหนักหรือสังคมประมาณ (รับไม่ได้) สำหรับประชาชนชาวโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้โลกวิวัฒนาการเป็นโลกออนไลน์มีการสื่อสารตอบโต้กันโดยไม่ต้องเดินทางไปหากันใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือโทรศัพท์มือถือต่างๆ สามารถรับรู้ ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นในทันทีทันใดจึงปรากฏข่าวที่พระล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และข้อที่เป็นโลกวัชชะด้วยที่ผู้เขียนได้ยกขึ้นมานั้นมิได้เจตนาจะกล่าวหาว่า พระภิกษุประพฤติดุทุกรูป แต่แสดงให้เห็นถึงข้อบัญญัติที่มีความแตกต่างกันระหว่างโทษทางพระวินัย (ปณัตติวัชชะ) และโทษที่โลกติเตียน (ประชาชนรับไม่ได้) โลกวัชชะ พอเป็นแนวทางความรู้ต่อไปได้

บทบัญญัติว่าด้วยโลกติเตียน (โลกวัชชะ)

ตามพระวินัย สำหรับโทษของอาบัติที่เป็นโลกวัชชะ ซึ่งสิกขาบทบางข้อเป็นอาบัติหนักหรือบางข้อเป็นอาบัติเบา แต่ประชาชนให้ความสนใจและเกี่ยวข้องกับข้อกฎหมาย จึงจำเป็นจะต้องให้สละสมณเพศไปก็มีอยู่ตามข่าวต่างๆ เพราะฉะนั้นโทษที่เป็นฝ่ายของโลกวัชชะนั้น ถือว่ามีความร้ายแรงมากกว่า ปณณัตติวัชชะ ถึงกระนั้นพระสงฆ์ที่บวชเข้ามาในพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฝ่ายเถรวาทของประเทศไทยจำเป็นจะต้องศึกษาให้เข้าใจถึงข้อปฏิบัติหรือเรียกว่า “วินัย” ที่ประกอบด้วยสิกขาบทหรือข้อปฏิบัติต่างๆ แล้ว ปฏิบัติให้ถูกต้องตรงตามพระธรรมวินัยก็จะเกิดประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งอยู่ในสังคมที่เป็นวัดที่มีความเชื่อมโยงกับชุมชนสังคมจำเป็นจะต้องพระธรรมวินัยในเป็นเครื่องคุ้มครองเหมือนมีบ้านที่มีรั้วรอบขอบชิด โจรหรืออันตรายต่างๆ ก็ไม่สามารถทำร้ายได้ เพราะฉะนั้นการที่จะพูดถึงโลกกัณฑ์วัชชะ ก็คือเป็นพฤติกรรมของพระที่ประชาชนช่วยกันดูแลสอดส่องให้พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติธรรมให้อยู่ในกรอบของความเป็นพระภิกษุได้

โลกวัชชะ ในนิยามของคนไทยหมายถึงพฤติกรรมด้านลบของพระสงฆ์ที่ “ชาวโลกติเตียน” ดังนั้น จึงหมายรวมเอาพฤติกรรมทุกอย่างตั้งแต่กิริยาไม้อารมณ์เล็กๆ น้อยๆ เช่น หัวเราะเสียงดัง สุกดิบหรือในที่สาธารณะ จนกระทั่งการความผิดใหญ่ เช่น เสพยาบ้าและโก่ง เงินบริจาค เป็นต้น โลกวัชชะจึงถูกใช้แบบครอบคลุมทุกสถานการณ์จนล้นความหมายดั้งเดิมที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ไปเสีย

การแปลความหมายของโลกวัชชะว่าเป็น “พฤติกรรมที่ชาวบ้านติเตียน” ทำให้ชาวพุทธเข้าใจผิดไปว่า พฤติกรรมทุกอย่างที่ชาวบ้านติเตียนย่อมไม่เหมาะสมและสามารถนำไปสู่ การกำหนดเป็นวินัยของพระสงฆ์ได้ ซึ่งแน่นอนว่า สิกขาบทหลายข้อก็เกิดจากการติเตียนของชาวบ้าน

1. อาบัติหนักที่เป็นโลกวัชชะ หมายถึง

1.1 ปาราชิก 4 ข้อ 1) เสพเมถุน แม้กับสัตว์เดรัจฉาน 2) ถูเอาทรัพย์ที่ เจ้าของไม่ได้ให้ 3) ข่มขืน 4) อวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่จริง (วิ.ป. (ไทย) 8/8/670) ใน 4 ข้อ อาบัติปาราชิกทั้ง 4 ข้อ เป็นวินัยร้ายแรง แก้ไขไม่ได้ สามารถขาดจากความเป็นพระ ไม่สามารถกลับมาบวชได้อีกและเป็นสิ่งที่ชาวโลกติเตียนหรือเป็นโทษทางโลก (โลกวัชชะ) ด้วย ถึงแม้ว่าการอวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่จริงจะดูไม่ได้ร้ายแรงในสายตาชาวโลก แต่ปัจจุบันนี้มีความสำคัญอยู่มาก เพราะคนในประเทศไทยเรายังมีความศรัทธาในตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นพระเกจิ หรือ ผู้มีคุณวิเศษต่างๆ และนำไปสู่การล่อลวง หรือการทำให้เสียทรัพย์มากมาย จนเกิดวิกฤตการณ์ศรัทธาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

1.2 สังฆาทิเสส 13 ข้อ (อาบัติหนักที่แก้ไขได้ ที่เมื่อละเมิดแล้วต้องอยู่ปริวาส คล้ายๆ กับการลงโทษต้องอยู่จำคุกกลางแจ้งเพื่อบอกสงฆ์อย่างน้อย 10 ราตรี) ส่วนใหญ่เป็นโทษทางพระวินัยมี 13 ข้อดังนี้

1) สุกกวิสัทธิสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยการจงใจทำน้ำอสุจิให้เคลื่อน ภิกษุจงใจทำน้ำอสุจิให้เคลื่อนต้องอาบัติสังฆาทิเสส

2) กายสังสัคคสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยการถูกต้องกายกับมาตุคาม ภิกษุมีความกำหนัดจับต้องกายหญิง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

3) พุณฺณจลาจลสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยการพูดเกี้ยวหญิง ภิกษุมีความกำหนัดพูดเกี้ยวหญิง

4) อตฺตกามปาริจริยสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยการให้บำเรอความใคร่ของตน ภิกษุพูดล่อลวงให้มีความใคร่ของตน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

5) สัณฺยจริตตสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยการห้ามภิกษุชกสือ ภิกษุพูดชกสือ ให้ชายหญิงเป็นสามีภรรยากัน หรือเป็นชู้รัก โดยที่สุดแม้พูดชกสือให้เขาอยู่ร่วมกันชั่วคราว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

6) กฎการสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยการก่อสร้างกุฏิ ภิกษุสร้างกุฏิเป็นของส่วนตัวมีประมาณ คือ ยาวเกิน 12 คืบ กว้างเกิน 7 พระสุต ในที่สาธารณะ โดยไม่ให้สงฆ์กำหนดที่ให้สงฆ์ทิสเส

7) วิหารการสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยการสร้างวิหาร ภิกษุสร้างวิหารขนาดใหญ่เป็นของส่วนตัวในของทายกโดยไม่ให้สงฆ์กำหนดที่ให้ก่อน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

8) ปฐมพุทธุทสสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุขัดเคืองมีโทษะข้อที่ 1 ภิกษุก่ล่าวหาภิกษุอื่นด้วยปาราชิก ถ้าปาราชิกโดยไม่มีมูลความจริง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

9) ทุตยพุทธุทสสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุขัดเคืองมีโทษะข้อที่ 2 ภิกษุพยายามหาเรื่องกล่าวหา ภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิกโดยไม่มีมูลความจริง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

10) สังฆเภทสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยการทำสงฆ์ให้แตกกัน ภิกษุทำสงฆ์ให้แตกแยกกัน

11) สังฆเภทานุวัตตสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุประพฤติตามและกล่าวสนับสนุนภิกษุผู้ทำสงฆ์ให้แตกกัน

12) ทุพพจสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุเป็นคนว่ายาก ภิกษุประพฤติตนเป็นคนว่ายากสอนยาก

13) กุลทุสสิกขาบท สิกขาบทว่าด้วยภิกษุผู้ประทุษร้ายตระกูล ภิกษุประทุษร้ายตระกูลคือ ประกบคฤหัสถ์ (วิ.ม.หา.(ไทย) 1/195/180-181)

สำหรับพระภิกษุที่ดื่มสุรา เป็นโลกวัชชะ ทำให้ชาวบ้านติฉินนินทา ตำนินติเตียน ชาวบ้านรับไม่ได้กับพฤติกรรมแบบนี้ เป็นความเศร้าหมองหรือความเสื่อมเสียต่อวงการคณะสงฆ์ จึงต้องจับพระที่ดื่มสุราสึกจากเพศบรรพชิต เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา มีตัวอย่างในข่าว เช่น

เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2566 นายวีระพล รักเสมอวงศ์ แอดมินเพจบ้านดุงอัปเดต รับแจ้งจากสารวัตรกำนัน ต.บ้านชัย อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี ว่ามีพระภิกษุเมาแอไปนอนอยู่แคร่หน้าบ้านชาวบ้านที่บ้านนาคำ ต.นาคำ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี ชาวบ้านตื่นมาเห็น จึงแจ้งให้มาตรวจสอบ พบพระภิกษุเมาแอพูดจาจวน ทราบชื่อเพียงพระอาจารย์มล อายุประมาณ 51 ปี ซึ่งบอกว่าชัรบมาจากวัดที่ อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย มาหาพระที่วัดในหมู่บ้าน และชวนกันกินบุญกระดกเหล้าคนละเบ็กสองเบ็ก เพราะวันนี้มีงานบุญประจำของบ้าน แต่ผิดใจกับพระอีกรูปนิดหน่อย เพราะพระอีกรูปอยากดื่มพญานาค แต่อาตมาชอบเหล้าขาว และขอเงินอาตมา อาตมาไม่มีให้จึงถูกไล่ออกจากวัด เดินหนีมานอนที่แคร่ตรงนี้

อย่างไรก็ตาม ช่วงแรกพระรูปดังกล่าวไม่ยอมรับว่ากินเหล้าขาวมา แต่สุดท้ายจำนนต่อหลักฐานเพราะกลืนหึ่ง บอกว่ากระดกเหล้าขาวมาแค่ครึ่งขวดเท่านั้น เพราะป่วยความดัน กรดไหลย้อน หัวงินเหล้าขาวเป็นยารักษาโรคและกินแล้วทำให้สดชื่นได้ ขณะที่ชาวบ้านไม่พอใจบอกว่าหากจะกินเหล้าอย่ามาทำให้พุทธศาสนาเสื่อมเสีย ไปสึกออกมากินเหล้าให้หน้าใจ มาอาศัยผ้าเหลืองแบบนี้ไม่ได้ ไม่มีคนนับถือแล้ว (แนวหน้าออนไลน์, 2566)

ใส่สบงกึ่งเกล้า จับสึกพระแม่แอ้ กระดกไปครึ่งขวด โซเซนอน แคร่ชาวบ้าน

วันอาทิตย์ ที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2566, 08.01 น.

สรุปได้ว่า อาบัติปาราชิกเป็นอาบัติที่หนักแล้ว ยังมีโทษที่เป็นโลกวัชชะด้วย ตามที่ได้ยกขึ้นมา
อ้างอิงบน

2. อาบัติเบาที่เป็นโลกวัชชะ หมายถึง อาบัติที่หลุดจากปาราชิกและสังฆาติเสส เมื่อละเมิด
แล้วต้องปลงอาบัติต่อหน้าพระภิกษุเพื่อแสดงโทษและปฏิญาณว่าจะไม่ทำผิดอีก ทั้ง อนียต 2 นิสัคคีย-
ปาจิตตีย์ 30 ปาจิตตีย์ 92 ปาฏิเทสนียะ 4 เสาชียะ 75 รวมไปถึง อาบัติที่ก้ำกึ่งระหว่างปาราชิก สังฆาติเสส
หรือ อาบัติอื่น คือ ฤทธัจจย (ความล่วงละเมิดที่ หยาบ) ทุกกฎ (ทำไม่ดี) ทุพาสิต (พูดไม่ดี, คำชั่ว,
คำเสียหาย) ขอยกตัวอย่าง 2 หัว ข้อคือ

2.1 ปาจิตตีย์ 92 ซึ่งเป็นอาบัติที่จัดอยู่ในอาบัติเบาตามพระธรรมวินัยแต่มีบางข้อที่ ถ้าเมื่อทำ
แล้วเป็นโลกวัชชะจำต้องให้ลาสิกขาหรือสละสมณเพศได้ เช่น สุราปานวรรคข้อ ที่ 1 ห้ามดื่มสุราเมรัย
มีตัวอย่างตามข่าวที่ จ.ชัยนาท พระกิงเกล้า จับสึก “หลวงพี่เมารีน” ชดเหล่าขาว อ้างเปรี้ยวปาก
ติดลมไป หนอยนะโยม ข่าว จับสึก “หลวงพี่เมารีน” นั่งคลุกฝุ่นหน้าร้านลาบ ติด บขส. จังหวัดชัยนาท
บอกกำลังรอรถเดินทางกลับบ้าน ที่ จ.ลำปาง แต่เกิดเปรี้ยวปาก จึงซื้อเหล่าขาวมาชดแต่ ดันติดลมไป
หนอย เมื่อวันที่ 12 ส.ค.65 เจ้าหน้าที่สายตรวจ สภ.เมืองชัยนาท รับแจ้งเหตุ พระสงฆ์มีอาการคล้าย
จึงเจอคนเมา อยู่ที่ร้านลาบแห่งหนึ่ง ริมถนนพหลโยธิน อ.เมือง จ. ชัยนาท จึงเดินทางไปตรวจสอบที่เกิด
เหตุอยู่ติดกับทางออกสถานีขนส่งผู้โดยสาร จ. ชัยนาท พบพระสงฆ์ อายุประมาณ 50 ปี สภาพเมารีน
ไม่มีสติ พูดจาวกไปวนมา ถามอย่างตอบอย่าง นั่งคลุกดินอยู่ที่พื้นร้าน จากการสอบถามทราบเพียงว่า
จำวัดอยู่ที่วัดแห่งหนึ่งใน ต. ธรรมามูล อ. เมือง จ. ชัยนาท กำลังรอรถจะเดินทางกลับบ้านที่ จ. ลำปาง
แต่เกิดเปรี้ยวปาก จึงหาซื้อเหล่าขาวกิน เทใส่กระป๋องน้ำดื่มแล้วมานั่งที่ร้านดังกล่าว โดยตั้งใจว่าจะซื้อ
ข้าวกล่องไปฝากพนักงานที่สถานที่ขนส่ง แต่ดันติดลม ดื่มเข้าไปมากจนเมาพับไม่ได้สติเบื้องต้น เจ้าหน้าที่
ตำรวจ ต้องใช้กำลังถึง 3 นาย ช่วยกันนำตัวพระรูปดังกล่าวขึ้นรถ เพื่อไปยังวัดศรี วิชัยพัฒนาราม ที่อยู่ใน
ตัวเมือง จ. ชัยนาท เพื่อให้พระผู้ใหญ่ทำการสึก จากนั้นจึงคุมมา ดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป
(ไทยรัฐออนไลน์, 2565)

2.2 อาบัติทุกกฎ (ทำไม่ดี) ซึ่งเป็นอาบัติกว่าปาจิตติยเสียอีกที่จัดอยู่ในอาบัติเบาตามพระธรรมวินัย แต่มีบางข้อที่ถ้าเมื่อทำแล้วเป็นโลกวัชชะ ชาวโลกติเตียนและรับไม่ได้ จำต้องให้ลาสิกขาหรือสละสมณเพศได้ เพราะประกอบด้วยมติมหาเถรสมาคมเกิดเป็น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (พร.บ) ด้วย ยกตัวอย่าง เช่น

มส.มีมติห้ามพระชักรถ เมื่อวันที่ 30 เม.ย. 2564 ที่พระตำหนักเพชร วัดบวรนิเวศวิหารมีการประชุมมหาเถรสมาคม (มส.) โดยภายหลังการประชุม นายสิปปวัชร แก้วงาม ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) ในฐานะโฆษก พศ. กล่าวว่า พศ. ได้ทำเรื่องเสนอเข้าสู่การพิจารณาของมส. เกี่ยวกับการนิยมนิเทศ สามเณร ชักรถยนต์และรถจักรยานยนต์ โดย สืบเนื่องจากเมื่อปี 2563 มส.เคยมีมติเกี่ยวกับการนิเทศดังกล่าว โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตรวจตรา การชักรถยนต์ และจักรยานยนต์ของพระภิกษุ สามเณร เยี่ยง ประชาชนทั่วไป แต่กลับพบว่าช่วงที่ผ่านมา มีพระสงฆ์หลายรูปไปทำใบขับขี่ ซึ่งมีสำนักงานขนส่งบางจังหวัดไม่ทำ ให้ เพราะเห็นว่าไม่เหมาะสม จนเกิดเป็นเรื่องฟ้องร้องกันขึ้น ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาแล้วหากพระภิกษุ สามเณร ชักรถยนต์ รถจักรยานยนต์ อาจจะนำไปสู่การกระทำผิดทางพระธรรมวินัย เช่น การเกิดอุบัติเหตุทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ หรือเสียชีวิต เป็นต้น ที่สำคัญยังถือว่าไม่เหมาะสมกับสมณสาธิตด้วย

นายสิปปวัชร กล่าวต่อไปว่า ดังนั้น มส.จึงมีมติเห็นชอบ ดังนี้ 1. ห้ามพระภิกษุสามเณรชักรถยนต์ รถจักรยานยนต์ 2. ห้ามการกระทำที่เอื้อต่อการชักรถยนต์ รถจักรยานยนต์ เช่น การทำใบขับขี่ เป็นต้น 3. หากพบเห็นให้เจ้าคณะผู้ปกครองพิจารณา โทษตามลำดับการปกครองคณะสงฆ์ เว้นแต่เป็นการชักรถเพื่อกิจการของวัด โดยเป็นการขับ ขี่ภายในวัด หรือเหตุจำเป็นฉุกเฉินอย่างยิ่ง เช่น มีพระภิกษุสามเณรอพาธ ต้องรีบนำส่ง โรงพยาบาล เป็นต้น (เดลินิวส์, 2564) ซึ่งการปกครองคณะสงฆ์การลงโทษพระที่ชักรถก็ ต่างกันออกไป บางพื้นที่เพียงตักเตือน ลงทัณฑ์ บางพื้นที่ ถึงขั้นรายงานผู้บังคับบัญชาและให้ลาสิกขาจากความเป็นพระและยังมีอีกหลายกรณี เช่น บินขบถผิดเวลา หรือเที่ยวกลางคืน อกโจร หรือเล่นโซเชียล ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นทุกกฎ เป็นการทำความผิดสถานเบาแต่เป็นโลกวัชชะบางเหตุการณ์ต้องให้สึกหรือจับสึก

มองให้เห็นว่า อาบัติบางข้อถึงแม้จะเป็นอาบัติเบา อย่างที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่าง ไม่ว่าจะเป็นปาจิตติย หรือทุกกฎ แต่บางข้อเป็นโลกวัชชะ คือ ชาวโลกติเตียน หรือเป็นบ่อเกิด แห่งความหมดศรัทธาของพุทธศาสนิกชน มีโทษในด้านของกฎหมายหรือเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่จำเป็นจะต้องให้ลาสิกขาไป อย่างที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างแล้ว เพราะฉะนั้น การลงโทษผู้กระทำความผิดต้องมีความสอดคล้องทั้งโทษที่เป็นปณัตติวัชชะ หรือเป็นโทษทางพระวินัย รวมถึงโทษที่เป็นโลกวัชชะ แต่ในทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์จำเป็นจะต้องยึดทางพระวินัยเป็นหลัก แต่ไม่ละทิ้งในเรื่องของโลกวัชชะ เพราะเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความคาดหวังว่าจะต้องเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อบรรลุ มรรค ผล นิพพานเป็นนือนาบุญของชาวโลกได้ เพราะฉะนั้น ข้อที่เป็นอาบัติบางข้อที่ไม่ร้ายแรง ในทางธรรมวินัยแต่เกิดโทษร้ายแรงเป็นโลกวัชชะก็จำเป็นจะต้องคำนึงถึงและประชาชน จะต้องคอยทำนุ บำรุงรักษาพระพุทธศาสนา และบอกกล่าวเตือนโดยธรรมก็จะเกิด ประโยชน์แก่พระสงฆ์และพระพุทธศาสนาต่อไป

แนวทางการจัดการปัญหาศรัทธาและปัญญา หิริโอตตปปะ

แนวทางการจัดการปัญหาพระวินัย มี 4 ประเด็นหลักคือ

1. พระวินัยเกิดจากตัวบุคคล เพราะผู้ที่เข้ามาบวชในพุทธศาสนานั้นจำเป็นจะต้องมีหิริและโอตตปปะ คือ ความละอายและเกรงกลัวต่อสิ่งที่ตนบาปอกุศลจะต้องสร้างศรัทธา และปัญญาในข้อวัตร

ปฏิบัติตามแนวที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ เพราะฉะนั้นอยู่ที่ตัวพระภิกษุสามเณรหรือผู้ปฏิบัติธรรมเองที่จะสามารถปฏิบัติธรรมตามพระวินัยและให้ศึกษาให้เข้าใจถ่องแท้ก็จะไม่ประพฤติดิตตามธรรมวินัย

2. การสร้างความเข้าใจในพระวินัย และให้เข้าใจถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หรือ มติมหาเถรสมาคม ใต้ระบบของการปกครองกิจการคณะสงฆ์ว่ามีผู้ที่เป็นผู้ปกครองสูงสุด คือ มหาเถรสมาคม รวมถึงเจ้าคณะผู้ทำหน้าที่ปกครองดูแลและรวมถึงครูบาอาจารย์ พระอุปัชฌาย์ที่จะคอยสอดส่องดูแลต้องทำหน้าที่สั่งสอนจึงจะสามารถเข้าใจและปฏิบัติถูกต้องตามพระวินัย

3. พุทธศาสนิกชนต้องเสพข่าวอย่างมีสติ มีศรัทธาและปัญญาควบคู่กันไปถ้ามีปัญหามากเกินไปแต่ไม่เกิดศรัทธาไม่ได้พิจารณาไตร่ตรองโยนิโสมนสิการก็จะอาจจะเป็นโทษได้ หรือมีเฉพาะศรัทธาแต่ไม่มีปัญญาก็จะหลงงมงายไม่รู้ตามความเป็นจริง ศรัทธาในตัวบุคคลมากกว่าศรัทธาในคำสอนทางพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นพุทธศาสนิกชนที่ดีควรถือว่าตนเองมีชาวพุทธต้องคอยสอดส่องดูแลทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาช่วยกันรักษาพุทธศาสนาต่อไป

4. การเผยแพร่สื่อไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์ต้องใช้วิจารณญาณและมี จริยธรรมในการเสนอข่าวโดยความเป็นธรรม มีการให้ข้อมูลทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกระทำความผิดหรือผู้ที่โดนกระทำต่างๆ ก็ต้องมีสิทธิในการออกข่าวเท่าเทียมกัน มีธรรมาภิบาล จะเกิดการลดความขัดแย้งในสังคมด้วย สร้างความมีพระที่ดีเป็นเนื่อนาบุญของชาวโลก เพราะข้อวินัยที่เป็นข้อละเอียดอ่อนซึ่งทำให้พุทธศาสนามีความบริสุทธิ์บริบูรณ์ และนำเคารพศรัทธาจนชั่วลูกชั่วหลานต่อไป

ตารางที่ 1 สรุบทะขของอาบติ ปณณตติวชชะ และโลกวชชะ

ปณณตติวชชะ (โทษทางวินัย)	โลกวชชะ (โทษที่โลกติเตียน)	ประโยชน์	ผลกระทบ
อาบติเบา แก่ไขด้วยการ แสดงอาบติ, ประจันต่อ หน้าภิกษุ	โลกติเตียน, ดำหนิ	ป้องกันพระที่ จะ กระ ทำ ความผิด	วิกฤติการณั ศรัทธา
อาบติหนักที่แก่ไขได้ แก่ไขด้วยการอยู่ปริวาส	จับสีก	ลงโทษพระที่ กระทำความผิดแล้ว	ข่าวพระสงฆ์ไม่ ได้มีการกลั่นกรอง
อาบติหนักที่แก่ไขได้ขาดจากความเป็นพระต้องลาสิกขา	ดำเนินคดี, แจ้งความ, ออกข่าว, ประจัน ,ประณาม	ทำ ให้ พระ ศาสนาบริสุทธิ์ พระสงฆ์เป็น เนื่อ นาบุญ ของชาวพุทธ	เกิดการบูลลี่พระสงฆ์

สรุป

การศึกษาพระวินัยของพระสงฆ์เถรวาทแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ 1) พระวินัยของพระสงฆ์เถรวาท (ปณณตติวชชะ) และ 2) บทบัญญัติว่าด้วยโลกติเตียน (โลกวชชะ) พระสงฆ์มีพระวินัยในส่วนองปณณตติวชชะเป็นหลักส่วน ในการศึกษาเปรียบเทียบปณณตติวชชะและโลกวชชะ บางข้อเป็นพระวินัยมีโทษร้ายแรงเป็นโลกวชชะด้วย บางข้อแต่เป็นพระวินัย มีโทษร้ายแรงก็ไม่เกิดเป็นโลกวชชะก็มีส่วนบางข้อเป็นวินัยที่เบาแต่เป็นโทษที่เป็นโลกวชชะ คือ ทางโลกติเตียน จึงควรศึกษาให้เข้าใจทั้งในเรื่ององวินัยบัญญัติ

และว่าในทางโลก ดีเดียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะประชาชนที่เป็นผู้รักษาพระพุทธศาสนาต้องคอยสอดส่องดูแลและมีความเข้าใจในพระวินัยการจะกล่าวตู่หรือกล่าวหาพระที่ท่านกระทำความผิดก็ต้องเข้าใจในส่วนของวินัยบัญญัติด้วยและพระสงฆ์นั้นนอกจากจะมีข้อวินัยที่เป็นปณัตติวัชชะแล้วยังมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (พร.บ) กฎกติกา หรือ นโยบายของมหาเถรสมาคมรวมทั้งกฎหมายบางข้อที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตาม

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวออนไลน์ 7 HD. (2566). สิกแล้ว! พระมหาถูกตุน โอน 3 หมื่น ซื้อบริการแต่สาวซึ่งหนี. สืบค้น วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://news.ch7.com/detail/620786>.
- ญาณวชิระ. (2556). ลูกผู้ชายต้องบวช. สืบค้น วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <http://www.jarijyatam.com/th/precept-precept>.
- เดลินิวส์. (2564). มหาเถรามีมติห้ามพระ-เณรชักรถ. สืบค้น วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://d.dailynews.co.th/education/840553/>.
- พระปริยะพงษ์ คุณปัญญา. (2553). ปัญหาการล่วงละเมิดจริยธรรมของพระภิกษุสามเณรในสังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีการก่อคดีทางโลก. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาจริยศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

เจตจำนงเสรี : ฐานของแนวคิดเชิงมนุษยนิยม

Free will: The Foundation of the Structural Concept of Leadership

พระครูภาวนาวัฒนบัณฑิต วิ. (มันจะนา)

Phrakhrubhavanavattthanabundit Vi. (Manjana)

ธรรมสถานมูลนิธิพุทธมหาเมตตา

Buddhamahametta

E-mail: vipassanathai2557@gmail.com

บทคัดย่อ

กรณีที่เรามีความต้องการที่จะให้ความต้องการอย่างหนึ่งเป็นเจตจำนงและประสบความสำเร็จ เจตจำนงที่เกิดขึ้นเรียกได้ว่าเป็นเจตจำนงเสรีเพราะถูกกำหนดให้เป็นไปตามความต้องการระดับที่สองที่เรา มี กล่าวอีกนัยหนึ่งเราควบคุมการกระทำของเราเองมิได้ปล่อยให้เป็นไปตามยถากรรม การเรียกกรณีเช่นนี้ว่าเป็นการมีเจตจำนงเสรีนับว่าเหมาะสมเพราะในเมื่อการกระทำที่เรากำหนดเองเราเรียกว่าเป็นการกระทำอย่างเสรี เราก็ย่อมกล่าวได้ว่าเจตจำนงที่เกิดจากการกำหนดของเราเป็นเจตจำนงเสรี กรณีที่เราพยายามที่จะกำหนดให้ความต้องการอย่างหนึ่งเป็นเจตจำนงแต่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่อาจต้านความปรารถนาที่แรงกว่าได้ เจตจำนงที่เกิดขึ้นไม่ใช่เจตจำนงอิสระเพราะไม่อยู่ในการบังคับบัญชาของเรา กรณีที่เราปล่อยให้มีการกระทำที่เป็นไปตามความปรารถนาที่แรงกว่า คือ กรณีที่เราไม่ใช้ศักยภาพที่เรา มี การกระทำที่เกิดขึ้นไม่ได้มาจากความพยายามที่จะควบคุมตนเองจึงไม่ใช่การกระทำที่เกิดจากเจตจำนงเสรี

ขอให้สังเกตว่าการแยกความแตกต่างระหว่างการกระทำที่เกิดจากเจตจำนงเสรีและการกระทำที่ไม่ได้เกิดจากเจตจำนงเสรีเช่นนี้ไม่ต้องอาศัยประเด็นว่ามนุษย์เราถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมและพันธุกรรมหรือไม่ ประเด็นนี้จึงถูกมองว่าไม่เกี่ยวกับปัญหาเรื่องมนุษย์มีเจตจำนงเสรีหรือไม่ สมมติว่าเป็นความจริงว่าการกระทำของมนุษย์สืบสาวสาเหตุไปถึงที่สุดได้ว่ามีต้นเหตุจากปัจจัยสองอย่างนี้ แต่มนุษย์ก็ยังคงมีเจตจำนงเสรีได้ “เสรีภาพ” เป็นคำที่หอมหวานชวนให้ใฝ่หาของ “คนรุ่นใหม่” และมนุษย์ในยุคที่ระบอบการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตยแบ่งบานในประชาคมโลก แม้แต่ในด้านเศรษฐกิจการค้ายังระบุถึง “การค้าเสรี” ที่ต้องไม่มีการปิดกั้นด้วยมาตรการการกีดกันทางการค้าใดๆ อย่างไรพรมแดน มนุษย์ทุกคนแสวงหาเสรีภาพ อยากได้มาซึ่งเสรีภาพ ในขณะเดียวกัน ความพยายามไขว่คว้าเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพก็อาจนำมาซึ่งภาวะที่ปราศจากเสรีภาพ

คำว่า “เสรีภาพ” มีความหมายที่กว้างมากเป็นความหมายเชิงนามธรรมที่ซ่อนเร้นอยู่ในความเป็นรูปธรรมของการกระทำที่อิสระ ดังนั้นถ้าจะให้คำจำกัดความในความหมายเดียว เป็นเรื่องที่แคบจึงมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “เสรีภาพ” ไว้แตกต่างกันออกไปมากมาย ความหมายที่ธรรมดาที่สุดของคำว่า “เสรีภาพ” (freedom) ก็คือ “สภาวะที่ปราศจากการขู่เข็ญบังคับจากพลังภายนอก ดังนั้น “ทาส” จึงไม่มีเสรีภาพ เพราะมีผู้อื่นบังคับอยู่ตลอดเวลา ต่อเมื่อเขาได้รับการปลดปล่อย โดยมีสิทธิที่จะอยู่ในสังคมอย่างเสมอภาคกับผู้อื่น มีสิทธิที่จะทำงานของตนเอง จัดการกับผลิตผลของตน ตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินของตนตามที่ตนเองเห็นสมควร จึงจะมีความหมายว่า เขามีเสรีภาพแล้ว

คำสำคัญ: เจตจำนงเสรี, ฐานแนวคิด, มนุษยนิยม

Abstract

In the case where we have the desire to give one desire as a will and succeed. The resulting will is called free will because it is determined according to the second-level desires that we have. In other words, we control our own actions and do not let them happen haphazardly. Calling such cases free will is appropriate because actions that we decide on our own are said to be free actions. We can say that the will that arises from our determination is free will. In cases where we try to impose a desire as a will but are unsuccessful because we cannot resist the stronger desire. The will that arises is not free will because it is not under our control. In cases where we allow actions to be taken in accordance with stronger desires. It is the case that we do not use the potential that we have. Actions that do not result from an effort to control oneself are not actions of free will.

Note that this distinction between free will and non-free will does not involve the question of whether we are genetically or environmentally determined. This issue is therefore seen as not related to the question of whether humans have free will or not. Suppose it is true that human actions can be traced to the ultimate cause of these two factors. But humans still have free will. “Freedom” is a fragrant word that invites the desire of the “new generation” and humans in an era of political regimes. Democratic governance blossoms in the global community. Even in the economic aspect, “free trade” is specified, which must not be blocked by any trade protection measures without borders. Every human being seeks freedom. Want to get freedom Meanwhile Striving for freedom can lead to a state of freedomlessness.

The word “freedom” has a very broad meaning, an abstract meaning hidden in the concreteness of free action. Therefore, if we were to define it in one meaning, It is a narrow matter, so there are many different definitions of the word “freedom”. The simplest meaning of the word “freedom” is “a state without the threat of external force. Therefore, a “slave” does not have freedom. Because there are others forcing me all the time. Only when he was released they have the right to live in society on an equal footing with others. Have the right to do your own work manage their produce as well as their own lives and property as they see fit Therefore it will mean He has freedom now.

Keywords: free will, Concept base, Humanism.

บทนำ

แนวคิดอย่างหนึ่งที่เสนอว่ามนุษย์มีเจตจำนงเสรี คือ แนวคิดที่ชี้ให้เห็นว่าการโต้เถียงประเด็นนี้ โดยพิจารณาว่าการกระทำของมนุษย์ทุกอย่างมีสาเหตุจากพันธุกรรมและสภาพแวดล้อมหรือไม่ นั่นเป็นการมองผิดประเด็น การที่มนุษย์มีเจตจำนงเสรีเป็นผลมาจากโครงสร้างทางจิตใจของมนุษย์ในด้านที่เกี่ยวกับความปรารถนาและการกระทำที่เกิดจากความปรารถนา อันเป็นโครงสร้างที่ต่างจากสัตว์ เมื่อเราเข้าใจโครงสร้างเช่นนี้แล้วจะทำให้เข้าใจลักษณะเฉพาะของความเป็นมนุษย์ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถมีเจตจำนงเสรีได้

ความต้องการและเจตจำนง

เมื่อเรามีการกระทำอย่างหนึ่งที่เราทำอย่างมีสติและมีได้ถูกบังคับ เราอาจกล่าวได้ว่าการกระทำนั้นมีเจตจำนงอย่างหนึ่งเป็นสาเหตุ เป็นแรงขับที่ทำให้มีการกระทำนั้น เช่น เมื่อเราตั้งใจข้ามถนนที่ทางม้าลาย เรามีเจตจำนงที่จะข้ามทางม้าลายเป็นสาเหตุ แน่นอนเราอาจกล่าวได้ว่าความต้องการที่จะข้ามทางม้าลายเป็นสาเหตุ กระนั้นก็ดีไม่ได้หมายความว่าความต้องการและเจตจำนงเป็นสิ่งเดียวกัน เมื่อเรามีความต้องการอย่างหนึ่งไม่ได้หมายความว่าเราจะเกิดเจตจำนงขึ้นโดยอัตโนมัติ ลองจินตนาการถึงกรณีที่เรามีความต้องการสองอย่างที่ขัดแย้งกัน เช่น ใจหนึ่งก็ต้องการข้ามถนนที่ทางม้าลาย อีกใจหนึ่งก็ไม่ต้องการเช่นนี้เพราะต้องเดินไปอีกไกลจึงจะถึงทางม้าลาย ในกรณีนี้เราไม่อาจกล่าวได้ว่าเรามีเจตจำนงสองอย่างเพราะจะกลายเป็นว่าเรามีการกระทำสองอย่างที่ขัดแย้งกันซึ่งเป็นไปไม่ได้ เมื่อในที่สุดเราตัดสินใจที่จะข้ามที่ทางม้าลายเพราะความต้องการที่จะทำเช่นนั้นแรงกว่าและได้เดินข้ามที่ทางม้าลายไป เราก็กล่าวได้ว่าการกระทำนี้เกิดจากเจตจำนงที่จะข้ามทางม้าลาย หรืออาจอธิบายอย่างละเอียดโดยโยงกับความต้องการที่ขัดแย้งกันได้ว่า เรามีทั้งความต้องการที่จะข้ามทางม้าลายและที่จะไม่ข้ามทางม้าลาย แต่ในที่สุดความต้องการที่จะข้ามทางม้าลายกลายเป็นเจตจำนงของเรา

ความต้องการสองระดับ

กรณีที่เรามีความต้องการขัดแย้งกันจะช่วยชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งเกี่ยวกับมนุษย์ เราอาจสังเกตด้วยตัวเองว่าเมื่อเรามีความต้องการสองอย่างที่ขัดแย้งกัน บางครั้งเราตระหนักว่าเรามีความต้องการที่ขัดแย้งกัน เพราะเราอาจบอกกับคนอื่นว่าเราตัดสินใจไม่ถูก ไม่รู้ว่าจะเลือกทำอะไรดี ในกรณีเช่นนี้เปรียบเหมือนกับเราลอยห่างออกจากตัวเราและสังเกตตัวเราเองจากภายนอก ยิ่งไปกว่านั้นเราสามารถที่จะต้องการให้ความต้องการหนึ่งในสองอย่างนั้นกลายเป็นเจตจำนงที่ส่งผลออกมาเป็นการกระทำ การกล่าวเช่นนี้ไม่แปลกหากเรานึกถึงว่าเราสามารถสร้างความต้องการที่เราไม่มีมาก่อนให้เกิดมีขึ้นมาได้ เช่น เรามีความรู้สึกเฉยนิ่ง ไม่ได้ต้องการที่จะทำอะไรทั้งสิ้น แต่เราตระหนักว่าพรุ่งนี้จะสอบและขณะนี้ไม่มีความต้องการที่จะทำอะไรทั้งสิ้น เราอาจจะพยายามใช้วิธีอ้างเหตุผลกับตัวเองหรือจินตนาการว่าหากไม่เตรียมสอบแล้วจะเกิดอะไรขึ้นเพื่อสร้างความต้องการที่จะดูหนังสือ การทำเช่นนี้บรรยายได้ว่าเราต้องการที่จะให้เกิดความต้องการที่จะดูหนังสือเตรียมสอบ หากเราต้องการที่จะทำให้เกิดความต้องการได้ก็ไม่แปลกอะไรที่เราจะสามารถต้องการให้ความต้องการที่มีอยู่แล้วกลายเป็นเจตจำนง กรณีเช่นนี้คือ กรณีที่เรามีความต้องการสองอย่างที่ขัดแย้งกัน สมมติว่าเรามีความต้องการที่ขัดแย้งกันว่า จะข้ามถนนที่ทางม้าลายหรือจะข้ามนอกทางม้าลาย และความต้องการที่จะไม่ข้ามทางม้าลายแรงกว่า ถ้าเราปล่อยให้เป็นไปตามอำเภอใจความต้องการที่แรงกว่าก็จะกลายเป็นเจตจำนงของเรา แต่สิ่งที่อาจเกิดขึ้น ก็คือเรามีความสำนึกในความเป็นพลเมืองดีที่ทำตามกฎหมายเกณฑ์ในการใช้ถนน กระนั้นก็ดีความต้องการที่จะไม่ข้ามทางม้าลายแรงกว่า เราไม่อยากเดินไปอีกไกล แต่ความสำนึกในสิ่งที่ถูกที่ควรทำให้เกิดความต้องการที่จะให้ความต้องการที่จะข้ามถนนชนะความต้องการที่จะไม่ข้าม เราอาจจะใช้วิธีอ้างเหตุผลกับตัวเองว่าควรทำในสิ่งที่ถูก อาจจะบอกตัวเองว่าเดินไปอีกนิดก็เป็นการออกกำลังกายไปในตัว ในที่สุดอาจลงเอยโดยการที่ความต้องการที่จะข้ามถนนแรงขึ้นจนกลายเป็นเจตจำนงที่จะข้ามถนน ในกรณีเช่นนี้เราประสบความสำเร็จที่จะกำหนดให้ความต้องการอย่างหนึ่งเป็นเจตจำนงที่นำไปสู่การกระทำ ย่อมกล่าวได้ว่าเจตจำนงที่เกิดขึ้นถูกกำหนดโดยตัวเราเอง หากเราไม่ประสบความสำเร็จและผลคือ เราข้ามนอกทางม้าลาย การกระทำของเราก็เป็นผลมาจากเจตจำนงที่เราไม่ได้เป็นผู้กำหนด แน่นอนว่าเจตจำนงนั้นคือความต้องการของเราเอง แต่ไม่ใช่เจตจำนงที่เราต้องการให้มี บ่อยครั้งที่เรามีความ

ต้องการที่ขัดแย้งกันแต่ปล่อยให้ความต้องการที่แรงกว่าพาไป กรณีเช่นนี้ก็เช่นกันเจตจำนงที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากการกำหนดของเรา เราไม่ได้กำหนดอะไรทั้งสิ้นเพราะเราปล่อยให้การกระทำเป็นไปตามความต้องการที่แรงกว่า

ความเข้าใจว่ามนุษย์มีความต้องการสองระดับเช่นนี้สอดคล้องกับความเข้าใจที่เรามีเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ สัตว์ที่ไม่มีความคิดย่อมมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามความต้องการที่แรงกว่า แต่การที่มนุษย์มีความคิดทำให้มนุษย์สามารถคิดวิเคราะห์ตัวเอง พิจารณาตนเองได้อย่างมีสติทำให้มีความต้องการระดับที่สองที่จะควบคุมความต้องการในระดับล่าง ในบางขณะเราอาจจะไม่ใช่ศักยภาพนี้แต่ปล่อยให้มีการกระทำไปตามอารมณ์ที่แรงกว่า ส่วนพฤติกรรมของสัตว์นั้นจะมีอยู่กรณีเดียว คือ เป็นไปตามความต้องการที่แรงกว่า กล่าวคือสิ่งที่คิดตรึงตรองไม่ได้มีความต้องการเพียงระดับเดียว

เจตจำนงเสรี

กรณีที่เรามีความต้องการที่จะให้ความต้องการอย่างหนึ่งเป็นเจตจำนงและประสบความสำเร็จเจตจำนงที่เกิดขึ้นเรียกได้ว่าเป็นเจตจำนงเสรีเพราะถูกกำหนดให้เป็นไปตามความต้องการระดับที่สองที่เรามี กล่าวอีกนัยหนึ่งเราควบคุมการกระทำของเราเองมิได้ปล่อยให้เป็นไปตามยถากรรม การเรียกกรณีเช่นนี้ว่าเป็นการมีเจตจำนงเสรีนับว่าเหมาะสมเพราะในเมื่อการกระทำที่เรากำหนดเองเราเรียกว่าเป็นการกระทำอย่างเสรี เราก็ย่อมกล่าวได้ว่าเจตจำนงที่เกิดขึ้นจากการกำหนดของเราเป็นเจตจำนงเสรี กรณีที่เราพยายามที่จะกำหนดให้ความต้องการอย่างหนึ่งเป็นเจตจำนงแต่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่อาจต้านความปรารถนาที่แรงกว่าได้ เจตจำนงที่เกิดขึ้นไม่ใช่เจตจำนงอิสระเพราะไม่อยู่ในการบังคับบัญชาของเรา กรณีที่เราปล่อยให้มีการกระทำที่เป็นไปตามความปรารถนาที่แรงกว่า คือ กรณีที่เราไม่ใช่ศักยภาพที่เรามี การกระทำที่เกิดขึ้นไม่ได้มาจากความพยายามที่จะควบคุมตนเองจึงไม่ใช่การกระทำที่เกิดจากเจตจำนงเสรี

ขอให้สังเกตว่าการแยกความแตกต่างระหว่างการกระทำที่เกิดจากเจตจำนงเสรีและการกระทำที่ไม่ได้เกิดจากเจตจำนงเสรีเช่นนี้ไม่ต้องอาศัยประเด็นว่ามนุษย์เราถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมและพันธุกรรมหรือไม่ ประเด็นนี้จึงถูกมองว่าไม่เกี่ยวกับปัญหาเรื่องมนุษย์มีเจตจำนงเสรีหรือไม่ สมมติว่าเป็นความจริงว่าการกระทำของมนุษย์สืบสาวสาเหตุไปถึงที่สุดได้ว่ามีต้นเหตุจากปัจจัยสองอย่างนี้แต่มนุษย์ก็ยังคงมีเจตจำนงเสรีได้ “เสรีภาพ” เป็นคำที่หอมหวานชวนให้ใฝ่หาของ “คนรุ่นใหม่” และมนุษย์ในยุคที่ระบอบการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตยแบ่งบานในประชาคมโลก แม้แต่ในด้านเศรษฐกิจการค้ายังระบุถึง “การค้าเสรี” ที่ต้องไม่มีการปิดกั้นด้วยมาตรการการกีดกันทางการค้าใดๆ อย่างไรพรมแดน มนุษย์ทุกคนแสวงหาเสรีภาพ อยากได้มาซึ่งเสรีภาพ ในขณะเดียวกัน ความพยายามไขว่คว้าเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพก็อาจนำมาซึ่งภาวะที่ปราศจากเสรีภาพ “เสรีภาพคืออะไร?” รองศาสตราจารย์ ดร.วริยา ชินวรรณ โณ นักวิชาการด้านอเมริกันศึกษาและ “เสรีภาพ” กับ “สิทธิมนุษยชน” ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้อย่างน่าสนใจ ด้วยการแสวงหาคำตอบจากนักคิด นักปรัชญา ชื่นนำของโลกอย่างหลากหลาย (วริยา ชินวรรณ โณ, 2543)

คำว่า “เสรีภาพ” มีความหมายที่กว้างมากเป็นความหมายเชิงนามธรรมที่ซ่อนเร้นอยู่ในความเป็นรูปธรรมของการกระทำที่อิสระ ดังนั้นถ้าจะให้คำจำกัดความในความหมายเดียวเป็นเรื่องที่แคบจึงมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “เสรีภาพ” ไว้อย่างต่างกันไปมากมาย ความหมายที่ธรรมดาที่สุดของคำว่า “เสรีภาพ” (freedom) ก็คือ “สภาวะที่ปราศจากการขู่เข็ญบังคับจากพลังภายนอก (วริยา ชินวรรณ โณ, 2543: 1) ดังนั้น “ทาส” จึงไม่มีเสรีภาพ เพราะมีผู้อื่นบังคับอยู่ตลอดเวลา ต่อเมื่อเขาได้รับการปลดปล่อย

โดยมีสิทธิที่จะอยู่ในสังคมอย่างเสมอภาคกับผู้อื่น มีสิทธิที่จะทำงานของตนเอง จัดการกับผลิตผลของตนเอง ตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินของตนตามที่ตนเองเห็นสมควร จึงจะมีความหมายว่า เขามีเสรีภาพแล้ว

ได้มีนักคิดนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงหลายคนให้ความหมายของคำว่า “เสรีภาพ” ไว้ดังต่อไปนี้

โรมัส ฮอบส์ นักปรัชญาชาวอังกฤษกล่าวว่า “เสรีภาพ” เป็นการปราศจากการคัดค้านเพราะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ การคัดค้านทำให้สิ่งที่มนุษย์พอใจได้พลัดพรากจากมนุษย์ไป การขัดขวางคัดค้านไม่ใช่เป็นสิ่งที่ไม่ดี ถ้าเป็นเรื่องของกฎหมาย กฎเกณฑ์ของสังคมทั้งหมด

รุสโซ นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสในกลุ่มสัญญาประชาคม แสดงความคิดเห็นว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาอย่างมีเสรีและเป็นไทแก่ตนเอง ไม่มีใครอื่นมาเป็นเจ้าของโดยไม่ได้รับความยินยอม เพราะการปฏิเสธเสรีภาพ ก็คือ “การปฏิเสธการเป็นมนุษย์” สิทธิในฐานะของการเป็นมนุษย์ และหน้าที่ของการเป็นมนุษย์ คือ มีเสรีภาพในการที่จะปฏิบัติตามหรือในการรับรู้สิทธิหรือเสรีภาพ

จอห์น ล็อก กล่าวว่า เสรีภาพ คือ สภาวะธรรมชาติที่มีสภาพเป็นเสรีโดยสมบูรณ์ในสภาวะนั้น มนุษย์เป็นผู้กำหนดการกระทำของตน คือ สิทธิของงานและทรัพย์สินสมบัติของตนเอง

จอห์น สจ๊วต มิลล์ ลงความเห็นไว้ว่า เสรีภาพประกอบด้วย เสรีภาพทางมโนธรรม เสรีภาพทางการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติในที่แจ้งตราบได้ที่การปฏิบัตินั้นไม่เป็นภัยต่อสังคม เพราะ “เสรีภาพ” ต้องมิได้หมายถึง “การกระทำที่ขัดขวางหรือกระทบกระเทือนบุคคลอื่น ให้ได้รับความเดือดร้อน” จึงกำหนดขอบเขตเสรีภาพของมนุษย์ว่าคือการมีเหตุผลที่เกิดจากมโนธรรมของมนุษย์

อดัม สมิธ (Adam Smith: 1723-1790) นักปรัชญาและนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษให้ความเห็นว่า บุคคลแต่ละคนมีธรรมชาติที่จะยกระดับของตนเอง ถ้าปล่อยให้มนุษย์ตามธรรมชาติผลพลอยได้ คือ สังคมโดยรวมจะเจริญขึ้น รัฐควรปล่อยให้แต่ละบุคคลได้ใช้พลังสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์

จึงกล่าวได้ว่าเสรีภาพที่ใช้ในความหมายทางจริยธรรมและสังคมหมายถึง สภาพที่เกิดจากความสัมพันธ์ของคนต่อคนหรือเงื่อนไขของชีวิตของคนในสังคม ทั้งนี้เพราะเสรีภาพ หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยปราศจากอำนาจหรือแรงบังคับจากผู้อื่น คนๆ หนึ่งจะพูดถึงเสรีภาพได้เมื่อเขาสามารถเลือกจุดหมายของเขาเองได้ เขาสามารถเลือกสิ่งที่เขาพอใจได้และไม่เลือกสิ่งที่เขาไม่พอใจได้

ฌอง ปอล ซาร์ตร์ เน้นความสำคัญของเสรีภาพมาก โดยกล่าวว่า “มนุษย์คือเสรีภาพ” ความ เป็นสังคมและทุกอย่างอยู่ในเสรีภาพของมนุษย์ เสรีภาพอยู่เหนือสิ่งอื่นใด มนุษย์จำเป็นต้องมีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ แต่เสรีภาพและความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่ต้องไปด้วยกัน เสรีภาพที่ปราศจากความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่ไร้ค่า

มนุษย์กับเสรีภาพเกี่ยวข้องกันอย่างไร? จากความหมายของคำว่า เสรีภาพ ที่ได้กล่าวมาจะ เห็นได้ว่า ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า เสรีภาพ ไว้หลายอย่าง จนเป็นที่กังวลงว่า ถ้าทุกคนมีเสรีภาพที่จะ ทำสิ่งใด ตามที่ตนเองอยากจะทำทุกอย่าง ก็จะมีปัญหาว่า เสรีภาพของตนเองก็อาจจะไปละเมิดเสรีภาพ ของผู้อื่นได้ เช่น ถ้าใครคนหนึ่งอยากจะไปขกหน้าคู่อริ เขาก็ต้องทำได้ หรือถ้าใครคนหนึ่งต้องการจะจัด งานวันเกิดแล้วส่งเสียงดังอีกทีรบกวนเพื่อนบ้านทั้งคืน เขาก็จะทำได้แต่การกระทำของเขานั้นก็เท่ากับ เป็นการรุกรานเสรีภาพของผู้อื่น

ด้วยเหตุนี้ นักคิดหลายคนจึงมีความเห็นว่าน่าจะมีการจำกัดการใช้เสรีภาพ เพื่อป้องกันมิให้ ปังเจกบุคคลใช้เสรีภาพของตนมากเกินไปละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น ซาร์ตร์และ นักปรัชญาในกลุ่มอัตถิภาวนิยมจึงกำหนดให้เสรีภาพดำเนินควบคู่ไปกับความรับผิดชอบด้วย นอกจากนี้แล้ว เสรีภาพอาจถูกจำกัดโดยขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมายระบอบการปกครอง ฯลฯ ตลอดประวัติศาสตร์

ของมนุษยชาติที่ผ่านมา ได้มีการถกเถียงกันอยู่มากในเรื่องนี้ว่า เสรีภาพของมนุษย์ควรมีขอบเขตหรือไม่ และขอบเขตนั้นควรมีอยู่แค่ไหน หรือเสรีภาพต้องเป็นเสรีภาพที่ปราศจากขอบเขต

นอกจากนี้ ตลอดประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่ผ่านมาเช่นเดียวกัน ที่มีการต่อสู้ระหว่างกลุ่มคน 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่แสวงหาเสรีภาพ ซึ่งคือประชาชนและฝ่ายที่ต้องการจำกัดเสรีภาพของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่ มักเป็นผู้ปกครองสังคมนั่นเอง แต่ไม่ว่าเหตุการณ์จะเป็นอย่างไรก็ตาม ในที่สุดแล้วเสรีภาพก็ได้รับชัยชนะ เมื่อมองดูเหตุการณ์ในปัจจุบันนี้ โลกสมัยใหม่มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ประเทศที่เคยปกครอง ด้วยระบอบเผด็จการและระบอบคอมมิวนิสต์ต่างก็เลือกใหม่ และแสวงหาเสรีภาพภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งให้เสรีภาพแก่ประชาชนมากกว่าการปกครองระบอบอื่นๆ

หลักคิดเกี่ยวกับปรัชญาเสรีภาพของนักคิดต่างๆ ได้แก่

(1) ปรัชญาเสรีภาพของเพลโต ผู้ซึ่งเสนอหลักการปกครองโดยราชาปราชญ์ (Philosopher King) หรือระบอบการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (aristocracy) ทั้งนี้เพราะเพลโตเห็นจุดอ่อนของระบอบการปกครองแบบกรีก เอเธนส์ในสมัยนั้น ที่ปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรง แล้วเกิดสภาวะความปั่นป่วนวุ่นวายพร้อมๆ กับการสงครามระหว่างนครรัฐเอเธนส์กับนครรัฐสปาร์ต้าที่เรียกว่า สงครามเพโลโพนีสเซียน (Peloponesian War) ในที่สุดจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของนครรัฐเอเธนส์ ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ชาวเอเธนส์เคยภาคภูมิใจก็สิ้นสุดลง พร้อมกับการล่มสลายของนครรัฐเอเธนส์

เพลโตรู้สึกผิดหวังในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และความผิดหวังของเขาเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีการประหารชีวิตโสกราตีส ซึ่งเป็นทั้งครูและเพื่อนของเพลโต โสกราตีส ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่ของโลก ซึ่งถูกประหารชีวิตเพียงเพราะไปกล่าวโจมตีระบอบประชาธิปไตยของเอเธนส์ ทำให้ฝ่ายปกครองของเอเธนส์ไม่พอใจอย่างมาก จึงจับโสกราตีสมาคุมขังไว้ และเสนอข้อต่อรองว่าจะให้อิสราภาพแก่โสกราตีสก็ต่อเมื่อ เขายอมสัญญาว่า จะเลิกโจมตีระบอบประชาธิปไตยของเอเธนส์เท่านั้น แต่โสกราตีสไม่ยินยอม เขาคิดว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยคนจำนวนมาก จึงเป็นการปกครองโดยขาดคุณธรรมและขาดความเป็นธรรมอย่างแน่นอนและโสกราตีสเห็นว่า คนๆ หนึ่ง มีพันธะต่อสังคมเขายอมมอบชีวิตให้รัฐ แต่จะไม่ยอมสูญเสียัจธรรมของตนเองไป

หลักการเกี่ยวกับเสรีภาพของเพลโต ได้เริ่มต้นมาจากการปูพื้นฐานว่าด้วย (1) ธรรมชาติของมนุษย์ที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ร่างกายและจิตหรือวิญญาณ ซึ่งแยกจากกันอย่างอิสระ สำหรับเพลโตแล้ว จิตหรือวิญญาณเป็นส่วนสำคัญยิ่งกว่าร่างกาย จิตหรือวิญญาณเป็นผู้สั่ง ผู้บังคับ ร่างกายเป็นผู้ถูกใช้ให้ทำตามที่จิตหรือวิญญาณต้องการ จิตหรือวิญญาณนี้ยังแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ส่วนของเหตุผล (reason) (2) ส่วนของความกล้าหาญ (courage) และ (3) ส่วนของตัณหา (appetite)

เพลโตได้เชื่อมโยงวิญญาณทั้ง 3 ระดับนี้ เข้ากับชนชั้นและหน้าที่ของคนใน “รัฐอุดมคติ” ของเขา ถ้าจิตใจของบุคคลใดถูกครอบงำด้วยเหตุผล เป็นคนมีเหตุผล มีหลักเกณฑ์บุคคลผู้นั้นถูกจัดให้อยู่ในชนชั้นปกครอง ถ้าจิตใจของผู้ใดถูกครอบงำด้วยความกล้าหาญ บุคคลผู้ผู้ปกครองถูกจัดให้บุคคลผู้นั้นอยู่ในชนชั้นทหารหรือนักรบ ส่วนผู้ที่มีจิตถูกครอบงำด้วยตัณหา บุคคล ประชาชน นั้นสมควรอยู่ในชนชั้นระดับล่าง คือ เป็นชาวนา พ่อค้า ช่างฝีมือ กรรมกร

ชนชั้นทั้ง 3 ระดับนี้ จะต้องรู้จักชนชั้นและหน้าที่ของตน ไม่ไปก้าวร้าวกันมีความอดกลั้น (temperance) สังคมจึงจะสงบสุข และเกิดความยุติธรรมในสังคม ซึ่งมีความหมายว่า “การให้ทุกคนตามส่วนที่พึงได้รับ” การอยู่ร่วมกันแบบแบ่งแยกหน้าที่การงานกันทำตามความถนัดของบุคคลแต่ละคนในสังคม (division of labor) นำไปสู่ความดีของส่วนรวม (common good) ซึ่งหมายความว่า คนใน

สังคมมีความปรารถนาาร่วมกันที่จะสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่มีคุณค่า และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รัฐที่สามารถสนองความต้องการของสังคมได้อย่างสมบูรณ์ เป็นรัฐที่สมบูรณ์แบบ หรือรัฐอุดมคติโดยมีราชาปราชญ์เป็นผู้ปกครอง การที่คนสามารถใช้ชีวิตไปตามความถนัดของตนและรัฐทำหน้าที่สนับสนุน การพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลในถึงที่สุด แล้วจึงแบ่งหน้าที่กันทำไปตามชนชั้นของตน เฟลโตถือว่า เป็นสังคมที่เป็นธรรม

(2) ปรัชญาเสรีภาพของจอห์นล๊อค นักคิดที่ให้ความสำคัญแก่ “เสรีภาพ” มาก โดยเริ่มจากการศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติ ล๊อค อธิบายว่า มนุษย์ทุกคนเป็นอิสระต่อกันในสภาวะ ธรรมชาติและมีฐานะเท่าเทียมกัน ไม่มีผู้ใดจะทำอันตรายชีวิตเสรีภาพ หรือทรัพย์สินของมนุษย์คนใดได้ โดยแท้จริงแล้ว มิใช่ว่ามนุษย์จะเห็นแก่ตัวไปทุกอย่างเพราะนอกจากจะทำเพื่อตัวเองแล้วมนุษย์ยังทำงาน เพื่อคุณประโยชน์แก่ผู้อื่น และมีการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการประกอบกิจการต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ ร่วมกัน ซึ่งความคิดนี้ตรงกันข้ามกับนักคิดกลุ่มสัญญาประชาคมคนอื่นๆ เช่น โทมัส ฮ็อบส์ ที่เชื่อว่า มนุษย์ โดยพื้นฐานแล้วมีความเห็นแก่ตัว แต่ล๊อคเชื่อว่ามนุษย์ไม่ได้มีความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน

มนุษย์รู้จักมีเหตุผลที่จะรู้ว่า ถ้าให้มนุษย์ดำรงอยู่ตามธรรมชาติโดยไม่มีสังคม ไม่มีองค์กรในการ บริหาร ไม่มีอำนาจในการวินิจฉัยเรื่องราวหรือปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ให้เป็นไปตามกระบวนการ ยุติธรรม ไม่มีระเบียบแบบแผนหรือมาตรการร่วมที่ยอมรับ ร่วมกันในการลงโทษผู้กระทำความผิด ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้สังคมมีระเบียบ และเพื่อให้การอยู่ร่วมกันมีความสงบสันติ มนุษย์จึงร่วมกันเรียกร้องให้มีสถาบัน นิติบัญญัติ ทำหน้าที่ออกกฎหมาย สถาบันบริหาร ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมและ สถาบันตุลาการทำหน้าที่ พิทักษ์รักษากฎหมายนั้นให้ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อวางไว้ซึ่งความเป็นธรรมในสังคมรวม เป็นอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจในการปกครอง ด้วยการทำสัญญาประชาคมต่อกันระหว่างปวงชนกับ ผู้ปกครอง

ดังนั้น จึงไม่มีมนุษย์คนใดยอมมอบอำนาจทางการเมืองให้แก่ใครโดยตนเองไม่ยินยอม การยอมมอบเสรีภาพตามธรรมชาติของปวงชนให้แก่ผู้ปกครองก็กระทำโดยการทำสัญญาประชาคม

ทั้งนี้เพราะล๊อคถือว่า กฎหมาย คือ สิ่งที่ปกป้องเสรีภาพของประชาชน ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพ ล๊อคย้ำว่า เมื่อปราศจากกฎหมายก็ปราศจากเสรีภาพ (When there is no law, there is no freedom.)

ประชาชนที่เข้าร่วมในกติกาสัญญาประชาคมนี้ยอมรับการปกครองเป็นแบบเดียวและเห็นพ้อง ต้องกันโดยถือเสียงข้างมาก (majority) เป็นเสียงรวม ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญเพราะว่าถ้าสังคมจะต้อง แสดงตนเป็นหน่วยเดียว (unit) แล้วก็ต้องมีความเห็นตรงกัน ไม่คิดเห็นค้านกันและเป็นธรรมดาที่ สังคมจะต้องเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่ “แรงผลักดันมากกว่านำไป” ซึ่งก็คือความยินยอมของเสียงข้าง มากในสังคมนั่นเอง

หลักปรัชญานี้ของล๊อคจึงเรียกว่า “เสรีนิยมประชาธิปไตย (democracy)” เป็นปรัชญาที่เน้น ความสำคัญของประชาชน มากกว่าผู้ปกครอง โดยชี้ให้เห็นว่า ความเป็นประชาธิปไตยนั้น แรกเริ่มเดิมที เกิดขึ้นที่จิตใจมนุษย์แต่ละคน โดยยึดหลักที่ว่า ความพอใจของประชาชน คือ กฎหมาย

สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญของประชาชน ก็คือสิทธิในการควบคุมองค์กรหรือสถาบันการปกครอง ล๊อคสนับสนุนให้ประชาชนต่อต้านรัฐบาล ถ้ารัฐบาลปกครองโดยใช้อำนาจกับประชาชนกดขี่ประชาชน

(3) หลักปรัชญาเสรีภาพของฌอง ปอล ซาร์ต ได้เสนอหลักการว่า มนุษย์มีเสรีภาพในการ เลือกที่จะเป็น เลือกที่จะกระทำ เลือกที่จะปฏิเสธที่จะไม่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ โดยการเลือกนี้ปลอดจาก พันธนาการของกฎระเบียบประเพณีของสังคมที่คนรุ่นก่อนได้บัญญัติไว้ปลอดจากอำนาจของพระเจ้า หรือชะตากรรมใดๆ ปลอดจากเหตุจูงใจ หรือแรงกระตุ้นปลอดจากจิตใต้สำนึก และสิ่งแวดล้อม ทุกสิ่งทุก

อย่างเกิดจากการตัดสินใจในการกระทำของมนุษย์เอง เพราะมนุษย์นั่นเองที่เป็นผู้ให้คุณค่าให้ความหมายแก่สิ่งต่างๆ ในโลก

ธาตุแท้ของมนุษย์ คือ “เสรีภาพ” เสรีภาพที่แท้จริงของมนุษย์ คือ การไม่ยอมจำนนต่อสภาวะของตนเอง และพยายามที่จะเอาชนะ หรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขสภาพแวดล้อมนั้น มนุษย์ไม่สามารถที่จะเป็นทาสในบางเวลาและมีเสรีภาพในบางเวลา แต่เขาจะต้องมีเสรีภาพตลอดเวลา และถ้าหากไม่มีเสรีภาพก็ไม่มีตลอดไปโดยสมบูรณ์เช่นเดียวกัน แต่ถ้าหากเป็นเช่นนั้น มนุษย์ก็ไม่ใช่มนุษย์ ทั้งนี้เพราะ “มนุษย์ คือ เสรีภาพ”

เสรีภาพ กับความรับผิดชอบเป็นของคู่กัน ความรับผิดชอบแบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่

(1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง ชาร์ตร์ เชื่อว่ามนุษย์เกิดมาอย่างว่างเปล่า ไม่มีอะไรติดตัวมาเลย ดังนั้น มนุษย์จึงมีความรับผิดชอบที่จะสร้างตัวเองให้เป็น “อะไรอย่างหนึ่ง” ตามความต้องการของตน แต่มนุษย์ก็มีความคิด สามารถคิดได้ว่า สิ่งใดควรปฏิบัติให้เหมาะสมแก่ตนเอง

(2) ความรับผิดชอบต่อโลก ต่อสังคม เนื่องจากว่ามนุษย์ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การตัดสินใจของมนุษย์แต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวเพียงใดก็ย่อมมีผลกระทบ ต่อผู้อื่นบ้างไม่มากนักน้อย เสรีภาพของคนๆ หนึ่งขึ้นอยู่กับเสรีภาพของคนอื่นๆ คน ความรับผิดชอบในประเด็นนี้ จึงป้องกันมนุษย์ไม่ให้ทำอะไรตามใจชอบ และก่อความสังคมให้วุ่นวาย แนวคิดปรัชญาเสรีภาพของชาร์ตร์จึงช่วยยกระดับคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ และปลูกให้มนุษย์มีชีวิตชีวาขึ้นมาและ เกิดความภาคภูมิใจในเสรีภาพของตนเอง พร้อมกับความภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์ของตน.

เพราะฉะนั้นแนวคิดด้วยเรื่อง “เสรีภาพ” และอิสรภาพดังกล่าวทำให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองในความเป็นมนุษย์ภายใต้พื้นฐานที่ว่า มนุษย์มีเสรีภาพพร้อมกับการเกิดมา เมื่อตระหนักได้ดังนี้แล้ว จึงจะทำให้มนุษย์หันมาตรวจสอบวิถีแห่งการดำรงอยู่ของตนเองด้วยวิถีแห่งปรัชญามากขึ้นกว่าการมองเห็นชีวิตของตนเองผูกชะตาอยู่กับโชครวนแห่งวัตถุซึ่งทำให้เราหลงเดินทางไกลแสนไกล และห่างจุดหมายที่แท้จริงออกไปทุกขณะ เราจึงควรศึกษาแนวคิดเชิงมนุษยนิยมด้วย เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของเจตจำนงเสรีในฐานะเป็นพื้นฐานในการทำให้แนวคิดเชิงมนุษยนิยมสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

เจตจำนงเสรีในฐานะพื้นฐานของแนวคิดเชิงมนุษยนิยม

แนวคิดแบบมนุษยนิยมแบ่งย่อยเป็นหลายแนวคิดแต่อาจแบ่งได้เป็นสองแนวคิดใหญ่

แนวคิดแรก คือ แนวคิดแบบมนุษยนิยมที่ไม่เชื่อในศาสนา (Secular humanism) ซึ่งเป็นแนวคิดแบบมนุษยนิยมที่เชื่อมั่นในศักดิ์ศรีและศักยภาพความเป็นมนุษย์โดยไม่ให้ความสำคัญหรือปฏิเสธคำสอนทางศาสนา เช่น แนวคิดของฌอง ปอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre, ค.ศ. 1905-1980) ที่เชื่อมั่นในเสรีภาพของมนุษย์ในการกระทำสิ่งต่างๆ แต่เสรีภาพนั้นต้องมาพร้อมกันความรับผิดชอบ, แนวคิดแบบคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx, ค.ศ. 1818-1883) ที่เห็นว่า “ศาสนาเป็นเหมือนยาฝิ่น” เพราะศาสนาเป็นเหมือนยาเสพติดที่ทำให้มนุษย์ผู้เสพคลายความทุกข์ในขณะเสพและหลีกเลี่ยงหนีการเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตตามแนวคิดของมาร์กซ์ คำสอนของศาสนาที่สอนให้มนุษย์เชื่อว่าชีวิตนี้แม้จะทุกข์ยาก แต่หากทำดีตามคำสอนก็จะได้ผลตอบแทนที่ดีในโลกหน้า ทำให้มนุษย์ผู้ศรัทธาหนีถือศาสนาก็หนีหายอมรับชะตากรรมความทุกข์ยากลำบากในโลกโดยไม่คิดแก้ไขให้ดีขึ้น หวังแต่ความสุขในโลกหน้าจากการทำความดีโลกนี้ ทั้งที่มนุษย์เองมีศักยภาพที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตในโลกปัจจุบันให้ดีขึ้นได้โดยไม่ต้องรอชีวิตหลังความตาย

แนวคิดที่สอง คือ แนวคิดแบบมนุษยนิยมที่เชื่อในศาสนา (Religious humanism) ซึ่งเป็นแนวคิดแบบมนุษยนิยมที่เชื่อมั่นในศักดิ์ศรีและศักยภาพความเป็นมนุษย์ แต่เชื่อว่ามนุษย์จะพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ได้ก็แต่โดยอาศัยหลักคำสอนทางศาสนา เช่น แนวคิดแบบมนุษยนิยมทางคริสต์ศาสนา (Christian Humanism) ซึ่งเป็นแนวคิดทางคริสต์ศาสนาที่ไม่ได้เชื่อว่า ทุกอย่างต้องรอให้ถูกดลบันดาลจากพระเจ้า แนวคิดนี้เห็นว่าการรอให้พระเจ้าดลบันดาลสิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามคำสอนทางศาสนา มนุษย์เราต้องกระทำการต่างๆ ด้วยตนเองในการยับยั้งสงคราม อาชญากรรม ความโหดร้ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต มนุษย์มีศักยภาพที่น่าทึ่ง มีเสรีภาพที่จะเลือกในสิ่งที่เราทำ สังคมและโลกที่เราอาศัยอยู่ขึ้นอยู่กับกระทำของเรา และเราเองต้องรับผิดชอบต่อสิ่งเหล่านั้น

แม้แนวคิดแบบมนุษยนิยมจะสามารถแบ่งย่อยเป็นหลายแนวคิด แต่ก็มีแนวคิดพื้นฐานที่เหมือนกันคือ

1. เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ในการแสวงหาความจริงและคำตอบในปัญหาต่างๆ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการเข้าใจความจริงหรือความรู้ต่างๆ ไม่มีใครสามารถอ้างได้ว่าเป็นเจ้าของความรู้หรือความจริงสูงสุดที่มนุษย์ผู้ใดไม่สามารถเข้าใจเพียงคนเดียวหรือกลุ่มบุคคลเดียว เช่น ความรู้ความสามารถพิเศษในการติดต่อกับพระเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์
2. เชื่อในการใช้เหตุผลและวิธีการทางวิทยาศาสตร์
3. เชื่อว่า ความหมาย คุณค่า และเป้าหมายของมนุษย์สามารถพบได้ในชีวิตปัจจุบันไม่ใช่ตายไปแล้ว
4. เชื่อว่ามนุษย์มีเสรีภาพในการกระทำการต่างๆ แต่มนุษย์ต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองกระทำ
5. เชื่อในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่คิดค้นโดยมนุษย์เพื่อตอบสนองความต้องการและการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของมนุษย์
6. เชื่อในระบอบประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน การมีเสรีภาพอย่างเท่าเทียม

การประยุกต์

แนวคิดแบบมนุษยนิยมเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ในการใช้เหตุผลในการค้นคว้าหาความรู้หรือความจริงโดยตัวมนุษย์เอง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชีวิตและสังคมที่ดีของมนุษย์

ความเชื่อดังกล่าวมาจากแนวคิดพื้นฐานว่าคุณค่าของมนุษย์มาจากการใช้เหตุผล (reason) ความมีอิสระทางความคิดและการกระทำโดยไม่ถูกครอบงำโดยผู้อื่น (autonomy) และความรู้จักข้างสงสัย ซักถามและแสวงหาคำตอบ (scepticism) ของมนุษย์

เมื่อมนุษย์เชื่อมั่นในการใช้เหตุผลของตนในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับตนเอง โลก การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เช่น เทคโนโลยี ระเบียบ กฎหมายในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มนุษย์ก็ต้องพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อการใช้เหตุผลในการค้นพบและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งต่างจากความเชื่อว่าทุกอย่างในชีวิตมนุษย์ไม่ได้เป็นผู้กำหนดเองแต่ถูกกำหนดจากปัจจัยภายนอก เช่น พระเจ้า ชะตากรรม พรหมลิขิต สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในแง่นี้มนุษย์ก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อสิ่งใดๆ เลยปล่อยให้มันเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว

เมื่อมนุษย์พร้อมที่จะยอมรับความผิดพลาดจากการใช้เหตุผลของมนุษย์ ย่อมแสดงว่า มนุษย์ทุกคนผิดพลาดได้ สิ่งที่คุณหนึ่งคิดไม่จำเป็นต้องถูกต้องเสมอไป ไม่มีใครสามารถจะบอกว่าตัวเองถูกต้องเสมอ ทุกสิ่งสามารถผิดได้และหักล้างได้โดยเหตุผลของผู้อื่น เช่น ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกหักล้างโดยทฤษฎีใหม่และเปลี่ยนแปลงไปตลอด

ด้วยเหตุนี้ การใช้เหตุผลของมนุษย์จึงถูกขับเคลื่อนด้วยสองอย่าง คือ การวิพากษ์(criticism) และการรู้จักสงสัย (scepticism) ข้ออ้างถึงสิ่งต่างๆ หรือความรู้ในสิ่งต่างๆ สามารถพิสูจน์ได้ว่าผิดเสมอ ไม่มีผู้ใดอ้างได้ว่า ความรู้ที่ตนเองค้นพบหรือคิดค้นขึ้นเป็นความจริงที่ถูกต้องนิรันดร์ ไม่สามารถหักล้างได้ ดังนั้น ความรู้ในทัศนะแบบมนุษยนิยมจึงมีลักษณะสาธารณะหรือมีลักษณะเป็นวัตถุวิสัย (objective) กล่าวคือสามารถพิสูจน์ แสดงเหตุผลสนับสนุน อธิบายให้ทุกคนเข้าใจได้ ไม่ใช่เป็นความรู้ที่อ้างว่ามาจาก การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งมีอำนาจพิเศษต่างจากมนุษย์ผู้อื่นในการรับรู้ถึงความรู้นั้นๆ และความรู้ นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ เช่น คำสอนหรือการตีความคำสอนทางศาสนาที่นักบวชมักอ้างว่าได้รับการ เปิดเผยของพระเจ้าหรือสัมผัสพิเศษ ดังนั้นความรู้ในแบบมนุษยนิยมมีลักษณะสำคัญที่เด่นชัดอยู่ที่พลังที่ ขับเคลื่อนให้ความรู้นั้นก้าวหน้า คือ ความเป็นสากลในวิธีการได้มาซึ่งความรู้ คือ การวิพากษ์ การรู้จักสงสัย การเป็นความรู้ที่พร้อมที่ผิดได้ และมีความเป็นสาธารณะ

การให้ความสำคัญกับการมีและใช้เหตุผลของมนุษย์ในแนวคิดแบบมนุษยนิยมจึงเป็นการ ปลดปล่อยมนุษย์ในสามวิถีทาง คือ

- 1) ปลดปล่อยจากอำนาจครอบงำภายนอก เช่น ความเชื่อมงายทางศาสนา ความมงายในสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ และหันมาพึ่งพาตนเองมากขึ้น
- 2) เปิดกว้างต่อกระบวนการแสวงหาความรู้และความจริงต่อทุกคน ไม่ใช่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่อ้างถึงอำนาจพิเศษในการเป็นเจ้าของความรู้หรือความจริง
- 3) ปลดปล่อยบุคคลจากการมีทัศนะที่คับแคบเป็นอัตวิสัย คือ เชื่อว่าตัวเองถูกเสมอ และมี อคติต่อความคิดเห็นของผู้อื่น มาเป็นการเปิดรับฟังความเห็นผู้อื่น พร้อมทั้งจะถูกวิพากษ์และพร้อมที่จะ วิพากษ์คนอื่น

การมีและใช้เหตุผลของมนุษย์จึงไม่เป็นเพียงแค่การปลดปล่อยความจริง แต่ยังแสดงถึงความเป็นอิสระทางความคิดและการ ตัดสินใจได้ด้วยตัวเองโดยไม่ถูกครอบงำจากผู้อื่น และความเท่าเทียมกัน ของมนุษย์

หากเราปรับประยุกต์ใช้แนวคิดแบบมนุษยนิยมในสังคมจะทำให้เกิดสังคมแบบมนุษยนิยมที่มี การใช้เหตุผลภายใต้การขับเคลื่อนของการวิพากษ์และสงสัย คนในสังคมจะโต้แย้งถกเถียงกันอยู่เสมอ ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ทำให้สังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความรู้หรือนวัตกรรมที่ เกิดขึ้นใหม่จากการใช้เหตุผลของมนุษย์ ซึ่งตัวอย่างสังคมแบบมนุษยนิยมที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบัน คือ สังคมเสรีนิยม (Liberalism) ของตะวันตก

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า มนุษยนิยมหมายถึงทัศนะที่ให้คุณค่าและความสำคัญสูงสุดแก่ความเป็นมนุษย์ มุ่งแสวงหาแนวทางชีวิตที่ดีที่สุดเพื่อมนุษย์ในโลกปัจจุบัน ถือมนุษย์เป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่าง ถือว่ามนุษย์มีเจตจำนงอิสระ พลังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความพยายาม ศักยภาพ ศักดิ์ศรี โดยธรรมชาติ มนุษย์อยู่ในวิสัยต้องรับผิดชอบชะตากรรมของตนเองได้เพราะเป็นสิ่งที่เกิดจากการกระทำ ของตนเอง โลกย่อมเป็นไปตามความคิดและการกระทำของมนุษย์ สังคมแบบมนุษยนิยมจึงเป็นสังคมที่ มนุษย์ดำรงชีวิตโดยเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองในการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองและสังคมให้ดีขึ้นโดยไม่พึ่งพาอำนาจเหนือธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม ทุกแนวคิดย่อมมีจุดบกพร่อง เพราะถ้ามองว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลาง มนุษย์เป็นผู้ กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ย่อมทำให้เกิดหังการของมนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่ความคิดที่ว่า มนุษย์สามารถทำได้ทุกอย่าง แม้แต่การเข้าจัดการกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างขาดสติ โดยเอาความละโมภของมนุษย์เองเป็นที่ตั้ง สุดท้ายก็เกิดการทำลายธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งตัวมนุษย์เองด้วย แต่มนุษย์จำเป็นที่

จะต้องมีสัมมาทิฐิแล้วนำเอาศักยภาพของตนเองมาพัฒนาแล้วนำไปใช้อย่างบูรณาการ ปราศจากอคติ ลดความอหังการ ปรับตัวเพื่อเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับมนุษย์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

บทสรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเชิงมนุษยนิยมกับแนวคิดแบบวัตถุนิยม (Materialist Element) นั้น หากพิจารณาเนื้อหาทั้งหมดตามที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ชัดเจนว่า ปรัชญามนุษยนิยมไม่เป็นวัตถุนิยม (Non-materialism) โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เน้นในแง่จริยศาสตร์และคุณวิทยา ทั้งนี้เพราะปรัชญามนุษยนิยมมิได้ถือตามปรัชญาวัตถุนิยม หรือสสารนิยมที่ว่า โลกแห่งวัตถุธรรมที่รู้จักได้ด้วยประสาทสัมผัส รวมทั้งตัวตนที่เป็นกายเนื้อ กายหนัง และมวลประสาทสัมผัสของมนุษย์เท่านั้น คือ สิ่งที่มีสภาพเป็นจริง ส่วนความรู้สึกนึกคิดจิตใจระดับใดๆ ก็ตามของมนุษย์ เป็นเพียงคุณภาพ คุณสมบัติ หรือการทำหน้าที่ของระบบร่างกาย ซึ่งมีสมองเป็นจุดศูนย์กลาง สสารวัตถุมิได้เกิดขึ้นมาจากจิตใจ ตรงกันข้ามจิตใจต่างหากแปรสภาพขึ้นมาจากสสารวัตถุ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า “สสารวัตถุคือเนื้อแท้ (Essence) ประกอบขึ้นเป็นสรรพสิ่ง”

ตามหลักปรัชญาวัตถุนิยม ชีวิตจิตใจเป็นผลผลิตของวัตถุกับความเคลื่อนไหวหมุนเวียนทางคุณภาพและปริมาณของวัตถุภายใต้ข้อกำหนดเด็ดขาดทางวัตถุ ตลอดจนทรัพย์สินเงินทอง ในลักษณะต่างๆ ภายใต้ข้อกำหนดของวัตถุนิยมไม่มี เจตจำนงอิสระ (Free will) เพราะความเป็นไปของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางมโนกรรม วชิกรรม กายกรรม ได้ถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางวัตถุโดยสิ้นเชิง เมื่อถือกันถึงเพียงนี้ นับว่าเป็นการตัดมูลรากของมนุษยธรรมโดยเด็ดขาดเลยทีเดียว อนึ่งหากถือว่าอำนาจทางเศรษฐกิจที่มารวมลงที่ “อำนาจเงินตรา” คือ ตัวกำหนดวินิจัยมาตรฐานทางจริยธรรมของมวลมนุษย์แล้วไซ้ร นั่นย่อมหมายความว่า ไม่มีการยอมรับจริยธรรมสูงสุดอื่นใดของมนุษย์ คุณค่าความเป็นมนุษย์ซึ่งหล่อหลอมขึ้นมาโดยหลักจริยธรรมของมนุษย์ ย่อมเป็นไปตามอำนาจหรือพลังและสถานภาพทางเศรษฐกิจ หรือซื้อกันได้ด้วยเงินตรา ความดีความชั่ว ความถูก ความผิด ความสูงส่ง ความต่ำทรามหรือแม้แต่ความจริงความเท็จ วินิจัยกันด้วยมาตรการอย่างเดียว คือ เศรษฐกิจหรือวัตถุปัจจัย กล่าวให้ชัดก็คือการถือเงินตราเป็นตัวกำหนดเด็ดขาดซึ่งคุณค่าของมนุษย์

ความหมาย ความสำคัญ และคุณค่าของความเป็นมนุษย์เริ่มต้นดำเนินไป และสิ้นสุดลงที่ข้อกำหนด โดยผลประโยชน์ทางวัตถุทั้งหมดหรือ ความจริงของชีวิตชี้ให้เห็นว่า มนุษย์เกิดมามีใช้คุณค่าและสาระแก่ชีวิตเหนือกว่านั้นแน่นอน เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า วัตถุปัจจัยเป็นพลังที่มีอิทธิพลอย่างหนึ่งในการดำรงชีพของมนุษย์ แต่มิใช่เป็นตัวกำหนดเงื่อนไข ทั้งหมดของความเป็นมนุษย์

พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นผู้หนึ่งที่ค้นพบ สถาปนาและประกาศซึ่งปรัชญามนุษยนิยม ทรงเห็นว่า อันมนุษย์เรานั้นสามารถกำหนดวัตถุและสภาพแวดล้อมทางวัตถุได้ แม้สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลกระทบต่อภาวะความเป็นไปของมนุษย์ในหลายๆ ด้านและหลายๆ ระดับก็ตาม ถึงกระนั้นจิตใจที่แผ่ด้วยพลังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์ก็เป็นตัวนำมากกระบวนการทั้งปวงของมนุษย์ พระพุทธเจ้านอกจากไม่ทรงปฏิเสธความจริงทางวัตถุและความสำคัญของเศรษฐกิจปัจจัยต่อชีวิตมนุษย์แล้ว พระองค์ยังทรงสนับสนุนให้เพิ่มพูนความมั่งคั่งและมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่มนุษย์อีกด้วย ทั้งนี้ต้องไม่ลุ่มหลงมัวเมาและตีคุณค่าวัตถุเหล่านั้น เหนือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ซึ่งเน้นทางคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรม การยังมนุษย์เป็นเหยื่อสนองความอยาก โดยมนุษย์และของมนุษย์ด้วยกันก็ดี การยังมนุษย์ให้ตนเป็นทาสของผลประโยชน์และอามิสวัตถุใดๆ ก็ดี เช่นนี้ถือว่าขัดต่อปรัชญามนุษยนิยมอย่างร้ายแรง

แนวคิดต่างๆ ทางปรัชญาตะวันตกเหล่านี้สามารถปรับประยุกต์ใช้หรือให้ข้อคิดในการดำรงชีวิตอย่างไรก็ตามเหตุการณ์ในชีวิตของมนุษย์แต่ละคนหลากหลายแตกต่างกัน แนวคิดดังกล่าวเป็นเพียงตัวอย่างการใช้เหตุผลของมนุษย์ มนุษย์ไม่ควรจำกัดความคิดของตัวเองเฉพาะกรอบแนวคิดดังกล่าวเพราะมนุษย์แต่ละคนต่างมีเหตุผลมีความคิดของตัวเองมนุษย์จึงควรใช้สิ่งนั้นสร้างสรรค์วิธีการดำรงชีวิตของตน

ปรัชญามนุษยนิยมแสดงให้เห็นความจริงที่ว่า มนุษย์เกิดมาตามธรรมชาติมาแล้ว เอาแต่แสวงหาสิ่งสนองความต้องการและความจำเป็นของชีวิตส่วนกายภาพด้วยวัตถุปัจจัยเพียงระดับเดียวก็หาไม่ ไม่สักแต่ว่าขอให้ได้อกิน ไม่สักแต่ว่าขอให้ได้อยู่ ไม่สักแต่ว่าขอให้ปรนเปรอความอยาก ในแนวทางเดียวกับสัตว์พวกอื่นชนิดอื่น แต่มนุษย์ที่เรียกว่าเป็นผู้ประเสริฐยังจำเป็นที่จะได้รับการสนองตอบคุณค่าทางความรู้สึกลึกซึ้งแห่งจิตวิญญาณอันละเอียดลึกซึ้ง เช่น สนองด้วยคุณค่าทางสติปัญญา ศีลธรรม มโนธรรม คุณธรรม ความคิด ความงาม ความเป็นอิสระ และมนุษยธรรมอื่นๆ ที่ทำให้สัตว์ชนิดหนึ่งพัฒนาตัวเองขึ้นสู่สภาพความเป็นมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

เค.เอ็น. ชยติลเลเก. (2556). **พุทธญาณวิทยา**. แปลโดย ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จรรยา สุภาพ. (2522). **หลักรัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2518). **ปรัชญาตะวันตกสมัยกลาง**. กรุงเทพฯ: แพร่วิทยา.

จวงจื่อ. . (2556). **จวงจื่อ ฉบับสมบูรณ์**. แปลโดย สุรติ ปรีชาธรรม. กรุงเทพฯ: โอเพนบุ๊กส์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2557). **พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา**. กรุงเทพฯ:

ชัยวัฒน์ อัตพัฒน. (2520). **จริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ: รวมคำแหง.

ชาร์ลส์ ดาร์วิน. (2558). **กำเนิดสปีชีส์.(The Origin of Spicics)**. แปลโดย ดร.นำชัย ชีววิวรรณ และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สารคดี.

ซี.อี.เอ็ม.โจด. (2521). **ปรัชญา (Philosophy)**. แปลโดย วิทย์ วิศทเวทย์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

เดือน คำดี. (2522). **ปรัชญาตะวันตก**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญทัน ดอกไธสง. (2523). **พื้นฐานแนวคิดและปรัชญาทางการเมือง**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ประทุม อังกูโรหิต. (2519). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความคิดของวิตต์เกินสไตน์เกี่ยวกับความหมายของปรัชญา**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. แผนกปรัชญา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2549). **ปรัชญากับวิถีชีวิต**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

เปลโต. (2553). **โสกราตีส**. แปลโดย ส.ศิริรักษ์.พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สยาม.

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี. (เหมประไพ). (2557). **การศึกษาเชิงวิพากษ์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความเป็นจริงในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมมจิตโต). (2540). **ปรัชญากรีก: บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สยาม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

_____. (2553). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2523). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สมิ์คร บุศราวาศ. (2496). **พุทธปรัชญา**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. (2524). **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน ย่อความพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี**.
กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ส.เสถบุตร. (2500). **New Modern English Dictionary**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อัสภเถระ. (2518). **การบรรยายธรรมของอัสภเถระ**. กรุงเทพฯ: วัดมหาธาตุ.
- Decken, Alfons. (1974). **Process & Permacnce in Ethics**. New York: Paulist Press.
- Eacker, Tay.N. (1975). **The Problems of Philosophy and psychology**. Chicago: Nelson-Hall.
- Feinbery, Joel. (1969). **Reason and responsibility of Philosophy**. Califomis: Dickenson Publishing
Company Inc.
- George E.Moore. (1912). **Ethics**. London: Oxford University Press.
- Ian Brownlie. (1971). **Basic Duments on Human Right**. London: Larendon, Press.
- Josiah Royce. (1968). **The Philosophy of Loyalty**. New York: The MacMillan Co.
-

ปัญหาจริยศาสตร์กับความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน Problems of Ethics and Responsibility in Performing Duties in Modern Times

พระวัฒนา อตถกามา¹, พูนศักดิ์ กมล²

Phra Wattana Astagamo¹, Poonsak Kamol²

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2}

Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2}

Corresponding author, e-mail: poonsakkamol@gmail.com²

บทคัดย่อ

คำว่า จริยศาสตร์ มาจากรากศัพท์ภาษากรีกว่า Ethos แปลว่า อุปนิสัยหรือความประพฤติของมนุษย์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ethics แปลว่า การศึกษาถึงมาตรการความประพฤติและการตัดสินใจทางศีลธรรม

คำว่า จริยศาสตร์ เป็นคำสมาสจากรากศัพท์ระหว่างคำว่า จริยะ แปลว่า ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ กับคำว่า ศาสตร์ ที่แปลว่า วิชา วิทยาการ หรือศาสตร์ความหมายของคำว่า จริยศาสตร์ตามวิธีไทย จึงหมายถึง วิทยาการหรือศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของความประพฤติ หรือกิริยาที่ควรประพฤติ โดยเน้นที่พฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อให้ทราบว่ามีมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ที่ว่าถูกหรือควรนั้นเป็นอย่างไร และยึดอะไรเป็นมาตรฐานว่าประพฤติดีหรือควร จริยศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติที่ควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ เป็นการศึกษาถึงจริยธรรม คุณธรรม ซึ่งเป็นมาตรฐานของความดีความชั่วถูกหรือผิด ซึ่งว่าด้วยความรู้เป็นหลัก จริยศาสตร์จะต้องเรียนรู้ลึกไปถึงขอบเขตของมโนธรรมด้วย คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีชั่วทางใจ

คำสำคัญ: จริยศาสตร์, ความรับผิดชอบ, ศีลธรรม

Abstract

The word ethics comes from the Greek word Ethos, which means character or behavior of human beings. Corresponds to English that Ethics means the study of measures of conduct and moral decisions.

The word ethics is a compound word from the root between the word ethics, which means behavior. Actions that should behave with the word science, which means subject, science or science. Ethics according to the Thai way means science or science that deals with conduct. or behavior that should be behaved by focusing on human behavior To know what the standard of human behavior is right or should be and clinging to what is the standard of good behavior or should be done Ethics is the science of behavior that should be done or should not be done It is a study of ethics, morality, which is the standard

of good, evil, right or wrong. Which mainly deals with knowledge Ethics must go deeper into the realm of conscience. With is a mental conscience.

Keywords: ethics, responsibility, moral.

บทนำ

จริยธรรมเป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติที่ต้องอาศัยหลักการศีลธรรม ความเป็นเหตุและเป็นผลให้คนในสังคมรู้จักการแยกแยะในสิ่งที่ควรทำ ถูกต้อง และสิ่งที่ไม่ควรทำ คือ ผิด ไม่เห็นแก่ประโยชน์ตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสงบสุข ความเสื่อมทางจริยธรรมของสังคมไทย มีสาเหตุมาจากขาดการขัดเกลาทางสังคม สถาบันครอบครัวไม่ส่งเสริมให้ความสำคัญ และไม่เห็นคุณค่าทางจริยธรรม โดยใช้ความรัก ความผูกพัน การให้เคารพซึ่งกันและกัน โดยใช้คุณธรรมนำทาง การไม่เห็นคุณค่าทางจริยธรรมนั้น ทำให้ขาดเหตุผลในการวิเคราะห์แยกแยะพฤติกรรมชั่ว ถูกครอบงำ ในอภายมุข วัตถุสิ่งของต่างๆ ซึ่งต้องหามาได้ด้วยการใช้เงินซื้อตามระบบทุนนิยม รวมไปถึงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย โดยเฉพาะปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ขาดการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ละเลยเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จนทำให้เกิดปัญหาสังคมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน

ดังนั้น สังคมคุณธรรม เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของทุกประเทศในสังคมโลก ในยุคสมัยของความเจริญก้าวหน้า ทางวัตถุและเทคโนโลยีการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นตามลำดับ สังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนิยมที่ขาดความเข้าใจจากเหง้าของตนเอง วิถีชีวิตคนจึงดำเนินไปอย่างขาดเสถียรภาพและไร้ทิศทาง ดังนั้นการจะทำให้คน กลับมาเข้มแข็งทางจิตใจ จึงจำเป็นต้องสร้างกระแสแห่งคุณธรรม ปลุกฝังและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สมาชิกของสังคมในทุกระดับตั้งแต่เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ เป็นเรื่องที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สังคมคุณธรรมจึงจะเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ได้

ความหมายของจริยศาสตร์

จริยศาสตร์ หมายถึงทฤษฎีที่ว่าด้วยความดี คือ “จริยศาสตร์” แปลโดยพยัญชนะ คือ เอรูป ศัพท์มาแยก ประกอบด้วยคำที่เป็นภาษาสันสกฤต 2 คำ คือ จริยะ หรือ จรรยา คำหนึ่ง ศาสตร์ อีกคำหนึ่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แปล “จริยะ” ว่า ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ สิ่งที่ควรประพฤติ พจนานุกรมฉบับสมาคมบาลีปกรณ์ที่ ที. ดับบลิว. ริส เดวิดส์ (T.W.Rhys Davids) และ วิลเลียม สตีต (William Stede) รวบรวม ให้คำอธิบายว่า Conduct, behavior, state of, life of พจนานุกรมสันสกฤตฉบับแมคโดนัล (Mac Donal) ได้ให้คำนิยามว่า Cause to go, run: wander or graze : dispatch: put in motion : cause to perform, Arouse to have sexual intercourse ส่วนคำว่า ศาสตร์ นั้น พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้คำนิยามว่า ตำรา, วิชา, พจนานุกรม สันสกฤตฉบับแมคโดนัล (Mac Donal) ให้คำแปลว่า Comman, precept : Instruction advice, good Counsel: rule: theory: Compendium, instate (of any branch of learning) Code, Scientific or Canonical work Scripture ฉะนั้น เมื่อแปลโดยทางพยัญชนะตามรูปศัพท์ที่กล่าวมานี้ คำว่า จริยศาสตร์ หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยข้อควรประพฤติ (ของมนุษย์) กิริยาที่ควรประพฤติ ความรู้ อันว่าด้วยความประพฤติ ศาสตร์อันว่าด้วยความประพฤติ สิ่งที่ควรประพฤติ

คำว่า จริยศาสตร์ ในอีกความหมายหนึ่ง ใช้สลับเปลี่ยนกันกับคำ “จริยปรัชญา” หรือปรัชญาจริยะ (Moral Philosophy) ด้วย คำว่า “Moral” (จริยธรรม) มาจากภาษาลาติน (Latin) ว่า Mores แปลว่า Custom หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือข้อปฏิบัติ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ความเคยชินหรือครองแห่งชีวิต (Custom or Way of life) ดังนั้น คำว่า “จริยศาสตร์” โดยนัยนี้ จึงหมายถึงวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาตามวิธีอันมีแบบแผน เพื่อที่จะเข้าถึงปัญหา อันสูงสุดซึ่งเกี่ยวกับความประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ เป็น ศาสตร์ที่ว่าด้วยอุปนิสัย พฤติกรรมของมนุษย์ หลักจริยธรรมและหลักศีลธรรม (สำเนียง ยอดศิริ, 2560: 39)

“จริยศาสตร์” เป็นการศึกษาคุณค่าแห่งชีวิตมนุษย์ โดยมีความมุ่งหวังให้มนุษย์ค้นหาคุณค่าที่แท้จริงแห่งชีวิตและสรรพสิ่ง โดยใช้สติปัญญาและเหตุผลในการแสวงหาสิ่งที่ดีมีคุณค่าที่สุดในชีวิต เพื่อความเจริญก้าวหน้าแห่งตน แต่เพราะชีวิตมนุษย์มิได้ราบเรียบเสมอไป บางครั้งเกิด “ความขัดแย้งทางคุณค่า (Conflict of Value) การกระทำของมนุษย์” กล่าวคือเป็นความรู้สึกละแวกที่ขัดแย้งกันจนมนุษย์ไม่สามารถตัดสินใจได้ ในท้ายที่สุดการกระทำต่างๆ ในสังคมจึงต้องอาศัยจริยศาสตร์มาเป็นมาตรการตัดสินคุณค่าการกระทำ จริยศาสตร์ (ethics) ตรงกับภาษาละตินว่า ethos, ethikos ซึ่งในสมัยกรีกโบราณจะใช้คำเหล่านี้ในหลายความหมาย อาทิ อุปนิสัย ประเพณี อารมณ์ หรือกิริยาท่าทาง (character, custom, disposition, manner) โดยความหมายนัยนี้ จริยศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติหรือการกระทำของมนุษย์ (ethics: science of moral; rules of conduct) ตามพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2540 ให้ความหมายคำว่า “จริยศาสตร์: ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ แสวงหากฎเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไรถูก ไม่ถูก ดีไม่ดี ควรไม่ควร และพิจารณาปัญหาเรื่องสภาพของค่าทางศีลธรรม”

คำว่า จริยศาสตร์ แยกได้ 2 คำ คือ จริยะ รากศัพท์มาจากภาษาบาลี แปลว่าความประพฤติ กิริยาที่ควร ประพฤติ คำว่าศาสตร์ รากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต แปลว่าวิชาความรู้ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็นจริยศาสตร์ ตามรากศัพท์แปลว่า วิชาว่าด้วยความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติ จริยศาสตร์ตรงกับภาษาอังกฤษ คือ Ethics รากศัพท์มาจากภาษากรีก Ethos แปลว่า อุปนิสัย ความประพฤติ เมื่อนำมาใช้ภาษาอังกฤษถูกดัดแปลงเป็นรูปศัพท์ใหม่ คือ Ethics แปลว่า การศึกษามาตรฐานของความประพฤติและการตัดสินทางศีลธรรม กล่าวได้ว่า จริยศาสตร์เป็นวิชาที่พิจารณาถึงเกณฑ์ที่ว่าด้วยความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด สิ่งที่ควรเว้น สิ่งที่ควรทำ นอกจากนี้ยังเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยศีลธรรม หลักศีลธรรม กฎที่ว่าด้วยความประพฤติและพฤติกรรม (สินิทธา แซ่ฮุน, 2561: 8)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคำว่า จริยศาสตร์ ไว้ว่า จริยศาสตร์ เป็นคำนาม ได้แก่ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยความประพฤติและการครองชีวิตว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด หรืออะไรควร อะไรไม่ควร ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ethics จริยศาสตร์เป็นเนื้อหาความรู้ทางปรัชญา เป็นพื้นฐานหรือแนวความคิดเบื้องต้นที่นำไปสู่การกำหนดหัวข้อจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539 : 235)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ ย่อมสรุปได้ว่า จริยศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์ในการวัดหรือตัดสินในคุณค่า การกระทำของมนุษย์ การค้นหาค่าที่แท้จริงแล้วสิ่งไหนดี นิยามของคำว่าดี ในแต่ละคนคืออะไร เราจะใช้เกณฑ์ การตัดสินไหนในการมาบอกว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกที่ดีแล้ว

หลักพุทธจริยศาสตร์

พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น บัญญัติไว้เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หลักธรรม คือ ศีล 5 ธรรม 5 ทิศ 6 เป็นต้น

2. พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง บัญญัติไว้เพื่อให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติอบรมขัดเกลาตนเองให้มีคุณธรรมสูงขึ้น หลักธรรม คือ ศีล 5 กุศลกรรมบถ 10 3. พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง เป็นจริยศาสตร์เพื่อพัฒนาตนเป็นอริยบุคคล หลักธรรม คือ มรรค 8 ส่วนหัวใจสำคัญของพุทธจริยศาสตร์ หรือหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาก็คือ

- 1) ไม่ทำชั่วทั้งปวง
- 2) ทำกุศลคือความดีให้พร้อม
- 3) ทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว

พุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งท่านผู้รู้มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลางและระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะขึ้นให้ถึงได้ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด เพราะจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติของชีวิต หรือความดีอันสูงสุด (supreme good) เพื่อขึ้นให้ถึงความดีงามอันสูงสุดนั้น จะต้องปฏิบัติ (path, way, method) สำหรับดำเนิน คือ เป็นการสร้างเหตุบรรลุมผล ถ้าต้องการผลอันสูงสุดก็ต้องสร้างเหตุให้สมควรกัน พุทธศาสนาเป็นกัมมวาทะ กิริยวาทะ (วคิน อินทสระ 2541: 11-12)

วิริยวาทะ กล่าวคือการกระทำ และความเพียรเป็นเบื้องต้นแห่งความสำเร็จผลทั้งปวง ไม่ประสงค์ให้ใครได้ดี หรือประสงค์ความสำเร็จลอยๆ หรือด้วยการอ่อนนอน แต่ให้สำเร็จด้วยการกระทำเอง พระพุทธศาสนาจึงได้รับการยกย่องจากนักปราชญ์ชาวต่างประเทศบางคนว่า A Self do it Religion (ศาสนาที่ต้องทำเอง) หลักจริยธรรมของพระพุทธศาสนา 3 ระดับดังกล่าวข้างต้นมีรายละเอียดดังนี้

พุทธจริยธรรมขั้นพื้นฐาน

พุทธจริยศาสตร์ขั้นมูลฐาน หมายถึง เอาสิ่งที่มนุษย์เราต้องรู้ต้องทราบและยึดเป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการดำรงชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นปกติสุข มีความราบรื่นในหน่วยงาน องค์กรและสมาชิกในสังคมรอบข้าง พุทธจริยศาสตร์ขั้นมูลฐานดังกล่าว คือ เบญจศีล หรือ ศีล 5 เพราะ เป็นนิจศีลของฆราวาสทั่วไป ถือว่าเป็นหลักพุทธจริยพื้นฐานของมนุษย์ในเบื้องต้น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “มนุษย์ธรรม” คือ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ หรือระเบียบที่ก่อให้เกิดความสุขในระดับสังคมของมนุษย์ ทำคน ให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ทั้งทางกายวาจา ส่วนธรรมที่มีควบคู่กับเบญจศีล ก็คือเบญจธรรม 5 ประการ ควบคู่กันเปรียบเทียบได้ ดังนี้ (Attaput, 1987)

เบญจศีล

1. เว้นจากการฆ่าสัตว์
2. เว้นจากการลักทรัพย์
3. เว้นจากการประพฤติดินในกาม
4. เว้นจากการพูดเท็จ
5. เว้นจากการดื่มสุราเมรัย

เบญจธรรม

1. มีเมตตากรุณา
2. เลี้ยงชีวิตในทางที่ถูกต้อง
3. มีความสำรวมในกาม
4. พูดแต่คำสัตย์
5. มีสติ รักษาตนไว้เสมอ

หลักเกณฑ์พุทธจริยศาสตร์ขั้นมูลฐาน คือ เบญจศีลและเบญจธรรมนี้ต้องควบคู่กันไปเพราะเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นที่ไม่มากมาย ไม่มีเงื่อนไขสลับซับซ้อนใดๆ สามารถปฏิบัติได้ทั้งหญิงและชาย เป็นพื้นฐาน รองรับคุณธรรมชั้นสูงๆ ยิ่งๆ ขึ้นไป

พุทธจริยธรรมระดับกลาง

พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลางนี้จะสูงต่อเนื่องมาจากขั้นต้น หรือขยายความเพิ่มเติมจากขั้นมูลฐาน คือ เบญจศีล เบญจธรรม เรียกรวมว่าเป็น “มนุษยธรรม” คือ ธรรมที่ทำให้เกิดขึ้นเป็นมนุษย์อยู่ในสังคม มนุษย์ อย่างมีความสุขพอสมควรแก่สภาพตามฐานะตำแหน่งและหน้าที่อันชอบธรรม ส่วนพุทธจริยศาสตร์ชั้นกลางก็จะพัฒนาชี้ชัดถึงความละเอียดอ่อนลึกซึ้งลงไปอีกทั้งเรื่องของกาย วาจา ใจ คือ หลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ หรือ ทางแห่งกุศลกรรมฝ่ายดี ถ้าไม่ตีเรียกว่า อกุศลกรรม ดังนี้

กุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งกุศล กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติ จำแนกเป็นการประพฤติดีดีทางกาย 3 วาจา 4 และ ทางใจ 3 ดังนี้

กายกรรม การกระทำทางกาย มี 3 ข้อ คือ

1. เว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ล่วงไป
2. เว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้
3. เว้นจากการประพฤติดีดีลูกเมียคนอื่น

วจีกรรม การกระทำทางวาจา มี 4 ข้อ คือ

4. เว้นจากการพูดเท็จ
5. เว้นจากการพูดส่อเสียด
6. เว้นจากการพูดคำหยาบ
7. เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

มโนกรรม การกระทำทางใจ มี 3 ข้อ คือ

8. ไม่โลภอยากได้ของเขา
9. ไม่พยาบาทปองร้ายเขา
10. ทำความเห็นให้ถูกต้องตามครรลองครองธรรม

สรุปได้ว่า กายกรรม 3 หรือ วจีกรรม 4 มโนกรรม 3 เป็นบ่อเกิดแห่งพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งมีทั้งดีและชั่ว ถ้าเป็นฝ่ายดีมีความเจริญรุ่งเรือง มีความสุขมีความเป็นปกติ มีความเป็นเอกภาพ บุรณภาพ และเสถียรภาพ ทั้งแก่ตนเอง สังคม กลุ่มชนและมวลชนทั้งหลาย เรียกว่า “เป็นกุศลกรรมบถ 10” ที่สังคมทั่วทุก ภูมิภาคทุกองค์กรกำลังต้องการมากๆ แต่ถ้าตรงกันข้ามทั้งหมด เรียกว่า อกุศลกรรมบถ 10 คำตอบที่จะตอบ ว่าใครจะเป็นฝ่ายกุศล หรืออกุศลขึ้นอยู่กับที่การสร้างจิตสำนึกตรึกตรองใคร่ครวญสนใจใฝ่ทางจริยธรรมมาก น้อยขนาดไหนนั่นเอง ดังนั้น ผู้ที่เข้าใจหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ของความจริงที่ว่าใครทำกรรมอันใดไว้อย่อมได้รับผลของกรรมนั้น เมื่อเข้าใจตรงกันเช่นนี้มนุษย์ทุกคนย่อม กลัวต่อการทำความชั่วหันมาทำความดี จนนำไปสู่การพัฒนาจิตขั้นต่อไป

พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง

หลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นสูงนี้ เป็นธรรมะหรือจริยธรรมขั้นปรมาต ประกอบด้วยธรรมที่ปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ หรือธรรมะในระดับที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีคุณธรรมขั้นสูงเป็นอริยบุคคลเป็น

โลกุตตร ธรรม แปลว่า ธรรมที่จะทำให้หลุดพ้นจากโลกแห่งโลกียะ หรือโลกแห่งการเวียนว่ายตายเกิดอาจเกิดในวัฏจักร คือ การเกิด แก่ เจ็บ และตาย และเพื่อประยุกต์ใช้ในการทำงานในเรื่องของพุทธจริยศาสตร์ขึ้นจึงประกอบด้วยหลักธรรม ดังนี้

อริยสัจ 4 (Tipitaka Thai Version/14/21-22) แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ ความจริงที่ทำให้สำเร็จเป็นอริยบุคคลได้มี 4 อย่างคือ

1. ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ เป็นสภาพที่คงทนอยู่ไม่ได้ ทนอยู่ได้ยาก เป็นต้น
2. สมุทัย คือ เหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ความทะยานอยาก 3 อย่าง คือ กามตัณหาความอยากในกาม ภวตัณหา ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ วิวาทตัณหา คือ ความไม่ยอมเป็นใดๆ เลย (แต่ต้องเป็น)
3. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ธรรมที่ดับทุกข์ ได้แก่ ดับตัณหาข้างต้นได้สิ้นเชิง
4. มรรค คือ ข้อปฏิบัติเพื่อให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มรรค 8 คือ เห็นชอบ ดำริชอบ เจรจาชอบ ทำการงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจไว้ชอบ ในอริยสัจ 4 ประการนี้ จัดเป็นเหตุ 2 อย่าง ได้แก่ สมุทัย และมรรค จัดเป็นผล 2 อย่าง ได้แก่ ทุกข์และนิโรธ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ได้บำเพ็ญเพียรทางจิต ได้ตรัสรู้เรื่องทุกข์เป็นลำดับแรกโดยปกติสามัญชนคนทั่วไปต่างก็ได้รับทุกข์และรู้วาททุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ โดยประการทั้งปวง แต่ก็ไม่รู้วาทมาจากไหน อะไรที่ทำให้เกิดทุกข์กันแน่ จึงทำให้ระส่ำระสาย กระวนกระวายหา ความสงบสุขมิได้ เมื่อคนไม่รู้ทันความจริงของธรรม เขาก็นำทุกข์ใน ธรรมชาตินามสร้างให้เป็นทุกข์ของตน ดังนั้น กระบวนการพัฒนาการศึกษาตามหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นสูงจะ นำไปสู่การค้นพบความจริงของชีวิตว่าควรดำเนินการอย่างไร ทำให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับคนที่รู้ความจริงของ ชีวิตว่า “คนที่มีความมั่นใจในชีวิตของตน จนไม่หวาดหวั่นพรันพรัง แม้ต่อความตาย ก็เพราะได้ดำเนินชีวิตของตนอยู่อย่างดีที่สุดและได้ใช้ชีวิตนั้นให้เกิดคุณประโยชน์คุ้มค่ากับการที่ได้เกิดมาแล้วชาติหนึ่ง เรียกได้ว่า เป็นอยู่อย่างผู้มีชัย ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

ปัญหาจริยศาสตร์เกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่ของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน

พระสงฆ์ถือเป็นบุคลากรที่สำคัญของสังคม และได้ทำการสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน ทุกวันนี้พระสงฆ์ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังได้ทำหน้าที่ในการสงเคราะห์สังคมในด้านต่างๆ ด้วย โดยถือว่าเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์จำเป็นต้องปรับและเพิ่มบทบาทในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พระสงฆ์ย่อมมี ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องปรับบทบาทและหน้าที่ของตนเองเพื่อที่จะได้ แสดงความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อการสงเคราะห์ของ พระสงฆ์จะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและพระพุทธศาสนาจะอยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป ซึ่งถือว่าเป็นการ ช่วยเหลือและรับผิดชอบต่อสังคมด้วย (พระมหาพนมศักดิ์, 2546) ปัญหาจริยศาสตร์กับการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ แยกออกเป็นข้อๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน

คณะสงฆ์เป็นสถาบันที่ใหญ่ที่สุดสถาบันหนึ่งของชาติ นอกจากจะเป็นสถาบันที่ใหญ่ พระสงฆ์ยังมีฐานะและความเป็นอยู่ต่างออกไปจากประชาชนเป็นอันมาก มีวัตถุประสงค์ในการดำรงเพศ โดยเฉพาะ มีระเบียบวินัยสำหรับกำหนดความเป็นอยู่ต่างออกไป และได้รับความยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะ เรียกได้ว่าเป็นอีกสังคมหนึ่งต่างหาก แต่การมีฐานะและความเป็นอยู่ต่างหากออกไปนี้ มิได้หมายความว่า พระสงฆ์จะต้องแยกตัวเด็ดขาดออกไปจากประชาชน และปลีกตัว

อยู่โดยลำพัง เพราะจุดมุ่งหมายของชีวิตพรหมจรรย์นั้นโดยแท้จริงก็เป็นจุดหมายสำหรับทุกคนหรือทุกชีวิต การออกบวชก็คืออุปายหรือวิธีการที่จะให้เข้าถึงจุดหมายนั้นโดยสะดวกและรวดเร็วขึ้น เมื่อบวชแล้วก็ต้องอาศัยปัจจัยสี่ ที่เป็นเครื่องดำรงชีวิตด้านวัตถุจากประชาชน และเมื่อปฏิบัติตามวิธีการเพื่อเข้าถึงจุดหมายนั้นได้ผลสำเร็จทางสติปัญญาหรือจิตใจที่สูงขึ้นไป ก็สมควรจะต้องนำมาชี้แจงแนะนำแก่ประชาชน ที่ตนได้อาศัยปัจจัยสี่เลี้ยงชีวิตนั้นด้วย จึงเกิดเป็นข้อผูกพันต่อกันในรูปการตอบแทนหรือให้และให้ตอบ เป็นวัตถุฝ่ายหนึ่งและจิตใจฝ่ายหนึ่ง แต่ไม่ใช่การซื้อขายหรือกู้ยืม เพราะประกอบด้วยคุณค่าทางจิตใจ อย่างน้อยก็ศรัทธาในฝ่ายหนึ่ง และเมตตาในอีกฝ่ายหนึ่ง และความผูกพันนี้ ก็ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในแบบอาศัยกันและกันขึ้นซึ่งมองเห็นได้ชัดในประวัติการณ์ของพุทธศาสนา โดยเฉพาะตลอดประวัติศาสตร์ของชาติเราเอง และแม้ในสมัยปัจจุบัน การกิจในการสงเคราะห์ประชาชนในด้านสติปัญญาหรือจิตใจนั้น ว่าตามอุดมคติของพุทธศาสนาแล้ว ไม่ได้หมายเอาหน้าที่ที่เกิดจากข้อผูกพันในการตอบแทน แต่หมายถึงหน้าที่ที่เกิดจากคุณธรรม คือ ความกรุณา คิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ให้มีชีวิตที่ปลอดโปร่งเป็นสุข ซึ่งจะเห็นได้จากพระจริยาวัตรของพระบรมศาสดาเอง ตลอดถึงคำสอนทั่วไป อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้เป็นหน้าที่ ด้วยอาศัยความผูกพันในลักษณะการตอบแทน ก็เป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในเมื่อคณะสงฆ์กลายเป็นองค์การหรือสถาบันที่ใหญ่ และต้องดำรงอยู่ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน และการตอบแทนนี้มิได้มุ่งการสงเคราะห์กันเป็นส่วนบุคคลหรือจำเพาะปัจเจกชน แต่มุ่งในรูปสมัยชา คือ การสงเคราะห์กันระหว่างสงฆ์กับประชาชน ไม่ใช่ระหว่างภิกษุ ก. กับ นาย ข.

2. การปรับปรุงกิจการคณะสงฆ์

เมื่อคราวที่ทางบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงกิจการต่างๆ ในทางการปกครองและการศึกษาครั้งใหญ่ เป็นการก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ ในสมัยรัชกาลที่ 4 และที่ 5 นั้น ก็มีเค้าว่า การคณะสงฆ์จะมีการปรับปรุงตัวครั้งใหญ่ด้วยเช่นเดียวกัน เช่น ในทางการปกครองก็มีพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ฉบับ ร.ศ. 121 เกิดขึ้น ทางการศึกษา มีการตั้งโรงเรียนขึ้นในวัดให้พระเป็นครูสอน และยกโรงเรียนที่มีอยู่แล้วในวัด ขึ้นเป็นโรงเรียนหลวง พระเถระที่เป็นผู้นำของคณะสงฆ์ เช่น สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นต้น ทรงเชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศและวิชาการสมัยใหม่ที่มีศึกษากันในสมัยนั้น ทรงสามารถนำวิชาการเหล่านั้นมาเป็นเครื่องมือชี้แจง อธิบายหลักธรรมในพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ในระยะแรกเริ่มที่มีการศาสนศึกษาในรูปนี้ มีการท้วงติงและเสียงแสดงความห่วงใยเกิดขึ้นบ้าง โดยเกรงกันว่าอาจเป็นเหตุให้พระสึกมาก หรือเป็นการเปิดโอกาสให้หาทางสึกไปประกอบอาชีพ แต่ปัญหาเรื่องนี้ก็ค่อยหมดไป เพราะการดำเนินการศึกษาเท่าที่ผ่านมา ได้พิสูจน์ว่าการศาสนศึกษาแผนใหม่มีจำนวนผู้ลาสิกขาไม่มากไปกว่าการศึกษาปริยัติธรรมแบบเดิมแต่ประการใด การลาสิกขาคงเป็นไปตามปกติในปัจจุบันเช่นกับสมัยโบราณ และข้อนี้พอจะมองเห็นได้ง่าย

ปัจจุบัน ประชาชนทั่วไปเริ่มรู้สึกในแง่ดี มองเห็นว่าการที่พระได้เรียนวิชาการสมัยใหม่เป็นการพิเศษเพิ่มเติมจากการศึกษาบาลีธรรมนั้น ให้ผลดีมากกว่าผลเสีย ทั้งในแง่ประโยชน์แก่สังคมและประโยชน์ส่วนตนในแง่ส่วนตัว พระเองไม่มีความตื่นเต้นหรือขาดกลัวต่อความเจริญในยุคใหม่ ได้เข้าใจเนื้อหาขอบเขตและข้อบกพร่องของวิชาการเหล่านั้น แล้วกลับมามองเห็นคุณค่าของคำสอนในศาสนาของตนเองมากขึ้น และพูดเช่นนั้นได้ด้วยคามมั่นใจ ส่วนในแง่ประโยชน์ของสังคม ปรากฏว่า พระที่ศึกษาวิชาการเหล่านี้แล้ว สามารถสอนธรรมให้คนในสมัยปัจจุบันสนใจ และเข้าใจได้ง่ายขึ้นเพราะมีความรู้ มีสิ่งที่รู้ร่วมกัน อันเป็นสื่อ นำความเข้าใจในเรื่องที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป และเมื่อละเพศไป ก็ไม่เป็นผู้ชักนำเอาสถาบันสงฆ์ไปสู่การถูกเหยียดหยามโดยไม่เจตนา เพราะเหตุแห่งฐานะหรือศักดิ์ศรีของตนในสังคม แต่อาจสามารถช่วยเป็น

ตัวแทนเขตชุมชนสงฆ์ ได้ ไม่ทำตนเองให้เป็นผู้เพิ่มปัญหาสังคม ในฐานะเป็นพลเมืองที่ว่างงานหรือ
ด้อยการศึกษา ซึ่งรัฐเองก็คงไม่ต้องการ

3. ประเพณีการบวชและสึก

สังคมชาวพุทธไทย มีประเพณีการบวชเรียน ซึ่งเป็นของดั้งเดิมอย่างหนึ่ง วัดเป็นผู้รับอุปถัมภ์
เข้ามาให้การศึกษาอบรมตั้งแต่อายุน้อย ให้บวชเรียน ผู้ใดมีอุปนิสัยทางเพศพรหมจรรย์กล้าแข็ง
ก็คงบวชอยู่ต่อไป เป็นกำลังของคณะสงฆ์ ส่วนผู้มีอุปนิสัยยังอ่อน ก็ยอมรับความบกพร่องของตน ด้วย
การลาสิกขาออกไป และออกไปในฐานะผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมอย่างดีแล้ว ทั้งทางวิชาการและความ
ประพฤติ สามารถเป็นกำลังที่ดีของรัฐได้ แม้ผู้ที่บวชเรียน 3 เดือน หากมีศรัทธาเข้มแข็งและความพร้อม
อย่างอื่นพอ ก็อาจจะดำรงเพศอยู่ต่อไปได้ตามกำลังศรัทธานั้น การบวชเรียนแล้วจะอยู่หรือสึกจึงเป็นไป
โดยความสมัครใจ ประเพณีการบวชจึงเป็นไปควบคู่กับการสึก และประเพณีการบวชเรียนแล้วสึกได้ตาม
ความสมัครใจนี้ ก็ได้เป็นเครื่องรักษาคุลยแห่งปริมาณของคณะสงฆ์ และเป็นโอกาสให้คณะสงฆ์ของไทยมี
การถ่ายทอด รักษาเสถียรภาพ และความบริสุทธิ์ของสถาบันสงฆ์อยู่ได้ตลอดมา บางครั้งเราอาจเกิด
ความรู้สึกในแบบเข้มงวด อยากให้พระสงฆ์ที่บวชพระ ได้ดำรงเพศอยู่ตลอดไป เพื่อให้คณะสงฆ์มีฐานะ
มั่นคงยิ่งขึ้น และสภาพเช่นนี้อาจกลายเป็นสิ่งจำเป็นหรือสมควรขึ้นมาจริงๆ ในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้
แต่ในการที่จะพยายามทำให้เกิดสภาพเช่นนี้นั้น เราคงจะต้องคิดถึงวิธีการแก้ปัญหาแบบพุทธศาสนา
คือ การเรียนรู้ข้อเท็จจริง และยอมรับความจริง ทั้งนี้ไม่ว่าความจริงนั้นจะเป็นสิ่งที่น่าพอใจหรือไม่ก็ตาม
ยอมสว่หน้าเผชิญกับปัญหาที่ตรงสาเหตุ ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้พระสงฆ์บวชอยู่ตลอดไปตาม
ปรารถนา ก็ต้องแก้ที่สาเหตุเช่นกัน คือ แทนที่จะคิดแก้ไขการสึก ควรแก้ไขการบวช โดยแก้ไข
เปลี่ยนแปลงประเพณีการบวช หรือถ้าเป็นไปได้ ต้องห้ามผู้ที่คิดจะสึกหรืออาจจะสึกไม่ให้บวช หากคิด
แก้ไขเพียงใช้วิธีบีบบังคับให้ผู้บวชแล้วต้องดำรงเพศอยู่ จะด้วยการกีดกันไม่ให้รับการศึกษาตามฐานะก็ดี
หรือด้วยวิธีการอื่นๆ มีการกล่าวร้ายเป็นต้นก็ดี ย่อมเป็นการหลีกเลี่ยงความจริง ซึ่งน่าจะไม่ประสบ
ผลสำเร็จที่ดีไปกว่าความเพ้อฝัน และเมื่อไม่สำเร็จ ก็กลับเป็นผลเสียอย่างร้ายแรง การที่จะปล่อยให้
สามเณรน้อยๆ ซึ่งถูกสังคมสร้างขึ้นมาจากประเพณีนิยมที่สังคมนั้นยึดถืออยู่ ต้องมารับเคราะห์กรรมอัน
เกิดจากความบีบคั้นกดดันแก่สังคมนั่นเอง ดูเป็นการไม่ยุติธรรมนัก มองในด้านหนึ่ง คณะสงฆ์ก็ไม่
พึงประสงค์ผู้ที่จำใจต้องทนครองเพศอยู่ด้วยความฝืนใจตนเอง เพราะมีทางก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย
มากกว่าผลดี และในอีกด้านหนึ่ง รัฐเองก็คงไม่ต้องการมีพลเมืองที่ขาดหรือด้อยการศึกษาและ
ไร้ความสามารถ หรือไม่มีโอกาสแสดงความสามารถของตนตามกำลัง

4. จำนวนพระสงฆ์แยกประเภท

ในจำนวนภิกษุสามเณร 237,770 รูปนั้น ถ้าแยกประเภทออกไปจะได้ตัวเลขโดยประมาณ ดังนี้

- 1) ภิกษุบวช 3 เดือน ตามประเพณีอย่างน้อย 91,138 รูป
- 2) ภิกษุที่เป็นตัวยืนประมาณ 61,372 รูป
- 3) สามเณร 85,260 รูป

สำหรับจำนวนพระภิกษุประเภทแรก คือ ภิกษุบวชตามประเพณี 3 เดือนในฤดูเข้าพรรษานั้น
ในที่นี้ คิดตัวเลขเพียง 60% ของจำนวนพระภิกษุทั้งหมดเท่านั้น ความจริงอาจมีมากกว่านี้ พระภิกษุ
ประเภทนี้ ก็คือประชาชนที่เข้ามาพักผ่อนและรับการอบรมทางจิตใจไปจากวัดในระยะสั้นๆ ชั่วคราวเพียง
3-6 เดือน ของชีวิตอันยาวนานถึง 60-70 ปี ซึ่งได้ใช้เวลาไปในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ รวมแล้วมากกว่านี้
มากมายหลายเท่าตัว และพระภิกษุเหล่านี้ควรนับเข้าในจำนวนคฤหัสถ์ มากกว่าอยู่ในจำนวนพระสงฆ์
เพราะถ้าพิจารณาในแง่สังคม ภิกษุบวชสามเดือนย่อมไม่อยู่ในฐานะที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่พระสงฆ์มีต่อ

สังคมได้ แต่ควรถือว่า เป็นประชาชนที่เข้ามาเป็นภาระและรับประโยชน์จากคณะสงฆ์ ด้วยเหตุนี้ตัวเลขที่แท้จริงของจำนวนภิกษุสามเณรจึงมีประมาณ 146,623 รูปเท่านั้น และในจำนวนนี้ ถ้าแยกประเภทออกไปอีกคงได้ตัวเลขดังนี้

- 1) พระสังฆาธิการ 5,530 รูป
- 2) เจ้าอาวาส 23,322 รูป
- 3) ครูปริยัติธรรมฝ่ายบาลี 1,934 รูป
- 4) ครูปริยัติธรรมฝ่ายนักธรรม 14,184 รูป
- 5) นิสิตนักเรียนนักศึกษาในมหาวิทยาลัย 1,657 รูป
- 6) นักศึกษาบาลี 17,748 รูป
- 7) นักศึกษาธรรม 67,911 รูป

นอกจากนี้ (ในจำนวนที่เหลือ 14,337 รูป) ยังมีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส นักเทศน์ นักเผยแผร์ พระนักปฏิบัติซึ่งบำเพ็ญสมณกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน และพระภิกษุที่ปฏิบัติศาสนกิจอื่นๆ อีก ซึ่งรวมแล้ว คงเป็นจำนวนไม่น้อย แต่ในตัวเลขเหล่านี้ ก็มีอยู่ไม่น้อยที่เป็นภิกษุรูปเดียวกัน แต่ดำรงตนอยู่ในหลายฐานะ เช่น เป็นทั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นนักเทศน์ และเป็นครูปริยัติธรรมด้วย ดังนี้ เป็นต้น

ตามท้องถิ่นทางไกลในชนบท มักเกิดปัญหาเรื่องขาดแคลนพระในระยะออกพรรษา บางวัดมีพระอยู่รูปเดียว บางวัดสองสามรูป บางวัดหาเจ้าอาวาสไม่ได้ ไม่ต้องพูดถึงพระเถระผู้สูงพระราชา บางทีแม้แต่พระ 4-5 พรรษา ก็หาไม่ค่อยได้ ทำให้ชาวบ้านขาดความอบอุ่นใจ ในคราวที่ต้องการพระจำนวนมาก เช่น พิธีกรรมทางศาสนาบางอย่าง ทายกต้องไปเที่ยวหานิมนต์พระหลายตำบล จึงพอแก่การ พระที่มีอยู่จำนวนน้อยนี้ จึงเป็นที่พึงของประชาชนอย่างดียิ่ง สมมติว่า ท่านจะทำหน้าที่เฝ้าวัดเพียงอย่างเดียว ก็ยังได้ประโยชน์แก่รัฐคุ้มค่าอยู่แล้ว แต่ความจริง พระหัวหน้าสงฆ์ในท้องถิ่น ได้รับความเคารพนับถือจากประชาชนอย่างมาก เพราะมีประโยชน์แก่ประชาชน ทั้งในด้านพิธีกรรม การอบรมสั่งสอนความเป็นผู้นำในการสร้างสาธารณประโยชน์ และเป็นที่รวมทางจิตใจโดยทั่วไป

5. การศึกษาของพระสงฆ์

คำว่า บวชเรียน เป็นคำที่แสดงความรู้สึกขึ้นพื้นฐานของพระสงฆ์อย่างหนึ่ง คือ ถือว่าการบวชเป็นของคู่กับการเรียน ผู้บวชแล้วมีหน้าที่ที่จะต้องศึกษาเล่าเรียน การบวชแล้วไม่เรียนถือเป็นความเสียหายอย่างแรงข้อหนึ่ง พระผู้นำหมู่คณะมีความรับผิดชอบที่จะต้องจัดให้มีการศึกษาขึ้น และวัดมักจะมีข้อบังคับเกี่ยวกับการเรียนไว้ ซึ่งจะมองเห็นได้ทั่วไป สำหรับในชนบทเมื่อมีผู้บวชเป็นสามเณร พระผู้ปกครองจะจัดให้ได้เล่าเรียนปริยัติธรรมขั้นต้น แล้วหาทางส่งเข้ามาศึกษาเล่าเรียนต่อในตัวเมืองหรือในเมืองหลวง สำหรับตัวพระภิกษุสามเณรผู้เล่าเรียนเอง ก็มักเป็นผู้ใฝ่ใจดี ขวนขวายพยายามหาทางเล่าเรียนวิชาการทุกอย่าง ที่ตนมีโอกาสจะเล่าเรียนได้ ปัญหาทางการศึกษาของคณะสงฆ์ขณะนี้ คงมีแต่เพียงว่าทำอย่างไรจะมีบริการให้การศึกษาพอเพียง และทำอย่างไรจะดำเนินการศึกษาให้ได้ผลดีเท่านั้น ปัญหาเรื่องจะไม่มีผู้เรียนนั้น เป็นอันไม่มี การจัดการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ดีหรือการศึกษาปริยัติธรรมแผนใหม่แบบอื่นๆ ที่มีวิชาการทั่วไปประกอบก็ดีไม่ใช่ของใหม่ แต่เป็นการนำหลักการเดิมมาดำเนินการในรูปใหม่เท่านั้น เพราะในสมัยโบราณ วัดต่างๆ ก็ทำหน้าที่นี้อยู่แล้ว โดยสอนให้ทั้งวิชาการทางโลกเท่าที่มีให้ศึกษากันในสมัยนั้น เช่น ภาษาไทย เลขคณิต ศิลปกรรม เป็นต้น และวิชาทางบาลีธรรมด้วย ต่างแต่ว่าในสมัยปัจจุบันได้นำมาจัดตั้งเป็นองค์การ มีระบบการดำเนินงานรัดกุมยิ่งขึ้นเท่านั้นเอง วิธีการเช่นนี้เป็นการเหมาะสมสำหรับสภาพการณ์ของสังคมและของคณะสงฆ์ในสมัยปัจจุบัน

เพราะการเรียนรู้วิชาการทั่วไปประกอบ ก็คือการทำความรู้จักมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน เรียนรู้ความเป็นอยู่ ความรู้สึกและสติปัญญาของเขา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับตนเอง ในการเข้าใจธรรม และในการเข้าไปสัมพันธ์กับชาวโลกอย่างได้ผล

6. หลักธรรมกับการทำงาน

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของสังคม น่าจะได้แก่ความรู้สึกของคนในการทำงาน คนจำนวนไม่น้อย แทนที่จะคิดว่าจุดมุ่งหมายของงาน คือ ความสำเร็จของงาน กลับรู้สึกไปว่าเงินเป็นจุดมุ่งหมายของการทำงาน ความสำเร็จของงานเป็นเพียงเครื่องประกอบเพื่อให้ได้เงินเท่านั้น ทำให้เกิดความยึดมั่นในอามิสมากเกินไป มักทำงานเพื่อให้เสร็จ หรือให้เข้าใจว่าสำเร็จ หรือถ่วงความสำเร็จไว้ ในเมื่อการถ่วงนั้น จะเป็นเหตุให้ตนได้เงินมากขึ้น จึงก่อให้เกิดผลเสียหายแก่สังคมเป็นอย่างมาก ความรู้สึกอย่างนี้ อาจเกิดขึ้นเพราะสถานการณ์บังคับ แต่ที่สำคัญนั้นเป็นเพราะการอบรมสร้างทัศนคติกันมาผิดๆ รวมถึงความเข้าใจผิดในหลักธรรมด้วย ซึ่งจะต้องแก้ไขที่สาเหตุ มองจากแง่หลักธรรม การขาดสันโดษในความเป็นอยู่และขาดอิทธิบาทในการปฏิบัติงาน เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่ทำให้การปฏิบัติงานบกพร่องย่อหย่อน และทำให้การเร่งรัดความเจริญของประเทศ ไม่เกิดผลสำเร็จในปริมาณงานและในระยะเวลารวดเร็วเท่าที่ควร ตัวอย่างที่เห็นได้ง่าย ประชาชนบางกลุ่มในบางท้องถิ่นซึ่งยังมีฐานะทางการเงินต่ำ รายได้น้อย แต่ชอบเป็นอยู่อย่างฟุ่มเฟือย และชอบประกวดประชันความมั่งมีกัน เมื่อมีสินค้าประเภทฟุ่มเฟือยจากเมืองหลวงเข้าไปใหม่ ๆ จะพยายามหาซื้อมาใช้ แม้ด้วยการกู้หนี้ยืมสินเข้ามา เพียงเพื่อมาอวดและแข่งฐานะกัน ไม่คำนึงถึงฐานะการเงินของตนหรือประโยชน์และความจำเป็นของสิ่งของเป็นสำคัญ ไม่มีการอดกลั้นและบังคับจิตใจของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาทางการเงินในครอบครัว และเป็นปัญหาเศรษฐกิจของสังคมด้วยความไม่สันโดษในกรณีเช่นนี้ อย่างน้อยก็ทำให้ขาดความอดทน ในการรอคอยผลสำเร็จที่เกิดจากกำลังงานของตน ขาดความคิดที่จะฟื้นฟูฐานะด้วยความเพียรของตน มักเป็นหนี้สิน และหากอยู่ในชั้นรุนแรง ขาดความยั้งคิด อาจถึงทำความผิดที่ร้ายแรง เช่น การปล้นสะดมก็ได้คนทำงานบางพวก มีรายได้ไม่มากนัก แต่ขาดสันโดษ ชอบใช้ชีวิตฟุ่มเฟือย หูหরা ตั้งจุดหมายชีวิตไว้เพียงแค่การหาทางบำเรอความสุขสำราญแก่ตนเอง เทียวเตร่ เข้าไนท์คลับ สังคมจัด เป็นอยู่เกินฐานะ ชอบเป็นหนี้สิน อย่างน้อยก็ทำให้ความคิดเห็นห่างจากงาน ขาดความใส่ใจในหน้าที่ ไม่คิดปรับปรุงงานและฐานะของตนเอง เป็นเหตุให้ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องย่อหย่อน หรืออย่างร้ายแรงถึงทำการทุจริตต่อหน้าที่ส่วนการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามหลักธรรม ก็คือความเป็นผู้มักน้อยสันโดษในความเป็นอยู่ตามฐานะ สามารถปรับตัวให้มีความสุขได้ในฐานะนั้นๆ มีความยั้งคิดอดกลั้นในด้านการใช้จ่าย ไม่เลื่อนฐานะความเป็นอยู่ ก่อนที่จะเลื่อนฐานะการปฏิบัติหน้าที่การงานของตน มีความรักและมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ และพิจารณาหาทางปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไป ซึ่งเรียกตามหลักธรรมว่ามีอิทธิบาท

สรุปได้ว่า การพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหานี้ หรือแม้ปัญหาอื่นๆ ในประเภทเดียวกันนี้ เรามักขัดหรือโทษไปยังวัฒนธรรมแบบตะวันตกที่หลงไหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมแบบตะวันตกเป็นสิ่งที่ต่างไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยมาก และมีลักษณะเด่นหลายอย่างที่ชวนให้เกิดความตื่นเต้นอยากจะรับ โดยเฉพาะในเมื่อประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นวัฒนธรรมของผู้เจริญแล้ว ความเจริญแบบตะวันตกนี้ จึงนับว่าเป็นฝ่ายที่สาม ที่เข้ามามีความสัมพันธ์เพิ่มขึ้น และประชาชนก็เป็นเหมือนคนกลางที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายเก่าและฝ่ายใหม่ การณ์ปรากฏว่าฝ่ายที่สามได้เปรียบ เพราะเป็นของใหม่เร้าความสนใจอย่างหนึ่งและมีลักษณะที่ประชาชนเห็นว่าดีเด่นหลายอย่างด้วย ขณะเดียวกันความสัมพันธ์กับคู่สัมพันธ์เดิมก็ค่อยห่างออกไปทุกที ฐานะของพระสงฆ์ชั้น ขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำในทางจิตใจ และเรื่องจิตใจนี้ก็จะต้องรวมถึงสติปัญญาด้วย เป็นของแยกกันไม่ออก เมื่อคนเห็นว่า

พระด้อยทางสติปัญญาเสียแล้ว ความคิดที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องเป็นอันไม่มีชะงักเสียแต่เริ่มแรก ศรัทธาหรือความนิยมนับถือในการที่จะถืออย่างตาม ก็ไม่เกิดขึ้น ไม่มีโอกาสที่จะเข้าไปพูดกันให้รู้เรื่อง มองเห็นไปว่าสถาบันสงฆ์เป็นสิ่งที่ไม่มี ความหมาย

บทสรุป

จริยศาสตร์หรือจริยธรรม คือ หลักการประพฤติปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับกันว่าดีงามในสังคมนั้นๆ อาจจะ มาจากหลักคำสอนทางศาสนาหรือศีลธรรม และเป็นแบบสากลที่เป็นยอมรับกันทั่วโลก หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มอาชีพที่กำหนดขึ้นก็เรียกว่าเป็นจรรยาบรรณ พฤติกรรมที่ผิดจากจริยธรรม มาจากหลายๆ เหตุปัจจัย การบริหารจัดการส่งเสริมจริยธรรมที่สำคัญ คือ ต้องลดการถูกรอบงำ ด้วยทุนบริโภคนิยม อำนาจนิยมและสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันทางสังคมตั้งแต่ครอบครัว วัด โรงเรียนและชุมชน โดยการปฏิรูปทั้งระบบการเมือง ระบบการศึกษาและระบบสื่อสารมวลชน ไม่ให้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของอำนาจทุนและกลุ่มผลประโยชน์พร้อมกันนั้นต้องเสริมสร้าง ทักษะคิดที่สอดคล้องกับหลักทางศีลธรรมของพุทธศาสนา โดยเริ่มจากการสร้างองค์ประกอบของ จริยธรรม คือ ความรู้ ความเข้าใจ เกิดปัญญา และนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดผลที่ดีใน สังคมที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดทั้งความเจริญงอกงามของตนและชุมชน จริยธรรมของกลุ่ม อาชีพต่างๆ ยิ่งมีความสำคัญ เพราะเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีงามและยังยืนยันมั่นคงของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาณอมศักดิ์ สุภิกขโก. (2546). **บทบาทของพระธรรมวิทยากร ต่อการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมเยาวชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556) **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์-พับลิชั่น.
- วสิน อินทสระ. (2541). **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ทองกวาว.
- สำเนียง ยอดศิริ. (2560). **บทความเรื่อง จริยศาสตร์, จริยธรรม และคุณธรรม ตามแนวคิดของนักปรัชญา**.
- วารสารปรัชญาปริทรรศน์**, ปีที่ 22 ฉบับที่ 6 (กรกฎาคม-ธันวาคม).
- Attaput, C. (1987). **Ethics**. 4th ed. Bangkok: Ramkumheang University Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). **Tipitaka (Thai Version)**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.

ปรัชญาโพสโตโมเดิร์น : พื้นฐานแห่งปรัชญาการศึกษา Postmodern Philosophy Basics of Educational Philosophy

พระครูภาวนาวัฒนบัณฑิต วิ. (มันจะนา)

Phrakhru bhavanavattanabundit Vi. (Manjana)

ธรรมสถานมูลนิธิพุทฺธมหาเมตตา

Buddhamahametta

E-mail: vipassanathai2557@gmail.com

บทคัดย่อ

ปรัชญาจะมีความหมายต่อเมื่อปรัชญาเข้ามามีบทบาทต่อสังคม จะโดยวิธีใดก็ตาม จนทำให้สังคมตระหนักและรับรู้ถึงคุณค่าของปรัชญาและนำปรัชญาไปใช้กับสังคมในฐานะเป็นเข็มทิศและในฐานะเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมเพื่อนำสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ ปรัชญาในโลกนี้มีทั้งปรัชญาตะวันออกและปรัชญาตะวันตกปรัชญาทั้งสองส่วนนี้ล้วนมีบทบาทชี้นำสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยอาศัยผู้อุทิศร่างกาย สติปัญญา ความรัก และแรงแห่งความมุ่งมั่น เพื่อสถาปนาภูมิปัญญาให้แก่มนุษยชาติ

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา วัฒนธรรมของมนุษยชาติมีมาทุกยุคทุกสมัย นับตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ คนเรามีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตโดยการล่าสัตว์ มีวัฒนธรรมในการเลือกคู่ มีวัฒนธรรมในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย แยกถิ่นกันอยู่ เรียกว่าอยู่ใครอยู่มัน ถ้าใครถ้ำมัน ใครมีอำนาจมากกว่าเป็นผู้ครอบครอง ยุคโบราณสังคมเริ่มแสวงหากฎเกณฑ์ ใช้กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน เคารพกฎเกณฑ์มากขึ้น ไม่ยึดเอากำลังในการตัดสินชี้ขาดแต่ยึดกฎเกณฑ์ ทุกคนจะทำอะไรต้องคำนึงว่าผิดกฎหรือไม่ สังคมดี คือ สังคมที่ยึดกฎเกณฑ์ สังคมยุคกลาง เป็นสังคมที่อาศัยคำสอนทางศาสนาเข้าสู่ชีวิตและสังคมยึดศาสนาเป็นหลักของชีวิต คุณภาพของสังคมขึ้นอยู่กับ การเสียสละเพื่อสังคม สังคมยอมเสียสละทุกอย่างเพื่อความผาสุกในโลกหน้าโดยเชื่อมั่นว่า การเสียสละเพื่อศาสนาเป็นหนทางแห่งความสุขที่แท้จริง การลงทุนลงแรงเพื่อสร้างวัด สร้างโบสถ์ใหญ่โตหรูหราเป็นหลักค้ำประกันที่ดีที่สุดสำหรับโลกหน้า ส่วนสังคมสมัยใหม่ หรือสังคมนายุค มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ขึ้นมาแทนที่วัฒนธรรมศาสนา เพราะมองเห็นว่าวัฒนธรรมศาสนาทำให้ความเจริญของวิทยาศาสตร์ล้ำหลังเทคโนโลยีจำเป็นต้องอาศัยวิทยาศาสตร์เป็นฐานวิทยาศาสตร์เท่านั้นที่ทำให้คนเรามีความสุขที่แท้จริง เป็นความสุขที่ชีวิตนี้ไม่ต้องรอชาติหน้า เพราะความสุขต้องพิสูจน์ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

สังคม หมายถึง การรวมกลุ่มของประชาชนโดยอาศัยความเชื่อ ความผูกพันขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ยึดโยงประชาชนให้เข้ามารวมเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน หลังนยุค หมายถึง กระบวนทรรศน์ที่คัดค้านแนวคิดแบบนยุคที่เดินตามวจนศูนย์นิยม คือ การเชื่อผู้ครองอำนาจโดยไม่กล้าคิดนอกกรอบ แต่หลังนยุคพยายามแสวงหาช่องทางใหม่ๆ ในการให้ประชาชนไม่ยึดติดอยู่กับกรอบความคิดเดิมๆ สังคมหลังนยุค หมายถึง สังคมที่ก้าวพ้นจากกรอบแนวคิดที่ตายตัว แต่พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนตนเองอยู่ตลอดเวลา กรอบความคิดเดิม หมายถึง กระบวนทรรศน์แบบนยุคที่เดินตามกรอบแนวคิดวิทยาศาสตร์หรือยึดกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์มาเป็นสรณะ ออกนอกกรอบวิทยาศาสตร์เมื่อไหร่ถือว่าผิดทันที

นั่นคือการไม่เดินตามระบบโยชายุและเครือข่ายจะไม่ใช่ที่ยอมรับ สังคมนายุกับสังคมหลังนายุมี
กระบวนการที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: โพสต์โมเดิร์น, พื้นฐานแห่งปรัชญา, การศึกษา

Abstract

Philosophy becomes meaningful only when it plays a role in society. By any means until society becomes aware and aware of the value of philosophy and applies philosophy to society as a compass and as a driving force for society to lead society to desired goals. Philosophy in this world includes both Eastern philosophy and Western philosophy. Both of these philosophies play a role in guiding society both in the past and in the present. By relying on those who dedicate their physical strength, intellect, love and determination. To establish wisdom for humanity.

Culture is something created by humans. Humanity's culture has existed in every era. Since ancient times People have a culture of living by hunting. There is a culture of choosing a partner. There is a culture in choosing where to live. Fighting for each other's place It is called a garage, someone's garage, someone's cave, a man's cave. Whoever has more power is the owner. In ancient times, society began to search for rules. Use rules for living together. Respect the rules more do not rely on force to make final decisions but adhere to rules. Everyone must consider whether it is against the rules or not. A good society is a society that adheres to rules. Medieval society was a society that relied on religious teachings to enter life and society. Adhere to religion as the main principle of life. The quality of society depends on sacrifice for society. Society is willing to sacrifice everything for permanent happiness in the next world, believing that Sacrifice for religion is the path to true happiness. Investing effort to build a temple Building a large and luxurious church is the best guarantee for the hereafter. As for the new society or modern society Humans have created a scientific culture to replace religious culture. Because it is seen that religious culture causes the growth of science to lag behind technology. It is necessary to rely on science as the science base only to make people truly happy. It is happiness that this life does not have to wait for the next life. Because happiness must be proven using scientific methods.

Society refers to the grouping of people based on beliefs. The bonds of tradition that tie people together into a single group. Post-Nova era refers to a viewpoint that opposes the Nava era idea that follows the concept of centrism, which is to believe in those in power without daring to think. Outside the box but after the modern era, we try to find new channels for people not to be stuck in the old mindset. Post-modern society It refers to a society that has moved away from fixed concepts. But ready to change yourself all the time. original frame of mind Refers to the modern perspective that follows the framework of science. Or take scientific rules as a refuge any time you deviate from the scientific

framework is considered wrong. That is, not following the network and the network will not be acceptable. Modern society and post-modern society have different perspectives.

Keywords: post modern, Basics of Philosophy, study.

บทนำ

ปรัชญาการศึกษามีความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะมีการศึกษาที่ใด ย่อมมีการนำปรัชญาการศึกษาไปใช้ที่นั่นเช่นเดียวกัน ที่ใดมีปรัชญาการศึกษาที่นั่นย่อมมีการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นแนวทาง เป็นหลักการและเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ

ปรัชญาการศึกษาที่นำมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2542 พอลจะสรุปเนื้อหาสำคัญของปรัชญาดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม (essentialism)

เน้นเนื้อหาสาระ ความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติกันในสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1.1 เพื่อทำนุบำรุง และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไปสู่ชนรุ่นหลังมิให้สูญหายหรือถูกทำลายไป

1.2 เพื่อให้การศึกษาในสิ่งที่ป็นเนื้อหาสาระอันได้จากมรดกทางวัฒนธรรม

1.3 เพื่อให้การศึกษาในเรื่องของความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมของสังคมในอดีต

1.4 เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียนและการทำงาน

1.5 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางปัญญา

1.6 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง และรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม (perennialism)

จุดมุ่งหมายของปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยมอยู่ที่ การสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง ปลุกฝังความเชื่อและค่านิยมที่ดีแก่ผู้เรียน จุดหมายของการศึกษาของทฤษฎีการศึกษานิรันตรนิยมกล่าวไว้ดังนี้ คือ

2.1 มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักและทำความเข้าใจกับตนเองให้มากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องเหตุผลและสติปัญญา

2.2 มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาสติปัญญาและเหตุผลในตัวมนุษย์ให้ดีขึ้น สูงขึ้นเพื่อเป็นคนที่มีสมบูรณ์

3. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (progressivism)

แนวคิดหลักการของการศึกษาแบบพัฒนาการนิยมนี้ ก็คือการศึกษาจะต้องพัฒนาเด็กทุกๆ ด้านไม่เฉพาะสติปัญญาเท่านั้น โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับสังคมมากขึ้น เด็กจะต้องพร้อมที่จะไปอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้เรียนจะต้องรู้จักแก้ปัญหาได้

การปรองดองเป็นความคาดหวังของสังคมไทยในปัจจุบัน สังคมไทยเดินทางมาถึงจุดที่คนไทยต้องแสวงหาหนทางในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดสันติสุขโดยอาศัยการประนีประนอมกัน สังคมมีปัญหา สังคมจึงดิ้นรนหาทางออก รัฐบาลเสนอทางออกด้วยการวิการปรองดองและการปฏิรูปประเทศไทย สิ่งที่ผู้เขียนต้องการเสนอประเด็นว่าด้วยการ ปรองดองในสังคมไทยว่าเป็นทางออกหรือเป็นปัญหา หากเป็นทางออก จะเป็นทางออกได้อย่างไร และหากเป็นปัญหา เราจะปรองดองกับปัญหาหรือจะจัดการกับปัญหาอย่างไร เพื่อเป็นทางออกของประเทศไทย

ความขัดแย้งในอดีตมักเป็นเรื่องของศาสนา ปรัชญาและการเมือง บัดนี้ ประเทศไทยเกิดการขัดแย้งทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งในพรรคการเมือง และที่เลวร้ายที่สุด คือ ความขัดแย้งในหมู่ประชาชนที่สนใจการเมือง มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันชัดเจน แต่การที่ประชาชนเกิดการแบ่งฝ่ายล้วนได้รับการชี้นำของบรรดานักการเมือง จัดตั้งต้นของการแบ่งฝ่าย มิใช่ตั้งต้นที่มีการปฏิบัติยืดยาวนาน แต่ตั้งต้นที่พรรคการเมืองถูกศาลสั่งยุบเพราะไม่ปฏิบัติไปตามตัวบทกฎหมาย เกิดบ้านเลขที่ 111 ขึ้นมา ทำให้นักการเมืองกลุ่ม 111 รวมตัวกัน เกิดพลังที่สามารถคัดค้านรัฐบาลได้ แต่บังเอิญหัวหน้าพรรคเป็นคนมีอำนาจบารมีและมีเงินมาก จึงสามารถระดมสมองและทุนเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลได้ เมื่อมีการต่อสู้โดยใช้กำลัง ก็ไม่สามารถสู้กับอำนาจรัฐได้ จึงพ่ายแพ้ไปสองครั้งสองครา บนความเสียหายแบบต้องเยียวยาแก้ไขกันต่อไป

พุทธศาสนากับความมั่นคงของชีวิต

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาต่อการศึกษาความหมายของคำว่าการศึกษา

คำว่า “การศึกษา” มาจากคำว่า “สิกขา” โดยทั่วไปหมายถึง “กระบวนการเรียน “ “การฝึกอบรม” “การค้นคว้า” “การพัฒนาการ” และ “การรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวง” จะเห็นได้ว่า การศึกษาในพระพุทธศาสนามีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับต่ำสุดถึงระดับสูงสุด เมื่อแบ่งระดับอย่างกว้างๆ มี 2 ประการคือ

1. การศึกษาระดับโลกียะ มีความมุ่งหมายเพื่อดำรงชีวิตในโลก
2. การศึกษาระดับโลกุตระ มีความมุ่งหมายเพื่อดำรงชีวิตเหนือกระแสโลก ในการศึกษาหรือการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าสอนให้คนได้พัฒนาอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านศีล ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา โดยมีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง มิใช่เป็นคนดีแต่โง่หรือเป็นคนเก่งแต่โง่ การจะสอนให้มนุษย์เป็นคนดีและคนเก่งนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ในการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งในการพัฒนามนุษย์นั้นพระพุทธศาสนาสร้างมนุษย์ให้เป็นคนดีก่อน แล้วจึงค่อยสร้างความเก่งทีหลัง นั่นคือสอนให้คนเรามีคุณธรรม ความดีงามก่อนแล้วจึงให้มีความรู้ความเข้าใจหรือสติปัญญาภายหลัง

ดังนั้น หลักในการศึกษาของพระพุทธศาสนา นั้นจะมี ลำดับขั้นตอนการศึกษา โดยเริ่มจากศีลสิกขา ต่อด้วยจิตตสิกขาและขั้นตอนสุดท้าย คือ ปัญญาสิกขา ซึ่งขั้นตอนการศึกษาทั้ง 3 นี้ รวมเรียกว่า “ไตรสิกขา” ซึ่งมีความหมายดังนี้

1. ศีลสิกขา การฝึกศึกษาในด้านความประพฤติทางกาย วาจา และอาชีพ ให้มีชีวิตสุจริตและเกื้อกูล (Training in Higher Morality)
2. จิตตสิกขา การฝึกศึกษาด้านสมาธิ หรือพัฒนาจิตใจให้เจริญได้ (Training in Higher Mentality หรือ Concentration)
3. ปัญญาสิกขา การฝึกศึกษาในปัญญาสูงขึ้นไป ให้รู้คิดเข้าใจมองเห็นตามเป็นจริง (Training in Higher Wisdom)

ความสัมพันธ์ของไตรสิกขา

ความสัมพันธ์แบบต่อเนื่องของไตรสิกขานี้ มองเห็นได้ง่ายแม้ในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ (ศีล > สมาธิ) เมื่อประพฤติดี มีความสัมพันธ์งดงาม ได้ทำประโยชน์อย่างน้อยดำเนินชีวิตโดยสุจริต มั่นใจในความบริสุทธิ์ของตน ไม่ต้องกลัวต่อการลงโทษ ไม่สะดุ้งระแวงต่อการประทุษร้ายของคู่เวร ไม่หวาดหวั่นเสียใจต่อเสียงตำหนิหรือความรู้สึก ไม่ยอมรับของสังคม และไม่มีความฟุ้งซ่านวุ่นวายใจเพราะความรู้สึก

เดือดร้อนรังเกียจในความคิดของตนเอง จิตใจก็เอิบอิ่ม ชื่นบานเป็นสุข ปลอดโปร่ง สงบ และแน่วแน่มุ่งไปกับสิ่งที่คิด คำที่พูดและการที่ทำ (สมาธิ -> ปัญญา) ยิ่งจิตไม่ฟุ้งซ่าน สงบ อยู่กับตัว ไร้สิ่งขุ่นมัว สดใส มุ่งไปอย่างแน่วแน่เท่าใด การรับรู้ การคิดพิจารณาพิจารณา มอง เห็นและเข้าใจสิ่งต่างๆ ก็ยิ่งชัดเจน ตรงตามจริง แล่นคล่อง เป็นผลดีในทางปัญญามากขึ้นเท่านั้น

อุปมาในเรื่องนี้ เหมือนว่าตั้งภาชนะน้ำไว้ด้วยดีเรียบร้อย ไม่ไปแก้งสั่นหรือเขย่ามัน (ศีล) เมื่อน้ำไม่ถูกกวน คน พัด หรือเขย่า สงบนิ่ง ผงฝุ่นต่างๆ ก็นอนกัน หายขุ่น น้ำก็ใส (สมาธิ) เมื่อน้ำใส ก็มองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ชัดเจน (ปัญญา)

ในการปฏิบัติธรรมสูงขึ้นไปถึงขั้นจะให้เกิดญาณ อันรู้แจ้งเห็นจริงจนกำจัดอาสวกิเลสได้ ก็ยังต้องการจิตที่สงบนิ่ง ผ่องใส มีสมาธิแน่วแน่มุ่งขึ้นไปอีก ถึงขนาดระงับการรับรู้ทางอายตนะต่างๆ ได้หมด เหลืออารมณ์หรือสิ่งที่กำหนดไว้ใช้งาน แต่เพียงอย่างเดียว เพื่อทำการอย่างได้ผล จนสามารถกำจัดกวาดล้างตะกอนที่นอนกันได้หมดสิ้น ไม่ให้มีโอกาสขุ่นอีกต่อไป

การหลอมรวมแนวคิดนวยุคและพระพุทธศาสนากับการศึกษาแผนใหม่

การหลอมรวมแนวคิดพระพุทธศาสนากับปรัชญาหลังนวยุคต่อการศึกษาไทย

เมื่อใดก็ตามที่เราพูดถึงศาสนาเป็นการกล่าวถึงชีวิตที่มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่น เพราะถ้ากล่าวให้ถึงที่สุดแล้วหากไม่มีชีวิตก็ไม่มีศาสนา ศาสนาจึงสัมพันธ์กับชีวิตอย่างยากที่จะแยกออกจากกัน ศาสนามีมาทุกยุคทุกสมัยนับตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ มนุษย์มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวไปตามระบบความคิดและความเชื่อของคนอยู่แล้ว เพียงแต่ว่า ศาสนายุคดึกดำบรรพ์เป็นศาสนาที่เกิดจากความกลัว เกิดจากความไม่รู้จริง เกิดจากภัยธรรมชาติ หรือเกิดจากการที่ต้องพึ่งพิงยามเมื่อมีภัยเกิดขึ้น เพราะมนุษย์ขาดความรู้จริงต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ต่อมาสมัยโบราณมนุษย์มีศาสนาเพราะต้องการแสวงหากฎเกณฑ์ในการดำรงชีวิต มิใช่การดำเนินชีวิตไปตามยถากรรม เมื่อมีการค้นพบกฎเกณฑ์ มนุษย์ใช้กฎเกณฑ์นั้นในการค้าขาย สังคม สมัยกลางมนุษย์ใช้กฎเกณฑ์และหลักคำสอนในแต่ละศาสนาที่ตนเองนับถือมาบังคับใช้กับประชาชน ต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนทางศาสนาของตนเท่านั้น มิฉะนั้นจะเป็นบาป เป็นความผิด เป็นการผูกขาดความเชื่อไว้เฉพาะกลุ่ม กลายเป็นความเชื่อเฉพาะกลายเป็นว่าความเชื่อนอกกลุ่มศาสนา เป็นความผิดเป็นการผูกขาดความเชื่อ ต่อมาถึงสมัยใหม่ที่วิทยาศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้า มนุษย์เริ่มเปลี่ยนความเชื่อของตนมาสู่วิทยาศาสตร์มากขึ้น เพราะวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ ทดลองให้เห็นข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ได้ มิใช่เพื่อฝัน ช่วยคนได้ โดยไม่ต้องอาศัยเวทมนต์ แต่อาศัยวิชาการทางวิทยาศาสตร์ เห็นอะไรได้ไกลๆ โดยไม่อาศัยตาพิพย์ แต่อาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ ทำให้บทบาทของศาสนาเริ่มดับแสงลง มาถึงสมัยหลังนวยุคหรือหลังสมัยใหม่ มนุษย์เริ่มตระหนักว่า วิทยาศาสตร์ไม่สามารถช่วยมนุษย์ได้เสมอไป ยิ่งกว่านั้นวิทยาศาสตร์อาจทำให้มนุษย์ไปสู่จุดจบเร็วขึ้นและก่อให้เกิดมหันตภัยได้มากขึ้น เพราะผลพวงของวิทยาศาสตร์ มนุษย์จึงพยายามหาทางออกให้ชีวิตแทนที่จะยึดมั่นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ลองย้อนทบทวนสิ่งที่เคยมีเคยรู้ว่ามีสิ่งใดพอที่จะช่วยให้มนุษย์มีความหวังมากขึ้นและสิ่งนั้นจะช่วยให้ได้อย่างไร กระบวนการของศาสนา ศาสนาได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตและสังคมในทุกยุคทุกสมัย บทบาทที่แสดงออกมาสามารถมองได้หลายมิติ ผู้เขียนขอเสนอว่า 1. การค้นหาชีวิต : มนุษย์ที่เกิดความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจ ต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิด ทั้งที่เป็นความสุขและความทุกข์ทั้งที่เป็นปัญหาและไม่เป็นปัญหา ทั้งเกี่ยวกับตนเองและสังคม มนุษย์ยังแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับความเป็นไปของชีวิตจึงมุ่งปฏิบัติตนเอาชนะปัญหา การค้นหาขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมในขณะนั้นที่จะเป็นตัวบังคับหรือเป็นพลังขับเคลื่อน นอกจากบริบทของสังคมแล้ว พลังขับเคลื่อนที่สำคัญประการหนึ่ง คือ พลังขับเคลื่อนข้างในที่มุ่งมั่นเพื่อเอาชนะตนเองให้ได้

ผู้ค้นพบส่วนใหญ่จะเป็นนักพรต นักบวช เช่น กรณีของเจ้าชายสิทธัตถะที่ประพฤติดนเป็นนักพรต เป็นอนาคาริกผู้ไม่มีเรือนออกภิกขาจาร หรือกรณีเหล่าจื้อแห่งแผ่นดินจีน หรือกรณีของขงจื้อ มหาปราชญ์ แห่งแผ่นดินจีน 2. การพบสังฆธรรมของชีวิต : นักปราชญ์ นักพรต นักบวชที่มุ่งมั่นแสวงหาสังฆธรรมย่อม พบสังฆธรรม เพราะธรรมดว่าผู้แสวงหาย่อมพบ ผู้แสวงหาธรรมย่อมพบธรรม กล่าวโดยสรุป ผู้แสวงหาสิ่ง โดยย่อมพบสิ่งนั้น ถ้าไม่ละความพยายาม นักขุดทองพบทอง นักแสวงหาปลาพบปลา ผู้แสวงหาทรัพย์ ย่อมจะได้ทรัพย์ ผู้แสวงหาความรู้ย่อมได้ความรู้ ผู้แสวงหาความสงบ ย่อมพบความสงบ ผู้แสวงหาสังฆธรรม ความจริง ย่อมได้ความจริง ผู้ค้นพบสามารถพบได้ด้วยตนเอง หรือเปิดเผยจากผู้อื่น กรณีของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงค้นพบสังฆธรรมด้วยพระองค์เอง กรณีของพระนปี่ มุฮัมหมัด ได้รับการเปิดเผยหรือทรง วิวรณ์จากเบื้องบนหรือกรณีศาสดาพยากรณ์ โมเสสที่พบบัญญัติ 10 ประการ ณ เทือกเขซีนายหรือกรณี ของเหล่าจื้อ ค้นพบความจริงเพราะเป็นนักอ่านที่อ่านหนังสือทุกเล่มที่บรรดามีในห้องสมุด 3. การแสวงหา สาวก : ศาสดาทุกพระองค์ล้วนแสวงหาสาวกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกๆ ของการเผยแผ่ศาสนาเพราะการ แสวงหาสาวกเป็นการพิสูจน์คำสอนหรือความจริงที่ตนเองค้นพบที่สามารถทำให้คนอื่นเชื่อและปฏิบัติ ตามหรือไม่ ดังในกรณีของพระพุทธเจ้าที่เสด็จไปโปรดเบญจวัคคีย์โดยทรงแสดงธรรมจักรกัปปวัตนสูตรให้ ฟัง เมื่อทรงทราบว่าโกณฑัญญะพราหมณ์ได้รู้และเข้าใจสิ่งที่พระองค์ทรงสอนพระพุทธองค์ จึงทรงเปล่ง อุทานด้วยความปลื้มปิติว่า “อัญญาสิ วต โภ โกณทัญโญ” “อัญญาสิ วต โภ โกณทัญโญ” แปลว่า โกณฑัญญะผู้สูงอายุได้รู้แล้วหนอ โกณฑัญญะผู้สูงอายุได้รู้แล้วหนอ นั้นแปลว่าพระพุทธองค์ทรงประสบ ความสำเร็จครั้งแรกภายหลังการตรัสรู้ หรือกรณีของคริสต์ พระเยซู ที่เสด็จออกเผยแผ่คำสอนจนได้สาวก มากมายโดยเฉพาะได้สาวกคูกาย 13 คน ที่ช่วยให้ศาสนาคริสต์เผยแผ่ออกไปอย่างกว้างขวาง 4. การจัดตั้งองค์กรและบริหารองค์กร : ความเป็นปึกแผ่นของศาสนาเกิดจากการจัดตั้งและการบริหาร องค์กรที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการเผยแผ่ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีหลักการและวิธีการเผยแผ่ศาสนาให้ เป็นไปโดยรวดเร็วและมีความน่าเชื่อถือ การจัดตั้งองค์กรและบริหารองค์กรของพระพุทธศาสนายุค พุทธกาล 1. สมัยพุทธกาล: การแต่งตั้งหรือการเลือกผู้นำไม่มีความจำเป็น เพราะศาสดาทุกพระองค์มี ความเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ การยอมรับของสาวกที่เต็มเปี่ยมด้วยศรัทธาต่อศาสดาของแต่ละคน เกิดขึ้น เองผู้นำทางจิตวิญญาณจึงมีภาวะผู้นำในตัวเอง สาวกที่เข้ามาสู่พระศาสนาจึงเป็นผู้รับฟังและปฏิบัติตามคำ สอนโดยอัตโนมัติ 2. การรวบรวมสาวก: เมื่อได้สาวกมาแล้วองค์ศาสดาเอง ต้องทำหน้าที่บริหารงาน บุคคลให้อยู่ในกรอบหรือแนวทางคำสอนของศาสดา ระยะแรกๆ กฎระเบียบวินัยไม่มี มีแต่พระธรรมคำสอน วินัยไม่มี วินัยสงฆ์เกิดขึ้น เมื่อพระภิกษุสงฆ์ได้ทำสิ่งไม่ควรพระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติวินัยขึ้นมากำกับ ในภายหลัง ผู้ทำผิดครั้งแรกมิใช่ผิดกฎหรือวินัย เพราะไม่มีกฎหรือวินัยที่บัญญัติไว้ แต่พระพุทธองค์ทรง ห้ามมิให้ภิกษุนั้นหรือภิกษุอื่นๆ กระทำอีก ถ้าทำอีกจึงถือว่าผิดวินัยเป็นความผิดต้องถูกลงโทษโดยคณะ สงฆ์หรือพระองค์ทรงดำหนโดยพระองค์เอง 3. แบ่งหน้าที่กันปฏิบัติ: การอยู่กันมากๆ ของสงฆ์จำเป็นต้อง แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ โดยดูความสามารถของแต่ละท่าน ความถนัดของแต่ละคนเป็นสำคัญ เราจะเห็น ว่าความถนัดของแต่ละคนแตกต่างกันออกไป การมอบหมายหน้าที่จึงเป็นตัวบ่งชี้ความมีศักยภาพของแต่ละ คน 4. การสร้างเกณฑ์กลางสำหรับการอยู่ร่วมกัน : การอยู่ร่วมกันของผู้คนที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในสังคม เดียวกันจำเป็นต้องอาศัยเกณฑ์หรือหลักปฏิบัติที่ยึดเป็นศูนย์กลาง เพื่อความอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การ บัญญัติวินัยก็ดี การให้แนวทางในการเผยแผ่คำสอนก็ดี จะต้องสอดคล้องลงรอยเดียวกัน เป็นการค้ำ ประกันในการอยู่และการทำหน้าที่เพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ดังนั้น กระบวนการของศาสนาจึงเป็น กระบวนการสื่อสาร การจัดตั้ง และสถาปนาความมั่นคงของมนุษย์ให้เป็นหลักของสังคม เพื่อนำสังคมไป

ในทิศทางที่พึงประสงค์ กระบวนการทางศาสนาจึงเป็นต้นทางของชีวิตเป็นทั้งมรรคาและเป็นเป้าหมายที่ชีวิตทุกคนต้องการไปถึง

การสอนปรัชญานวยกในมหาวิทยาลัย

ขอทำความเข้าใจตอนที่ประเทศฝรั่งเศสถูกกองทัพนาซีครอบครองระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1941-45) ชาวฝรั่งเศสส่วนมากสิ้นหวังและยอมจำนนต่อกองทัพ เยอรมนี เพราะคิดว่าอย่างไรเสีย ฮิตเลอร์ไม่ยอมปล่อยแน่ รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดีกระมัง

แต่มองปอลซาตร์ไม่ยอมจำนน แม้ถูกจับเป็นเชลยศึกอยู่ค่ายกักกัน พยายามเขียนปรัชญาอัตถิภาวนิยม (existentialism) เพื่อปลอบใจเพื่อนร่วมชาติอย่าให้สิ้นหวัง ชาวฝรั่งเศสทั้งชาติขณะสงครามโลกไม่ใช่พรรคใดพรรคหนึ่งขณะ ปรัชญาของซาตร์หมดมนต์ขลัง

ปรัชญามาร์กซิสต์เข้าแทนที่ พรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสผงาดขึ้นแนวหน้าอย่างรวดเร็ว เพราะพอฟื้นตัวก็พัฒนาโรงงานขึ้นราวดอกเห็ด ปัญญาชนจำนวนมากรวมทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์กันมาก รวมทั้งนักศึกษามหาวิทยาลัยก็มาก ชะรอยจะถูกรัสเซียครอบแทนเยอรมนีไหมหนอ แต่เลวีส เตราสส์ไม่ท้อใจ เสนอปรัชญาโครงสร้างนิยม (structuralism) ขึ้นมาคานไว้ แต่ก็ดูจะสู้ไม่ไหว ค.ศ. 1968 เป็นปีวิกฤติ สหพันธ์นักเรียนนัดชุมนุมทั่วประเทศเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลลาออกเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง พรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสตัดสินใจวินาทีสุดท้ายไม่รับความช่วยเหลือจากพรรคคอมมิวนิสต์รัสเซีย แต่เกลี้ยกล่อมให้สหพันธ์นักศึกษาฝรั่งเศสปรองดองกับรัฐบาลเพื่อพัฒนาชาติฝรั่งเศส โดยไม่ให้ต่างชาติแทรกแซง ชาวฝรั่งเศสทุกคนขณะอีกครั้งหนึ่ง นักปรัชญามาร์กซิสต์ฝรั่งเศสประนีประนอมกับนักปรัชญาโครงสร้างนิยมและปรับให้เป็นปรัชญาหลังโครงสร้างนิยม

ปรัชญานวยกมีความจำเป็นต่อมนุษยชาติหรือไม่

ปรัชญาจะมีความหมายต่อเมื่อปรัชญาเข้ามามีบทบาทต่อสังคม จะโดยวิธีใดก็ตาม จนทำให้สังคมตระหนักและรับรู้ถึงคุณค่าของปรัชญาและนำปรัชญาไปใช้กับสังคมในฐานะเป็นเข็มทิศและในฐานะเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมเพื่อนำสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ ปรัชญาในโลกนี้มีทั้งปรัชญาตะวันออกและปรัชญาตะวันตกปรัชญาทั้งสองส่วนนี้ล้วนมีบทบาทชี้นำสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยอาศัยผู้พิศมัยร่างกาย สติปัญญา ความรัก และแรงแห่งความมุ่งมั่น เพื่อสถาปนาภูมิปัญญาให้แก่มนุษยชาติ

สังคมหลังนวยกกับความเป็นจริงทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา วัฒนธรรมของมนุษยชาติมีมาทุกยุคทุกสมัย นับตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ คนเรามีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตโดยการล่าสัตว์ มีวัฒนธรรมในการเลือกคู่ มีวัฒนธรรมในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย แยกถิ่นกันอยู่ เรียกว่าอยู่ใครอยู่มัน ถ้าใครถ้ามั่น ใครมีอำนาจมากกว่าเป็นผู้ครอบครอง ยุคโบราณสังคมเริ่มแสวงหากฎเกณฑ์ ใช้กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน เคารพกฎเกณฑ์มากขึ้น ไม่ยึดเอากำลังในการตัดสินใจแต่ยึดกฎเกณฑ์ ทุกคนจะทำอะไรต้องคำนึงว่าผิดกฎหรือไม่ สังคมดี คือ สังคมที่ยึดกฎเกณฑ์ สังคมยุคกลาง เป็นสังคมที่อาศัยคำสอนทางศาสนาเข้าสู่ชีวิตและสังคมยึดศาสนาเป็นหลักของชีวิต คุณภาพของสังคมขึ้นอยู่กับศีลธรรมเพื่อสังคม สังคมยอมเสียสละทุกอย่างเพื่อความผาสุกในโลกหน้าโดยเชื่อมั่นว่า การเสียสละเพื่อศาสนาเป็นหนทางแห่งความสุขที่แท้จริง การลงทุนลงแรงเพื่อสร้างวัด สร้างโบสถ์ใหญ่โตหรูหราเป็นหลักค้ำประกันที่ดีที่สุดสำหรับโลกหน้า ส่วนสังคมสมัยใหม่ หรือสังคมนวยก มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ขึ้นมาแทนที่วัฒนธรรมศาสนา เพราะมองเห็นว่าวัฒนธรรมศาสนาทำให้ความเจริญของวิทยาศาสตร์ล้ำหลังเทคโนโลยีจำเป็นต้องอาศัย

วิทยาศาสตร์เป็นฐานวิทยาศาสตร์เท่านั้นที่ทำให้คนเรามีความสุขที่แท้จริง เป็นความสุขที่ชีวิตนี้ไม่ต้องรอชาติหน้า เพราะความสุขต้องพิสูจน์ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

วัฒนธรรมไทยกับแนวคิดนวยุค

สังคมหลังนวยุค: สิทธิทางคตินอำนาจรัฐ

สังคม หมายถึง การรวมกลุ่มของประชาชนโดยอาศัยความเชื่อ ความผูกพันขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ยึดโยงประชาชนให้เข้ามารวมเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน หลังนวยุค หมายถึง กระบวนทรรศน์ที่คัดค้านแนวคิดแบบนวยุคที่เดินตามวจนศูนย์นิยม คือ การเชื่อผู้ครองอำนาจโดยไม่กล้าคิดนอกกรอบ แต่หลังนวยุคพยายามแสวงหาช่องทางใหม่ๆ ในการให้ประชาชนไม่ยึดติดอยู่กับกรอบความคิดเดิมๆ สังคมหลังนวยุค หมายถึงสังคมที่ก้าวพ้นจากกรอบแนวคิดที่ตายตัว แต่พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนตนเองอยู่ตลอดเวลา

กรอบความคิดเดิม หมายถึง กระบวนทรรศน์แบบนวยุคที่เดินตามกรอบแนวคิดวิทยาศาสตร์ หรือยึดกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์มาเป็นสรณะ ออกนอกกรอบวิทยาศาสตร์เมื่อไหร่ถือว่าผิดทันที นั่นคือการไม่เดินตามระเบียบข้อและเครือข่ายจะไม่เป็นที่ยอมรับ สังคมนวยุคกับสังคมหลังนวยุคมีกระบวนทรรศน์ที่แตกต่างกัน จะเปรียบเทียบให้เห็น ดังต่อไปนี้

ลักษณะกระบวนทรรศน์แบบนวยุค (Modernism)	ลักษณะกระบวนทรรศน์แบบหลังนวยุค (Postmodernism)
1. ความรู้ต้องอาศัยกฎเกณฑ์ที่แน่นอน 2. ความเป็นจริงเปลี่ยนแปลงไม่ได้ 3. ความคิดเดินตามกรอบที่กำหนด 4. การกระทำ กระทำตามกรอบที่กำหนด 5. เชื่อตามที่ฉันทสิ่ง (วจนศูนย์นิยม) 6. ยึดติดรูปแบบ/ยึดมั่นถือมั่น 7. มุ่งเน้นการแข่งขัน 8. ดำเนินผู้แพ้/ยกย่องผู้ชนะ 9. เต็มไปด้วยการแบ่งแยก 10. มองข้ามบางสิ่ง 11. หยุดแสวงหาเมื่อพบแล้ว	1. ความรู้ไม่จำเป็นต้องอาศัยกฎเกณฑ์ที่แน่นอน 2. ความเป็นจริงคลี่คลายขยายไปได้ไม่รู้จบ 3. คิดนอกกรอบ 4. การกระทำ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม 5. พิจารณาใคร่ครวญด้วยเหตุผลก่อนปฏิบัติ 6. ไม่ยึดติดรูปแบบ/ไม่ยึดมั่นถือมั่น 7. มุ่งเน้นการช่วยเหลือ 8. ให้ความสำคัญทุกฝ่าย 9. แบ่งหน้าที่กันทำ 10. ไม่กว้างทั้งสิ่งใด 11. แสวงหาไปเรื่อยๆ เพราะยังมีเรื่องราวต่างๆ ให้ค้นหาได้เรื่อยๆ ไม่รู้จบ

เยาวชนกับแนวคิดหลังนวยุค

บทบาทของโหราศาสตร์ต่อวิถีชีวิตชาวไทยในปัจจุบัน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าคนไทยในปัจจุบันจำนวนมากมีความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์ เนื่องจากโหราศาสตร์มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่โบราณ ปัจจุบันการเชื่อนี้ยังคงอยู่และดูจะมีมากขึ้นด้วย บทบาทในปัจจุบันของโหราศาสตร์ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนไทย สรุปได้ดังนี้

1) การดูแลแนวโน้มชีวิตในอนาคต เมื่อบุคคลประสบปัญหาในชีวิต มีข้อคับข้องใจ หาทิศทางออกไม่ได้ มักจะไปหาหมอดู เพื่อให้ตรวจดวงชะตาตนว่าดีร้ายอย่างไร โชคดีจะเข้ามาเมื่อใด และเคราะห์ร้ายที่กำลังเผชิญจะสิ้นสุดลงเมื่อใด นี่ดูจะเป็นกิจกรรมหลักในการใช้โหราศาสตร์ของคนไทย เรื่องที่คนส่วนใหญ่สนใจ ก็คือเรื่องการเงิน การงานและความรัก ดูได้จากสถิติที่ยกมาข้างต้น ถึงแม้คนจะมีความเชื่ออย่างมั่นคงนักต่อโหราศาสตร์ แต่คำทำนายของหมอดูก็ทำให้คล้อยตามสบายใจ มีกำลังใจหรืออาจจะมีกำลังใจมากขึ้น ความที่บุคคลไม่มีความเข้าใจในโหราศาสตร์เพียงพอ ผวนกับคำที่มักกล่าวกันว่า “ไม่เชื่ออย่าลบหลู่” ทำให้หมอดูเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างมากในสังคมไทย แม้จะมีคนที่ไม่เชื่อถือเป็นจำนวนมาก แต่ก็มักจะ “ฟังหูไว้หู” คือ อย่างน้อยก็ฟังไว้ก่อน นอกจากดวงชะตาบุคคลแล้ว การตรวจดวงชะตาประเทศหรือบุคคลสำคัญก็มีอิทธิพลอย่างมากในสังคมไทย

2) การตั้งชื่อและเปลี่ยนชื่อ ในปัจจุบันเมื่อความรู้ทางโหราศาสตร์เริ่มแพร่หลาย คนมีความเชื่อเรื่องนี้มากขึ้น การตั้งชื่อตามหลักโหราศาสตร์ก็มีความสำคัญขึ้นมา แม้คนที่มิชื่อเดิมอันไม่เป็นมงคลต่อตัวเองตามคติความเชื่อก็มักจะเปลี่ยนชื่อให้ถูกต้องตามตำราโหราศาสตร์ ทำให้คนบางคนในสมัยปัจจุบันมีชื่อที่ยาว อ่านยากและฟังดูแปลกหู ถึงแม้จะไม่ได้มีข้อพิสูจน์อย่างชัดเจนว่าการเปลี่ยนชื่อสามารถเปลี่ยนชีวิตของตนได้หรือไม่ แต่คนจำนวนไม่น้อยก็นิยมเปลี่ยนชื่อ เพราะเชื่อว่าชื่อเป็นสัญลักษณ์แทนตัวอย่างหนึ่ง อย่างน้อยก็มีผลทางด้านจิตวิทยา

3) การหาฤกษ์มงคล หรือการหาวันเวลาอันเป็นมงคลเพื่อดำเนินกิจกรรมในวิถีชีวิต ดูจะมีความสำคัญจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบมาตั้งแต่โบราณ แม้จะไม่ถูกหลักพุทธศาสนานัก ดังที่จะกล่าวในบทต่อไป แต่ก็ถือปฏิบัติกันโดยมาก แม้บุคคลที่ไม่มีความเชื่อนักในเรื่องนี้ก็ตาม กิจกรรมต่างๆ เช่น การปลูกบ้านลงเสาเอก การขึ้นบ้านใหม่ การเริ่มกิจการ การแต่งงาน การลาสิกขาบท เป็นต้นนี้ ล้วนมักจะต้องมีการหาฤกษ์ยามก่อน จนเป็นธรรมเนียมที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติตาม แม้อาจจะไม่เชื่อนักแต่ก็ทำเพื่อความสบายใจ

4) การสร้างและตกแต่งที่อยู่อาศัย ความแพร่หลายของความเชื่อในเรื่องฮวงจุ้ยและโหราศาสตร์จีน ทำให้การเลือกทำเลที่ตั้ง การออกแบบและตกแต่งที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน มีการใช้ศาสตร์ฮวงจุ้ยมาประกอบมากขึ้น ละเอียด ศิลาน้อย ได้อธิบายเรื่องฮวงจุ้ยหรือเฟิงสุ่ย (Feng Shui) ไว้ว่า

“คุณสมบัติทางธรณีวิทยา ทางบรรยากาศ และทางจิต ของสถานที่ตั้งอาคารทุกๆ แห่งอันเป็นสถานที่ซึ่งมีศักยภาพสูงจะถูกประมวลหรือประเมินเข้าด้วยกันโดยวิทยาศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดตำแหน่งที่ตั้งและวางแผนอาคารบ้านเรือนทั้งหมด รวมทั้งสิ่งก่อสร้างชนิดต่างๆ ตลอดทั่วทั้งประเทศจีนเลยทีเดียว และวิทยาศาสตร์สาขานี้ก็คือเฟิงสุ่ยนั่นเอง”

แม้ฮวงจุ้ยจะเป็นวิทยาศาสตร์ทางธรรมชาติสาขาหนึ่ง แต่ก็มีหลักเกณฑ์มากมายที่ไม่มีข้อสนับสนุนทางวิทยาศาสตร์ แต่ก็มีผู้เชื่อถือเป็นจำนวนมากตั้งแต่โบราณ จนมีอิทธิพลไปทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย

วิวัฒนาการอารยธรรมโลก แบ่งตามกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่เปลี่ยนแปลงมาได้ 5 ยุคคือ

1. กระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์ (Primitive paradigm)
2. กระบวนทัศน์โบราณ (Ancient paradigm)
3. กระบวนทัศน์ยุคกลาง (Medieval paradigm)
4. กระบวนทัศน์สมัยใหม่ (Modern paradigm)
5. กระบวนทัศน์ปัจจุบัน (Contemporary paradigm)

กระบวนทัศน์คนโบราณ เชื่อเทพเจ้า เชื่อว่าโลกหรือจักรวาลมีกฎเกณฑ์ในตัวเอง ว่าพระเจ้าจัดระเบียบและวางกฎเกณฑ์ให้โลก เปลี่ยนโลกจากสภาพกลืนพ (chaos) เป็นโลกที่มีกฎเกณฑ์ (cosmos)

กระบวนทัศน์ยุคกลาง เป็นยุคศาสนา ยึดความสุขในโลกหน้าเป็นหลัก กระบวนทัศน์สมัยใหม่ เป็นยุควิทยาศาสตร์ หรือยุคฟื้นฟู (Renaissance) ดังที่ฟรานซิส เบคอน กล่าวว่า “Knowledge is power” เชื่อกันว่าโลกมีกฎเกณฑ์ จะยึดวิทยาศาสตร์เป็นหลักในการค้นพบกฎเกณฑ์ของโลก โดยหวังว่าวิทยาศาสตร์จะแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง โลกน่าจะเป็นสวรรค์ได้โดยไม่ต้องสนใจโลกหน้า ศาสนาเสื่อม มีการสะสมอาวุธ การแย่งชิงทรัพยากร เกิดความขัดแย้งมากมาย

กระบวนทัศน์ปัจจุบัน เอมานูเอล คานต์ กล่าวไว้ในต้นศตวรรษที่ 19 ว่า “อย่าหลงใหลวิทยาศาสตร์ เพราะวิทยาศาสตร์มิได้ให้ความจริง ให้เพียงสิ่งที่ประโยชน์ เราต้องใช้วิทยาศาสตร์เพื่อรับใช้มนุษย์ ในขอบข่ายของศีลธรรมและศาสนา “

กระบวนทัศน์ปัจจุบัน ยอมรับความหลากหลาย เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ สันติภาพของโลก การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรต่อกันบนพื้นฐานแห่งความเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ในสังคมหลังนวยุค ทุกคนพึงมีโอกาสได้ไฝ่ฝันตามที่ตนอยากจะทำได้ ฝัน สามารถปรับปรุงความไฝ่ฝันของตนได้ และมีความหวังที่จะไต่เต้าด้วยความพยายามของตนสู่สิ่งที่ตนไฝ่ฝันได้โดยจะต้องควบคู่ไปกับโอกาสที่จะได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของตนตามความเป็นจริง การแพทย์แผนปัจจุบัน เป็นการแพทย์แนวทางนวยุค ที่ยึดวิทยาศาสตร์เป็นหลัก ซึ่งประสบความสำเร็จ ชนะโรคร้ายมากมาย แต่ยังมีโรคร้ายอีกมากที่แพทย์แผนปัจจุบันยังเอาชนะไม่ได้ ที่สำคัญ คือ การแพทย์แผนปัจจุบันกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมทำให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างคนมีเงินมีน้อยกับคนจน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในโลก คนจำนวนมากเข้าไม่ถึงบริการ หรือใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางวิทยาการทางการแพทย์ได้ เนื่องจากกำแพงเงินตรา นอกจากนั้นการแพทย์แผนปัจจุบันยังมีแนวโน้มที่จะมีความเป็นวิชาชีพนิยม (Professionalism) มากขึ้นๆ ขณะที่ประชาชนต้องการเป็นผู้มีสิทธิในการเลือกมากขึ้น จึงมีความพยายามหลีกเลี่ยงจากระบบแพทย์ที่บุคลากรในวิชาชีพมีอำนาจเหนือคนไข้มากขึ้น โลกที่คลี่คลายจากนวยุค เข้าสู่โลกหลังนวยุค ทำให้ประชาชนหันไปใช้ประโยชน์จากการแพทย์ทางเลือกต่างๆ ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นกระแสที่เกิดขึ้นทั่วโลก

บทความนี้เก็บมาฝากให้อ่านแล้วคิดว่า Paradigm shift ไปทางไหน อย่างไรก็ตามถ้าเราหันไปมองคนรอบๆ ตัวจะเห็นว่ายังมีคนในยุคต่างๆ ปะปนกันอยู่มาก ยังมีคนมากมายที่ยังนับถือเจ้าเข้าผี ขณะที่บางคนยึดแต่วิทยาศาสตร์โดยลืมนึกถึงศิลปะในการดำรงชีวิต จึงไม่แปลกที่พอมีการวิจัยพบว่า ขณะที่คนเข้าถึงความสุขสงบ เช่น การเข้าสมาธิจะมี endorphin หลั่งออกมามากขึ้น และก็มีคนบางคนที่จะผลิต endorphin มาฉีดเพื่อให้คนมีความสุขโดยไม่ต้องทำอะไร โดยไม่ได้คิดว่าสักวันหนึ่งคนในแนวคิดของเขาก็จะเหมือนไก่ที่เขาเลี้ยงโดยการจัดช่องล้อมตัวไว้เพียงให้มันยืนอยู่กับที่ทั้งวันทั้งคืนและมันก็ไม่รู้ว่าตอนไหนกลางวันหรือกลางคืนเพราะเขาใช้วิทยาศาสตร์สร้างกลางวันกลางคืนให้มันเป็นโปรแกรมมันได้รับสารต่างๆ เข้าสู่ร่างกายเพื่อให้มันโตขึ้นหนักขึ้นจนถึงจุดหนึ่งที่ขุนไม่ขึ้นแล้วเขาก็ตัดตอนเอามันไปเชือดขายเพราะไม่คุ้มที่จะให้มันมีชีวิตต่อไปสักวันถ้าคนเราต้องนอนอยู่กับที่แล้วฉีดฮอร์โมนความสุข ฉีดสารอาหาร ฯลฯ ฉีดความบันเทิง ฯลฯ เหมือนไก่แล้วเรายังจะใช้ประโยชน์อะไรจากความเป็นมนุษย์กันอีก

ทางศาสนาพุทธได้เล่าเรื่องที่โลกหมุนวนเป็นวงล้อจากความเจริญสูงสุด คนมีศีลธรรมสูงสุดไม่มีขโมยไม่มีการทำร้าย แก่งแย่งกันค่อยๆ เปลี่ยนเป็นการจับจองเป็นเจ้าของสิ่งต่างๆ ความเจริญของวัตถุมากขึ้นความเสื่อมของจิตใจก็เพิ่มตามไปด้วยจนในที่สุดถึงกลียุค มนุษย์ทำร้ายกันฆ่ากันอย่างไร้จิตใจ

มหาสงครามล้างโลกก็เกิดขึ้นจนทุกอย่างล่มสลายไปแล้วก็วนกลับมาเริ่มสร้างกันใหม่คนก็จำสำนึกถึงความเลวร้ายสังคมเปลี่ยนเป็นยุคศิวิไลซ์ เป็นเช่นนี้มารอบแล้วรอบเล่าและในยุคนี้นักคิดว่าเป็นยุคอะไร หากมองให้ดีโดยรอบโลกก็จะเห็นว่าขณะนี้โลกอยู่ในกลียุคที่เกือบจะต่ำสุดแล้วความชั่วร้ายมีทุกแห่งหน แต่แม้คนดีมีน้อยก็ไม่ควรทอดทิ้งโอกาส การรวบรวมคนดีมาช่วยกัน การสนับสนุนคนดี คนยากไร้โอกาส แม้จะไม่มากนักก็ยังคงพอหล่อเลี้ยงโลกนี้และสังคมรอบๆ ตัวไปได้บ้าง

ปรัชญาหลังนวยุค ทิศทางในแก้ปัญหาสังคม

สังคมสัมมาทิฐิ

สัมมาทิฐิ หมายถึง การมองและการเข้าใจสิ่งต่างๆ ถูกต้องและตรงตามความเป็นจริง จนกระทั่งเห็นและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและสังคมสามารถสามารถใช้ความเข้าใจนั้นแก้ไขปัญหานั้นได้ตรงจุด โดยเนื้อแท้ สัมมาทิฐิ คือ ตัวปัญญาที่ประจักษ์แจ้งชัดเจนในเรื่องต่างๆ กล่าวคือสัมมาทิฐิต้องมีในทุกเรื่อง และทุกระดับทั้งระดับโลกียภูมิและโลกุตระภูมิ สังคมสัมมาทิฐิสามารถมองได้หลายแง่หลายมุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมิติที่ใช่มอง มิติเหล่านั้น คือ มิติทางปรัชญา มิติทางศาสนา มิติทางการเมืองการปกครอง มิติทางวัฒนธรรม มิติทางกฎหมาย

มิติทางปรัชญา: ปรัชญาเสนอทฤษฎีในการสร้างสัมมาทิฐิในการมองสิ่งต่างๆ ตลอดมานับตั้งแต่ ธาเลสเป็นต้นมา โดยเสนอให้มีการใช้เหตุผลในการตรวจสอบปรากฏการณ์ทางธรรมชาติแทนการยอมรับอำนาจเบื่องบน การแสวงหาความเป็นจริงเชิงอภิปรัชญา ทำให้นักปรัชญาคนนั้นใช้ปัญญาในการตรวจสอบ และทำให้นักปรัชญาค้นพบความเป็นจริงทางธรรมชาติบนพื้นฐานทฤษฎีของตน ธาเลส (Thales) พบว่า น้ำเป็นปฐมธาตุของทุกสิ่ง สังคมยอมรับข้อเสนอนี้ทำให้สังคมเห็นความสำคัญของน้ำ นักปราชญ์ต่อมาที่ยืนยันความเป็นจริงแบบปฐมธาตุ เพียงแต่พรรณนากับปฐมธาตุมีความหลากหลายมากขึ้น เช่น อะแนกซิมานเดอร์ (Anaximander) อะแนกซิมินีส (Anaximenes) พบความเป็นจริงของธรรมชาติว่ามาจากอากาศจากสารไร้รูป ไม่ว่าพวกเขาได้พบความเป็นจริงแบบใด แต่สะท้อนให้เห็นว่านักปราชญ์ในยุคโบราณเริ่มมีสัมมาทิฐิในการแสวงหาความรู้และความเป็นจริง นักปราชญ์ในยุครุ่งเรือง เช่น โซกราตีส เพลโต อาริสโตเติล นักปราชญ์เหล่านี้ มีบทบาทมากขึ้นในการสร้างสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นในสังคม โดยพวกเขาชี้ให้เห็นว่าสัมมาทิฐิมีความจำเป็นทั้งในชีวิตส่วนปัจเจกและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมมาทิฐิทางการเมืองการปกครอง นักปราชญ์เหล่านี้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อสัมมาทิฐิ เช่น

โซกราตีสกับคุณธรรม: โซกราตีสยืนยันว่า ความรู้คู่คุณธรรม ความรู้ต้องเป็นหนึ่งเดียวกับคุณธรรม ผู้มีความรู้ต้องมีคุณธรรม สามารถหยุดยั้งตนเองมิให้ทำผิดทำชั่ว แต่ความรู้ที่เป็นหนึ่งเดียวกับคุณธรรมนั้นต้องเกิดจากการรู้จักตนเอง ซึ่งทำให้บุคคลไม่กล้าทำผิดทำชั่ว การรู้จักตนเอง คือ การมีสัมมาทิฐิหรือปัญญาที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตและแยกแยะระหว่างความดีกับความชั่ว โซกราตีสมีความเชื่อว่า คนเราไม่อาจทำอะไรได้ถูกต้อง นอกจากรู้ก่อนว่าความถูกต้องคืออะไร ซึ่งก็เท่ากับว่า เราต้องรู้จักแบบของความถูกต้อง การปฏิบัติจริยธรรมจึงขึ้นอยู่กับความรู้และมาจากความรู้และไม่มีใครทำความผิดด้วยความตั้งใจ แต่เขาทำผิดก็เพราะไม่รู้จักแบบอันแท้จริงของความถูกต้องและมีความเขลาเบาปัญญา คิดว่าสิ่งที่ตนเองทำเป็นสิ่งที่ดี นักปราชญ์โซกราตีสให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้มากกว่าการแสวงหาทรัพย์ และไม่เพียงแสวงหาความรู้เขายังเป็นคนที่บูชาความจริง แม้ตนเองจะต้องตายก็พร้อมเสียสละชีวิตเพื่อความถูกต้องนั้นโดยไม่หวั่นเกรงต่อความตายที่ถูกหยาบย่นให้โดยสามสิบทรราชย์ (Thirty tyrants) ที่ปกครองเอเธนส์อยู่ในขณะนั้นผู้ปกครองในสมัยนั้น

เพลโตกับคุณธรรม: เพลโตในฐานะศิษย์เอกของโสกราตีส ทำให้โสกราตีสเป็นที่รู้จักของคนทั้งโลก บั้นปลายชีวิตของโสกราตีส เขาถูกประหารชีวิต ทำให้เพลโตตระหนักถึงการไม่มีความรู้และคุณธรรมของผู้ปกครองในขณะนั้น เพลโตจึงเสนอทฤษฎีสรรหาผู้ปกครองที่มีความรู้และคุณธรรมในหนังสือชื่อ “Republic” หรือ “รัฐในอุดมคติ” “อุดมรัฐ” โดยเสนอราชาปราชญ์ (Philosopher King) ให้เป็นผู้ทำหน้าที่ปกครองประชาชน โดยมีชนชั้นกรรมาชีพทำหน้าที่ประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูผู้คนของรัฐและชนชั้นผู้พิทักษ์ชน เป็นผู้คอยช่วยเหลือนักปกครองในการปกครองรัฐ การที่เพลโตเสนอให้ราชาปราชญ์เป็นผู้นำ เพราะเขาเชื่อว่าราชาปราชญ์นั้นเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยความรู้ คุณธรรมและประสบการณ์ที่สามารถนำประชาชนสู่โลกในอุดมคติได้

นอกจากนี้ เพลโตเสนอหลักคุณธรรมหลัก 4 ประการ คือ ปัญญา ความกล้าหาญ การรู้จักพอประมาณ ความยุติธรรม ก็เพราะเขายืนยันว่าคุณธรรมหลักเป็นบ่อเกิดของคุณธรรมทั้งปวงและคุณธรรมเหล่านี้ได้ผ่านปัญญาที่แจ่มชัดของเพลโตหรือผ่านจิตภาคที่ 3 คือ ภาคปัญญาตามหลักจิตวิทยาที่เพลโตแบ่งจิตมนุษย์ออกเป็น 3 ภาค คือ ภาคตัณหา ภาคน้ำใจ และภาคปัญญานั้นเอง

อาริสโตเติลกับกฎทองคำ: อาริสโตเติลในฐานะเป็นศิษย์ของเพลโตเสนอกฎทองคำในฐานะคุณธรรม คือ ทางสายกลาง ผู้ที่ค้นพบกฎทองคำ ต้องอาศัยความรู้ รู้ว่าอะไร คือ ทางสายกลาง เพราะทุกสิ่งย่อมมีความพอดี เป็นความพอดีระหว่างความเกินกับความขาด มากไปก็ไม่พอดี น้อยไปก็ไม่พอดี ความพอดีจึงเป็นคุณธรรม เป็นทองคำ คือ สิ่งที่ดีที่สุดที่เราต้องหาให้พบ ผู้ที่พบความพอดีระหว่างที่สุดของสิ่งทั้งสองสิ่งเท่ากับพบกฎทองคำ ซึ่งต้องใช้สัมมาทิฐิในการค้นหา

นักปรัชญายุคกลางคนสำคัญ เช่น เซนต์ โทมัส อะไควนัส (St. Thomas Aquinas) และเซนต์ ออกัสติน (St. Augustine) เป็นนักปราชญ์และคือนักบุญที่ยืนอยู่บนฐานของสัมมาปัญญาในการนำประชาชนให้ใช้วิถีทางแห่งปัญญาในการพิสูจน์หลักคำสอนของศาสนาคริสต์ โดยอย่างยิ่งข้อพิสูจน์ว่าด้วยการมีอยู่ของพระเจ้า ตามหลักของเหตุผล นักปราชญ์ทั้งสองท่านนี้เป็นแบบอย่างของสังคมในการใช้ปัญญาเพื่อนำคนไปสู่สิ่งที่ดีงาม

นักปรัชญายุคใหม่หรือนวยุค นับตั้งแต่กลุ่มประสบการณ์นิยมและกลุ่มเหตุผลนิยมที่ได้เปิดฉากการใช้ขบวนการปัญญานิยมในการชี้นำสังคมให้ยึดหลักการใช้เหตุผลการแสวงหาความรู้และความจริงปรากฏว่าได้รับการขานรับจากปวงปราชญ์และประชาชน เพราะพวกเขาเป็นประจักษ์ผู้จุดประกายทางปัญญาให้แก่สังคมในยุควิทยาศาสตร์ ทำให้การให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์เป็นที่ยอมรับจนถึงปัจจุบันนี้ เพราะการให้เหตุผลแบบอุปนัยตั้งอยู่การวิเคราะห์ประสบการณ์และใช้เหตุผลใคร่ครวญตีความประสบการณ์นั้นอีกครั้งหนึ่ง ทำให้เกิดปัญญาเข้าใจชัด สังคมจึงดำเนินตามหลักการของเขา

นักปรัชญาหลังนวยุคหรือโพสต์โมเดิร์น นักปรัชญาหลังนวยุค เช่น ฌอง โบดริยาร์ด (Jean Baudrillard) ในฐานะเป็นนักปรัชญาหลังนวยุคแบบสายกลาง ทำหน้าที่ประสานระหว่างข้อสายรุนแรงที่ปฏิเสธวาทญาณนิยมโดยสิ้นเชิงกับข้อที่เดินตามวาทญาณนิยมอย่างไม่ลืมหูลืมตา แต่โบดริยาร์ดพยายามใช้ความรู้หรือสติปัญญาของเขาในการแสวงหาความรู้ในตาข่ายที่ถูกมองข้าม เขาจึงใช้สโลแกนที่ว่า ไม่ปฏิเสธสิ่งใด แต่ทบทวน/ย้อนอ่านทุกสิ่ง[x] การไม่ใช้ตรรกะแบบหัวรุนแรงหรือสุดโต่งเป็นแนวทางใหม่ของปรัชญาหลังนวยุค ถือว่าเป็นการกรุยทางให้กับสัมมาทิฐิในยุคหลังนวยุคให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้างมากยิ่งขึ้น เพราะการมองสิ่งต่าง นั้นต้องมองให้ลึก ให้กว้าง มองตามความเป็นจริงตามที่เป็นและยิ่งไปกว่านั้น มองให้เห็นความเป็นเกินจริง (Hyperreality) ของสังคมปัจจุบันด้วย เพราะสังคมวันนี้มีอะไรที่เกินกว่าที่เราเรามองเห็น กล่าวง่าย ๆ ภาพที่เห็นกับความเป็นจริงอาจขัดแย้งกันอยู่ หรือภาพที่ปรากฏเกิน

เลยกว่าความเป็นจริง ซึ่งตรงนี้เองที่นักปรัชญาหลังนวยุคเสนอประเด็นให้พวกเรารู้เท่าทันโดยใช้สัมมาทิฐิทางปรัชญาเข้าไปแก้ไข

มิติทางศาสนา: ศาสนาทุกศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ศาสดาทุกพระองค์ต่างพยายามสั่งสอนให้ศาสนิกของตนปฏิบัติตนบนวิถีทางธรรม ทำให้ชีวิตประสบสิ่งที่ดีงาม สัมมาทิฐิในศาสนาจึงยึดโยงอยู่กับหลักคำสอนของศาสดาอย่างมีต้องสงสัย ดังคำสอนเรื่องสัมมาทิฐิในคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ยืนโดดเด่นในฐานะรุ่งอรุณแห่งชีวิต เป็นแสงทองของชีวิตและนำชีวิตไปสู่อิสรภาพและเสรีภาพที่แท้จริงของมนุษย์ เพราะสัมมาทิฐิจะช่วยให้มนุษย์เข้าใจปัญหาและแก้ปัญหาได้ในที่สุด กระบวนการที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิในระดับโครงสร้างและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมได้ ต้องอาศัยกระบวนการเหล่านี้ คือ การกล่อมเกลามาจากครอบครัว สถาบันการศึกษา การตระหนักรู้ตนเอง พลังสติปัญญาจากสังคม การปลูกฝังคำสอนทางศาสนา และการทำลายมิจฉาทิฐิในใจคน

มิติทางการเมืองการปกครอง: สัมมาทิฐิในทางการเมืองการปกครองสามารถเกิดขึ้นได้ภายใต้ระบบการเมืองที่โปร่งใส นักการเมืองยึดมั่นในคุณธรรมของนักการเมืองและยึดประโยชน์ของแผ่นดินเป็นเป้าหมายในการปกครอง ขจัดความเห็นแก่ตัวและความสุขส่วนตน หากนักการเมืองมองเห็นประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ สละความโลภส่วนตนแล้วไซ้ สัมมาทิฐิในทางการเมืองจึงจะเกิดขึ้นได้ หากตรงกันข้าม มิจฉาทิฐิจะเข้ามาแทนที่ มิติทางวัฒนธรรม: วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเจริญหรือความงอกงาม วัฒนธรรมแยกออกเป็น วัฒนธรรมคือสิ่งที่เป็ความเจริญที่ปรากฏในรูปของวัตถุและเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนามาในแต่ละยุค เนติธรรม คือ สิ่งพัฒนาเป็นกฎเกณฑ์ให้ทันยุคสมัยกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม สหธรรมคือสิ่งที่ถูกพัฒนาให้สังคมยึดเป็นหลักในการอยู่ร่วมกันและคติธรรม คือ สิ่งที่ยึดเป็นแนวทางในการใช้ชีวิต ความมีสัมมาทิฐิในทางวัฒนธรรมที่ถูกทิศถูกทางต้องตั้งอยู่บนฐานที่ไม่ก่อเกิดปัญหา นั่นคือ วัฒนธรรมที่พัฒนาแล้วไม่สร้างปัญหาให้ชีวิต สังคม แต่กลับเกื้อกูลต่อชีวิตและสังคมในระยะยาวให้มีความเข้มแข็ง ทุกวันนี้ วัฒนธรรมทุกด้านมีปัญหาเพราะขาดสัมมาทิฐิทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมของสังคมไทยจึงถูกร่อนและถูกย่ำยีโดยคนไทยที่รู้เท่าไม่ถึงหรือรู้เท่าไม่ทัน

มิติทางกฎหมาย: กฎหมายเป็นเครื่องประกันความความยุติธรรมให้สังคม สร้างเสมอภาคในสังคม และอำนวยความสะดวกในการปกครอง สัมมาทิฐิทางกฎหมายเป็นที่คาดหวังของประชาชนโดยทั่วไป แต่หลายครั้งกฎหมายถูกบิดเบือนโดยผู้ใช้กฎหมายและการตีความกฎหมายที่ไม่คำนึงเจตนารมณ์หรือการตีความที่มีอคติเป็นตัวนำเพื่อเข้าข้างตนเอง ทันทิที่กฎหมายถูกบิดเบือนนั้นคือ สัมมาทิฐิทางกฎหมายถูกทำให้เฉไฉ ปัญหาจะตามมาอย่างมีต้องสงสัย กฎหมายแทนที่อำนวยความสะดวกปัญหาให้สังคมกลับเพิ่มความยุ่งยากให้ประชาชน กลายเป็นมิจฉาทิฐิทางกฎหมายเพราะไม่สามารถลดปัญหาหรือแก้ปัญหาได้

สรุป สัมมาทิฐิ คือ ความเข้าใจชัดและถูกต้องเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกสังคม สัมมาทิฐิเท่านั้นสามารถแก้ปัญหาได้ สัมมาทิฐิเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันสังคมและปลดปล่อยสังคมให้พ้นจากความเลวร้ายสู่สังคมสันติสุขที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2522). **ปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2538). **ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2546). **ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มสี่ : ย้อนอ่านปรัชญานวยุคของมนุษยชาติ (ช่วงสร้างระบบเครือข่าย)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2534). **วรรณกรรมทางมนุษยศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร.
- ชเอิญศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2529). **ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน, รศ. (2534). **หลักพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2530). **จริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฌอง ปอล ซาทร์. (2540). **ปรัชญาเอ็กซิลเทนเซียลิสต์ก็คือนุษยนิยม**. แปลโดย วิทยา เศรษฐวงศ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมชาติ.
- ไชยา อีเคเด. (2541). **มนุษย์นิยมแนวใหม่**. แปลโดย ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ชาญเสน. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- เดือน คำดี, ดร. (236). **ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี, บรรณาธิการ. (2532). **มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: ปรัชญาบูรพทิศ**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2536). **ปรัชญาตะวันออก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- _____. (2555). **พื้นฐานปรัชญาการศึกษา: ภูมิปัญญาของตะวันออกและตะวันตก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- นายแพทย์สุวัฒน์ จันทรจำนง. (2540). **ความเชื่อของมนุษย์ปรัชญาและศาสนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- นภาเดช กาญจนะ, ดร. (2541). **ปรัชญาชีวิตยุค 2000**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้อยทอง.
- พระทักษิณคณาธิกร. (2517). **ปรัชญา**. กรุงเทพฯ: อุนสรณ์งานมานปนกิจศพนางวงศ์แสงประภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ยุตฺโต). (2535). **พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์**. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2550). **ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม บริษัทเคสดีไทย จำกัด.
- _____. (2549). **เปรียบเทียบแนวความคิดพุทธทาสกับซาทร์**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- พระมหาบุญเรือง ปญญาวิโร (เจนทร). (2544). **มนุษย์นิยมในปรัชญาขงจื้อ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิน ดอกบัว. (2544). **ปวงปรัชญากรีก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรเจริญทัศน์.
- _____. (2540). **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2546). **ปรัชญาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2551). **ปรัชญาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธาร.
- สถิต วงศ์สวรรค์, รองศาสตราจารย์. (2537). **ปรัชญาตะวันออก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รวมสาส์น.
- สเลียร์ พันธรังสี. (2519). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา.
- สเลียร์ โพธิ์นันทะ. (2522). **เมธีตะวันออก**. กรุงเทพฯ: ทวีพิมพ์ดี.
- สนิท ศรีสำแดง. (2538). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา**. กรุงเทพฯ: นีลนารการพิมพ์.
- ส. ศิวรักษ์ (นามแฝง). (2537). **ศิลปะแห่งการเขียน**. กรุงเทพฯ: ยูโรปาเพลส.
- สุเมธ เมธาวิทยากุล, ผศ.ดร. (2535). **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- สายพิน ศุพุทธมงคล, ผู้แปล. (2539). **โลกของโซฟี**. (โยสไตน์ กอร์ดอร์ แต่ง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ.

- สมภาร พรหมทา. (2541). **ชีวิตกับความขัดแย้ง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2538). **พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์: บทวิเคราะห์ปัญหาโสเภณี การทำแท้งและกา รุณยฆาต**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์.
- _____. (2543). **มนุษย์กับศาสนา**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2545). **มนุษย์กับการแสวงหาความจริงและความหมายของชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- สิทธิ์ บุตรอินทร์, ศาสตราจารย์, ดร. (2523). **ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพินยา.
- _____. (2544). **ปรัชญาเปรียบเทียบมนุษยนิยมตะวันออกตะวันตก**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุคส์จำกัด.
- _____. (2532). **มนุษยนิยม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุจิตรา รณริน, รองศาสตราจารย์, ดร. (2540). **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรา พัฒนา จำกัด.
- สุวรรณ สถาอานันท์ และเนื่องน้อย บุญเนตร. (2542). **คำ : ร่องรอยความคิดความเชื่อไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณ สถาอานันท์. (2538). **มนุษย์ทัศน์ในปรัชญาตะวันออก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุนทร ณ รัชสี. (2537). **ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2540). **คู่มืออภิปรัชญา**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2532). **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพฯ: บริษัทอัมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- _____. (2549). **วิเคราะห์อภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อมร โสภณวิเชษฐวงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์. (2523). **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- อนุমানราชชน, ศาสตราจารย์พระยา. (2531). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการจัดพิมพ์เนื่องในวาระ ครบรอบ 100 ปี พระยาอนุমানราชชน.

ศึกษาหลักมนุษยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท The Study of Humanitarian Principles in Buddhism

พระมหาวิทย์ วิชชาโคร¹, พูนศักดิ์ กมล²

Phramaha Wittaya Wichachakro¹, Poonsak Kamol²

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2}

Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2}

Corresponding author, e-mail: poonsakkamol@gmail.com²

บทคัดย่อ

จากการศึกษาหลักมนุษยธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น เป็นการศึกษาเพื่อนำมาเป็นหลักการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหาของชีวิตการเข้าใจในชีวิตเพื่อการมีชีวิตที่สมบูรณ์หลักมนุษยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทถึงแม้จะมีอยู่อย่างมา และมีความหมายหลากหลายแต่ก็ไม่อาจเกิดขึ้นในจิตใจหรือปฏิบัติตามกันได้ทุกคน เพราะเหตุที่ว่าเมื่อมนุษย์มีมลทินที่เจือปนด้วยราคะความกำหนดยินดีในกามโทสะความโกรธความพยาบาท โมหะความหลงงมงายอย่างรุนแรงแล้วก็ยากที่จะปฏิบัติตามได้เพราะถือว่าอวิชชาและกิเลสเป็น สภาวะที่แรงกล้าเกินกว่าที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมได้ ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงสอนให้ปฏิบัติ ธรรมขั้นพื้นฐาน คือ การรักษาศีล 5 ประการ การมีเมตตาต่อกันให้อภัยซึ่งกันและกัน ที่ตั้งอยู่บน หลักมนุษยธรรมเป็นพื้นฐานและนิจศีล คือ ธรรมของมนุษย์หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนมีแรงบันดาลใจที่จะศึกษาในการศึกษาหลักมนุษยธรรมทางพระพุทธศาสนาและแสดงให้เห็นความสำคัญว่าหลักมนุษยธรรมทางพุทธศาสนา เป็นสิ่งจำเป็นที่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี โดยศึกษาหลักมนุษยธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนใคร่ศึกษาหลักการ แนววิธีปฏิบัติ ตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ เมื่อได้นำเอาหลักมนุษยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทมาประกอบการดำเนินชีวิต และเมื่อมนุษย์ปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรมแล้วมนุษย์ก็จะเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ทั้งกายและจิตใจสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในสังคมมนุษย์ตามหลักมนุษยธรรม

คำสำคัญ: การศึกษา, มนุษยธรรม, ในพระพุทธศาสนา

Abstract

From the study of humanitarian principles Theravada Buddhism It is a research study to be used as a life principle. Solution of Life, understanding of life for a complete life. Even though there are many humanitarian principles in Theravada Buddhism and have various meanings, they cannot arise in everyone's mind or practice. That is why when a person is tainted with lust, desire, delight in passion, anger, vengeance, the superstition is intense and difficult to follow because ignorance and passion are considered to be a state that is too strong to practice the Dharma. For this reason, Buddhism teaches this

practice. The basic dharma is the observance of the five precepts, being kind to each other, forgiving one another. Located on The humanitarian principle is the foundation, and the constant precepts are the virtues of human beings or the virtues that make human beings.

For that reason Researchers are motivated to study. In the study of humanitarian principles It also shows the importance that the Buddhist humanitarian principle is a necessity that can be applied in daily life very well by studying the Buddhist principles of humanitarianism. Practice guidelines as well as the consequences that will occur in human society when the humanitarian principle in Theravada Buddhism has been brought to life. And when human following humanitarian principles, human beings will become completely human, both physically and mentally able to exist. Together happily in human society according to humanitarian principles.

Keywords: the study of, humanitarian principles, in Buddhism.

บทนำ

สังคมมนุษย์มีการแข่งขันกันด้านต่างๆ อย่างรุนแรง โดยเฉพาะการแข่งขันกันทำธุรกิจ การค้า การลงทุนภาวะทางเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม เมื่อมีการแข่งขันการทำ ธุรกิจก็มีบางคนบางกลุ่มขาดจิตสำนึกที่ดี ต่างก็พยายามเอาเปรียบซึ่งกันและกันทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้มา ซึ่งผลกำไร หรือต้นทุนการผลิตต่ำผลกำไรมากๆ หรือทำธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การทำธุรกิจผิดกฎหมาย ค้ายาเสพติดให้โทษ เมื่อคนเสพเข้าไป ก็ติดสิ่งเสพติดนั้นทำให้ขาดสติไม่มีจิตสำนึก ขาดหลักธรรม ประจำใจที่ทำให้ กระทำผิดกฎหมาย ความเป็นจริงของโลกทุกวันนี้ต้องยอมรับว่ายิ่งวัตถุเจริญขึ้น มากเท่าใดจิตใจของคน ก็ต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด คือ ไม่มีมโนธรรมและคุณธรรม เช่น ชาวที่ปรากฏ ตามสื่อต่างๆ นักเรียนตึกกันฆ่ากัน หรือการปล้นฆ่าประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สินต่างๆ ที่นโยบายของรัฐบาลมีการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นรวมทั้งปราบปรามผู้ที่ทำผิดกฎหมายต่างๆ อย่างเคร่งครัด มนุษย์มีอิสรภาพในการกระทำทุกอย่างบนพื้นฐานของกฎหมายถ้าหากว่ามนุษย์มี หลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจก็จะทำให้มีความสุขในชีวิต (ชลธิชา ศาลิคุปต์, 2535: 58)

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สังคมมนุษย์ได้พัฒนาส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทาง โครงสร้างทางสังคมมนุษย์เอง และประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่อยู่บนพื้นโลกใบนี้ที่ต้องมีการ พัฒนาประเทศให้เท่าเทียมกับนานาอารยประเทศทั้งโลกตะวันตกและโลกตะวันออก ดังนั้น ในหลายๆ ปีที่ผ่านมาประเทศไทยมุ่งการพัฒนาประเทศ โดยเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยการ กระตุ้นการลงทุนจากธุรกิจต่างชาติ การส่งเสริมการค้าเสรี และธุรกิจการท่องเที่ยว ทำให้ประเทศไทยมีความเจริญรุดหน้าอย่างมากในเชิงเศรษฐกิจในขณะนั้น อย่างไรก็ตาม วิฤตเศรษฐกิจในปี 2550 รวมถึงวิฤตเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากนโยบายด้านการพัฒนาที่ไม่สมดุล และฉาบฉวยแสดงให้เราเห็นแล้วว่า นั้นไม่ใช่การเจริญเติบโตที่ยั่งยืน อันจะช่วยให้คนไทยมีความ มั่นคงในการดำเนินชีวิตได้ ทั้งยังส่งผลให้ปัญหาต่างๆทวีความรุนแรงมากขึ้น เช่น ปัญหาความ ยากจน ความเหลื่อมล้ำทางสังคม อาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และความขัดแย้งทาง ความคิด นอกจากนี้ กระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ปัจจัยภายนอกต่างๆ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ของคนไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นความผันผวนของราคาน้ำมัน ปัญหา อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคระบาดร้ายแรง และวิฤต

เศรษฐกิจทางการเงิน ของโลก ซึ่งปัจจุบันเราทุกคนต่างก็ประจักษ์ และได้รับผลกระทบจากปัญหาอย่างเห็นชัดๆ (สมภาร พรหมทา, , 2544: 136)

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้กล่าวในโลกนี้ มนุษย์และดิรัจฉานนานาชนิดสืบทอดกันมาอยู่ เพราะอาศัยความไม่ล้างผลาญชีวิตกัน และความมีเมตตาต่อกัน ส่วนสัตว์บางชนิดที่ร้าย และอยู่รวมกันเป็นหมู่ใหญ่ไม่ได้เพราะความดุร้าย ปรากฏว่าได้สูญพันธุ์ไปแล้วก็มีเช่น สัตว์ไดโนเสาร์ และที่เห็นกันว่ากำลังจะสูญพันธุ์ไปก็มีเช่นเสือ มีคำกล่าวยกเสือเป็นข้อเปรียบเทียบเรือสองตัวอยู่ถ้าเดียวกันไม่ได้ ก็แสดงถึงความดุร้ายของเสือที่ทำแม้พวกเดียวกัน มีบางคนเห็นสัตว์ที่มีกำลังมากจะคงอยู่ได้ในโลก ส่วนสัตว์ที่มีกำลังน้อยจะหมดไป เพราะสัตว์ที่มีกำลังมากเบียดเบียนสัตว์ที่มีกำลังน้อย เหมือนอย่างปลาใหญ่กินปลาเล็ก ฉะนั้น เมื่อต้องการจะดำรงอยู่ก็ต้องทำให้ตนมีกำลังมากความเห็นนี้ยกเหตุผลคัดค้านได้ว่า กำลังมากอย่างเดียว ไม่อาจดำรงอยู่ได้ ดังสัตว์บางจำพวกที่กล่าวมานั้น ส่วนสัตว์มีกำลังน้อยแต่อยู่รวมกันได้เป็นหมู่ใหญ่ ไม่เบียดเบียนทำร้ายล้างชีวิตกัน มีเมตตาต่อกัน สามารถดำรงอยู่ได้ ในหมู่มนุษย์ตลอดจนถึง ในหมู่สัตว์ดิรัจฉาน แม้ชนิดเล็กๆ เช่น มด ปลวก เป็นต้น ฉะนั้น ความไม่ทำลายล้างชีวิตกันตามศีลของพระพุทธเจ้า และความมีเมตตากรุณาตามธรรมของพระพุทธเจ้าจึงเป็นเหตุเพื่อความดำรงอยู่ของชีวิตทั้งหลายในโลก

มนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น มิใช่ว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์เท่านั้น จะต้องมียุทธธรรมสำหรับมนุษย์อีกด้วย จนถึงมีภาสิตที่กล่าวไว้โดยความว่าคนและสัตว์ดิรัจฉานนั้น ย่อมมีการกิน การนอน การสืบพันธุ์เสมอกัน แต่สิ่งที่ทำให้คนต่างกับสัตว์ดิรัจฉานนั้นก็คือธรรม และธรรมที่เป็นเครื่องสนับสนุนให้มีศีล 5 ที่เรียกว่าเป็นเหตุอันใกล้ก็คือ “หิริ” ความละอายแก่ใจ “โอตตปปะ” ความเกรงกลัวต่อความชั่ว หิริโอตตปปะนี้เป็นเหตุใกล้ของศีล การถือศีลนั้น อาจจะปฏิบัติในวงกว้างก็ได้ในวงแคบก็ได้ เช่น ชาวประมงก็อาจรักษาศีลข้อ 1 คือ ปาณาติปาตา เวรมณี ได้ในวงจำกัด ยกเว้นสัตว์ ที่เป็นอาชีพของตน หรืองดเว้นโดยไม่จำกัดในวันใดวันหนึ่ง เช่น ในธรรมเนียมเก่าของไทยเรา เว้นการฆ่าสัตว์ในวันพระ ในขณะนี้ในชนบทหลายแห่งก็ยังปฏิบัติกันอยู่ ร่างกายและจิตใจ ซึ่งได้แก่ ศีล 5 หากสังคมมนุษย์ไม่มีศีลเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจแล้ว มนุษย์ก็จะมีพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตไม่ต่างอะไรจากสัตว์ทั่วๆ ไปหาชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐไม่ เพราะเมื่อไม่มีศีลแล้วมนุษย์ย่อมก่อ ความเดือดร้อนให้กันและกันหาความสงบในชีวิตได้ยาก (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, ออนไลน์)

หลักมนุษยธรรมในพระพุทธศาสนาจะเป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนามนุษย์ โดยสมบูรณ์ เพราะเน้นถึงความเป็นของตัวเอง สนับสนุนและส่งเสริมความสำคัญของมนุษย์ใน สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมแต่อย่างไรก็ตาม หลักคำสอนพื้นฐาน คือ ศีล 5 ธรรม 5 เป็นต้น เพราะศีล 5 นั้นคือองค์ประกอบพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนความชอบธรรมในสังคมมนุษย์จากการศึกษาหลักมนุษยธรรมทาง พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อนำมาเป็นหลักการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหาของชีวิตการเข้าใจในชีวิตเพื่อการมีชีวิตที่สมบูรณ์หลักมนุษยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทถึงแม้จะมีอยู่อย่างมาก และมีความหมายหลากหลาย แต่ก็ไม่อาจเกิดขึ้นในจิตใจหรือปฏิบัติตามกันได้ทุกคน เพราะเหตุที่ว่าเมื่อมนุษย์มีมลทินที่เจือปนด้วยราคะความกำหนัดยินดีในกามโทสะความโกรธความพยาบาท โมหะความหลงมกมายอย่างรุนแรงแล้ว ก็ยากที่จะปฏิบัติตามได้เพราะถือว่าวิชาและกิเลสเป็นสภาวะที่แรงกล้าเกินกว่าที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมได้ ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงสอนให้ปฏิบัติ ธรรมขั้นพื้นฐาน คือ การรักษาศีล 5 ประการ การมีเมตตาต่อกันให้อภัยซึ่งกันและกัน ที่ตั้งอยู่บนหลักมนุษยธรรมเป็นพื้นฐานและนิจศีล คือ ธรรมของมนุษย์หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีแรงบันดาลใจที่จะศึกษาวิจัย ในการศึกษาหลักมนุษยธรรมทางพระพุทธศาสนาและแสดงให้เห็นความสำคัญว่าหลักมนุษยธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นที่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีโดยศึกษาหลักมนุษยธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยใคร่ศึกษาหลักการ แนววิธีปฏิบัติ ตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ เมื่อได้นำเอาหลักมนุษยธรรมในพระพุทธศาสนาเอวามาประกอบการดำเนินชีวิต และเมื่อมนุษย์ ปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรมแล้วมนุษย์ก็จะเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ทั้งกายและจิตใจสามารถอยู่ ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในสังคมมนุษย์ตามหลักมนุษยธรรม (พ.อ.ปิ่น มุกขนันต์, 2535: 133)

หลักมนุษยธรรมในพระพุทธศาสนา

ในบทนี้ มุ่งศึกษาหลักมนุษยธรรมในพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเด็นของ การศึกษาออก 2 ประการ คือ (1) ความหมายของคำว่ามนุษยธรรม (2) ความสำคัญของหลัก มนุษยธรรม (3) ประเภทของหลักมนุษยธรรม (4) หลักมนุษยธรรมที่เกี่ยวข้องการแสดงออกทาง พฤติกรรม (5) จุดมุ่งหมายของหลักมนุษยธรรม (6) หลักธรรมที่ส่งเสริมความเป็นมนุษยธรรม (มนุษย์ที่สมบูรณ์) และ (3) บทสรุปซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้หลักมนุษยธรรมเป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ อันมีคำกล่าวดังพุทธพจน์ไว้ในพระวินัยปิฎกว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลายปฏิบัติทุกขายกกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดสองอย่างนั้นนั่นตถาคตได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่งทำดวงตาให้เกิด ทำญาณให้เกิด ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้เพื่อนิพพาน ปฏิบัติทุกขายกกลางนั้น ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 นี่แหละคือปัญญาอันเห็นชอบ 1 ความดำริชอบ 1 เจรจาชอบ 1 การงานชอบ 1 เลี้ยงชีพ ชอบ 1 พยายามชอบ 1 ระลึกชอบ 1 ตั้งจิตชอบ นี่แหละคือปฏิบัติทุกขายกกลางนั้นที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่งทำดวงตาให้เกิด ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน ฉะนั้น เมื่อมีปัญหา คือ ความทุกข์ในสังสารวัฏเผชิญหน้าอยู่ มนุษย์จะก้าวไปแก้ปัญหาก็จะไม่ทันต่อปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ ดังนั้น หากจุดหมายของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน ความพยายามใดๆ เพื่อให้บรรลุสภาวะดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่สมควรกระทำอย่างยิ่งไม่อาจรื้อได้ แต่จะไปถึงเร็วหรือช้าในภพนี้หรือภพหน้าเป็นอีกเรื่องหนึ่งแล้วแต่บุญกรรมอันสั่งสมไว้จะเอื้อมากน้อยเพียงไร โลกุตระธรรมจึงเป็นหน้าที่หลักส่วนที่เรียกว่าโลกียธรรมนั้นเป็นเพียงเพื่อเตรียมให้พร้อม เพื่อก้าวสู่โลกุตระธรรมได้เต็มกำลังเราต้องไม่ลืมว่ามีพุทธวจนะหลายแห่งที่เตือนเราให้มีความเพียรในการฝึกฝนตนเพราะการปฏิบัติธรรม เพื่อให้บรรลุได้นี้ ไม่ใช่ของที่ฝึกฝนกันได้ง่ายๆ และหากขาดซึ่งความเพียร ก็อาจละวางไปหรือเผลอเร่อก่อกกรรมอื่นที่เป็นอกุศลกรรมอันสำคัญที่มนุษย์ต้องเผชิญอยู่ เราจึงสรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายเพื่อดับกิเลสโดยสิ้นเชิงนี้เป็นจุดมุ่งหมายหลักของ ทุกตัวกระทำแบบพุทธศาสนา มีพระพุทธภาษิตที่เป็นเครื่องหมายเตือนใจผู้ปฏิบัติ ดังนั้น หน้าที่ของชาวพุทธจึงอยู่ที่การฝึกฝนตนเองให้สมบูรณ์ด้วยความรู้และการปฏิบัติอย่างมีสติสมบูรณ์ เพื่อดับปัญหาพื้นฐานที่รุมเร้าชีวิตอยู่ คือ ความทุกข์ในสังสารวัฏของตนเอง (วิ ม. (ไทย) 4/13/18)

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้มนุษย์เลิกล้มความเห็นยึดติดกัน โดยถือเอาวาระเป็น เครื่องแบ่งชั้นวรรณะกันอย่างรุนแรงพระองค์ทรงสอนให้เลิกคิดในเรื่องชั้นวรรณะโดยสิ้นเชิงในสัลลิมังสาคกว่า “ชาติและวรรณะเป็นของเปล่าศีลต่างหากที่เป็นของสูงสุด ถ้าไม่มีศีลแล้ว “สุตะ” จะไม่มีประโยชน์อะไร” ในกัณณกตกลสูตร ทรงตรัสว่า วรรณะทั้ง 4 คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทรถ้ามีคุณธรรมแล้ว ก็เชื่อว่าเสมอกันเรื่องความเสมอภาคนี้ปรากฏให้เห็นชัดแจ้งในเรื่องธรรมวินัย คือ ภิกษুবวชก่อนจะได้รับ ความเคารพจากผู้บวชที่หลังแม้ผู้บวชที่หลังจะเกิดในสกุลหรือวรรณะที่สูงกว่าก็ตามตัวอย่างในสมัย

พุทธกาล เช่น พระราหู ซึ่งเป็นพระราชโอรส เมื่อบวชเป็นสามเณรก็ต้องให้ความเคารพแก่ผู้บวชก่อนเช่นกัน

ดังมีพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในอัครคัมภีร์คัมภีร์พระตถาคตทรงตรัสว่าผู้ใด มีศรัทธา ตั้งมั่นในตถาคตผู้นั้นย่อมควรที่จะกล่าวว่า เราเป็นบุตรเป็นโอรสของ พระผู้มีพระภาคเป็น ผู้เกิดจากธรรมอันธรรมสร้างเป็นธรรมทายาท ผู้รับมรดกธรรม) ทั้งนี้เพราะคำว่าอัมมกาย (กายธรรม) พรหมกาย (กายพรหม) และผู้เป็นธรรมผู้เป็นพรหมชื่อของตถาคต ดังมีพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในอัมพภุสสุตตรได้ตรัสถึงว่าด้วยการโต้ตอบของอัมพภุสสุตตรมาพไว้ว่าใครก็ตาม ยังถือชาติถือโคตร ถือตัว ถืออาวาหะ วิวาหะ คนเหล่านั้น ย่อมอยู่ห่างไกลจากความรู้และความ ประพฤติอันยอดเยี่ยมเมื่อละความถือชาติถือโคตรถือตัวถืออาวาหะวิวาหะได้จึงจะทำให้แจ้งได้ซึ่ง ความรู้และความประพฤติอันยอดเยี่ยม เมื่อละความถือชาติถือโคตรถือตัวถือ (ม.อ. (ไทย) 13/230/517)

ความหมายของคำว่ามนุษยธรรม

คำว่า มนุษยธรรม หมายถึง “ธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์สมบูรณ์” คือ เป็นมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งได้แก่ศีล 5 หากสังคมมนุษย์ไม่มีศีลเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจแล้วมนุษย์ก็จะมีพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตไม่ต่างอะไรจากสัตว์ต่างๆ ไปหาซื้อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐไม่ เพราะเมื่อไม่มีศีลแล้วมนุษย์ย่อมก่อความเดือดร้อนให้กันและกันเสมอหาความสงบในชีวิตได้ยากการที่ได้เกิดเป็นมนุษย์นี้ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากต้องอาศัยบุญเก่า คือ บุญเพกตบุญญาช่วยอุปถัมภ์และชาติที่เกิดเป็นมนุษย์นี้ถือว่าเป็นชาติที่สำคัญเพราะเป็นที่ตั้งแห่งการทำความดีทั้งหลายสามารถที่บำเพ็ญธรรมเพื่อให้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีตั้งแต่เบื้องต้นไปจนถึงพระนิพพานได้ในวิสุทธิมรรค พระพุทธโฆษาจารย์ได้กล่าวถึงศีลว่า ศีล คือ ความงามอันเป็นพื้นฐาน เบื้องต้นแห่งคุณธรรมและศีลเป็นเบื้องต้นแห่งคำสอนของพระพุทธเจ้าเพราะศีลเป็นเบื้องต้นแห่งกุศลธรรมทั้งปวงดังพุทธดำรัสในสังยุตตนิกายว่า ศีลที่หมดจดดีแล้วชื่อว่าเป็นเบื้องต้นแห่งกุศล ธรรมทั้งหลายและในโอวาทปาติโมกข์ข้อต้นที่ว่า การไม่ทำบาปทั้งปวง และที่ว่าศีลชื่อว่างามนั้น ก็เพราะเป็นเหตุนำมาซึ่งความไม่เดือดร้อนเป็นต้นพระพุทธองค์ทรงประกาศว่า ศีลเป็นความงามในเบื้องต้นสมาธิเป็นความงามในท่ามกลางและปัญญาเป็นความงามในขั้นสุดท้าย ศีล 5 นี้เป็นศีล ขั้นต้นที่ถือว่าเป็นพื้นฐานแห่งศีลทั้งปวง

วิเคราะห์มนุษยธรรมกับพระพุทธศาสนา

มนุษยธรรม หมายถึง ธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์สมบูรณ์ คือ เป็นมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งได้แก่เบญจศีล หมายถึง ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับสำหรับควบคุมความประพฤติทางกาย ทางวาจาของคนในสังคมให้เรียบร้อยมี 5 ประการ ดังนี้

1. เว้นจากฆ่าสัตว์มีชีวิต รวมไปถึงการฆ่า การทำร้ายร่างกายและการทรมาน คำว่า “สัตว์” ในที่นี้ประสงค์เอาทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานที่ยังเป็นอยู่ มนุษย์ไม่เลือกกว่าผู้ชายหรือผู้หญิง จะอยู่ในวัยใดก็ตาม จนถึงที่ยังอยู่ในครรภ์ก็ตาม จะใหญ่หรือเล็กก็ตาม ได้ชื่อว่าสัตว์ในที่นี้ทั้งหมด เพื่อให้เข้าใจถึง ความหมายของการฆ่า การทำร้ายร่างกาย

2. เว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการเป็นโจร คือ ไม่เบียดบัง ดำเนินการเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของของผู้อื่นไม่อนุญาตด้วยทางกาย หรือว่าทางวาจาอันเจ้าของไม่ได้ยกให้เป็นสิทธิ์ขาด

3. เว้นจากการประพาศิณิธิในกามกามในที่นี้หมายถึงกิริยาที่รักใคร่กันผ่านทางประเวณี หมายความว่า เว้นจากความรักประพาศิณิธิในการที่จะล่วงละเมิดคู่ครองของผู้อื่นมีข้อห้าม สำหรับชายและหญิงมิให้ประพาศิณิธิ

4. เว้นจากการกล่าวเท็จ คือ เว้นจากคำพูดที่บิดเบือนจากความจริง โดยจงใจให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าเป็นเช่นนั้น เช่น แสดงพยานหลักฐานเท็จ

5. เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา และเมรัย คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นสิ่งที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2541: 68) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องมนุษยธรรมได้ตรัสว่าในโลกนี้มีมนุษย์และดิรัจฉานนานาชนิดสืบทอดกันมาอยู่ เพราะอาศัยความโลภโลภผลาญชีวิตกันและความเมตตาต่อกันส่วนสัตว์บางชนิดที่ดุร้ายและอยู่รวม กันเป็น หมู่ใหญ่ไม่ได้เพราะความดุร้าย ปรากฏว่าสูญพันธุ์ไปก็มี เช่น สัตว์ไดโนเสาร์ และที่เห็นกันว่ากำลังจะ สูญพันธุ์ไปก็มีเมื่อต้องการอยู่ได้ในสังคมปัจจุบันต้องมีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง

พ.อ.ปิ่น มุกขนันต์ (2535: 133) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง พุทธศาสตร์ภาค 1 ว่าการรักษาศีลนั้น โดยความหมายในการปฏิบัติเป็นการเว้นจากการกระทำที่ไม่ดี ฆ่ากันก็ไม่ดี ลักกันก็ไม่ดี ผิดลูกเขาเมียเขาก็ไม่ดี โกหกกันก็ไม่ดี กินเหล้าเมายาทำให้เสียสติไม่ดี การรักษาศีลก็คือการงดเว้นจากการกระทำที่ไม่ดี เหล่านี้เสีย เข้าใจไว้แค่นี้ก่อน คือ เข้าใจแค่ว่าการรักษาศีลนั้นความมุ่งหมายที่แท้จริงท่านให้ยกเว้นจากการกระทำที่ไม่ดีนั่นเอง

สมชาย กษิติประดิษฐ์ (2546: 355) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องสิทธิมนุษยชนว่า ความขัดแย้งทางอยู่ตามธรรมชาติ เพราะความรุนแรงเป็นการกระทำของมนุษย์ทุกคนได้กระทำอันไม่ควรต่อมนุษย หรือเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาของสังคมเป็นอย่างมาก เพราะคนในสังคมเป็นสังคมหมู่ใหญ่ จึงเป็นการก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เป็นอย่างมาก จึงเป็นการทำให้เกิดการละเมิดสิทธิ

พิทยา ว่องกุล (2543: 13) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง สร้างสังคมใหม่ชุมชนชนาธิปไตย ธัมมาธิปไตย ได้กล่าวถึง เสรีภาพของปัจเจกชนในเรื่องการสร้างสังคมใหม่ ชุมชนชนาธิปไตย ธัมมาธิปไตย โดยสรุปว่า ปริมาณความหลากหลายของความจำเป็น ยิ่งมากเท่าใดมนุษย์ยิ่งได้ เสรีภาพมากขึ้นเท่านั้น ระบบประชาธิปไตยเสรีนิยม ซึ่งปัจเจกชนต่างก็แข่งขันกันเพื่อตนเอง หากความแตกต่างระหว่างคนส่วนน้อยที่ร่ำรวยมหาศาล กับคนส่วนใหญ่ที่ยากจน ต่างออกไปเท่าไร ดังนั้น เสรีภาพอันเป็นหลักพื้นฐานและความเท่าเทียมกันจริงๆ ในระบอบประชาธิปไตย จึงเกิดขึ้นไม่ได้ มีหน้าซ้ำคนร่ำรวยมหาศาล ก็มีเสรีภาพในการกระทำอะไรๆ ได้มากมายและมากกว่าคนจน ตลอดไป

สุเชาว์ พลอยชุม (2532: 32) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง จริยศาสตร์แนวพุทธว่า การพูดว่าการกระทำของมนุษย์ถูกหรือผิด หรือว่าทั้งถูกและผิดจะใช้ได้หรือมีความหมายที่เฉพาะเมื่อ มนุษย์มีเสรีภาพที่จะกระทำในขอบเขตของเงื่อนไขที่เป็นเหตุเป็นผลของกันและกันเท่านั้น ถ้าว่าการกระทำของมนุษย์เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าหรือเป็นเพียงผลสะท้อนของมรดกทางกายหรือ ถูกกำหนดอย่างสิ้นเชิงโดยอดีตทางจิตใจของเราเอง การกระทำของเราก็ก้าวไม่ได้ว่าถูกหรือผิด เพราะเขาถูกบังคับให้ทำหรือว่าไม่มีเสรีภาพในการกระทำด้วยเหตุนี้การกระทำของมนุษย์จะถือว่าถูก หรือผิดได้ก็ต่อเมื่อมีการกระทำนั้นแม้ว่าจะถูกสถานการณ์บางอย่างกำหนดให้ตัดสินใจทำแต่เขา จะต้องทำโดยไม่ถูกบังคับให้กระทำ และมีเสรีภาพในการกระทำ (อตุตการ) ภายในขอบเขตบางอย่างที่ เป็นไปอยู่ในโลก

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้มนุษย์เลิกดูหมิ่นเหยียดหยามกัน โดยถือเอาวรรณะเป็น เครื่องแบ่งชั้นวรรณะกันอย่างรุนแรงพระองค์ทรงสอนให้เลิกคิดในเรื่องชั้นวรรณะโดยสิ้นเชิงใน สลวิมสังชาตกว่า

“ชาติและวาระเป็นของเปล่าศีลต่างหากที่เป็นของสูงสุด ถ้าไม่มีศีลแล้ว “สุตะ” จะไม่มีประโยชน์อะไร ในกัมมกตกลสูตร ทรงตรัสว่าวาระทั้ง 4 คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทรถ้ามีคุณธรรมแล้วก็เชื่อว่าเสมอกันเรื่องความเสมอภาคนี้ปรากฏให้เห็นชัดแจ้งใน เรื่องธรรมวินัย คือ ภิกษুবวก่อนจะได้รับความเคารพจากผู้บวชทีหลังแม้ผู้บวชทีหลังจะเกิดใน สกุลหรือวาระที่สูงกว่าก็ตามตัวอย่างในสมัยพุทธกาล เช่น พระราหุล ซึ่งเป็นพระราชโอรส เมื่อบวชเป็นสามเณรก็ต้องให้ความเคารพแก่ผู้บวชก่อนเช่นกัน

ดังมีพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในอัครัญญสูตรพระตถาคตทรงตรัสว่า ผู้ใดมีศรัทธา ตั้งมั่นในตถาคตผู้นั้นย่อมควรที่จะกล่าวว่า เราเป็นบุตรเป็นโอรสของ พระผู้มีพระภาคเป็น ผู้เกิดจากธรรม อันธรรมสร้างเป็นธรรมทายาท ผู้รับมรดกธรรม) ทั้งนี้เพราะคำว่า อัมมกาย (กายธรรม) พรหมกาย (กายพรหม) และผู้เป็นธรรมผู้เป็นพรหมชื่อของตถาคต ดังมีพุทธพจน์ที่พระ พุทธองค์ทรงแสดงไว้ในอัมพัฏฐสูตร ได้ตรัสถึงว่าด้วยการโต้ตอบของอัมพัฏฐมาณพไว้ว่าใครก็ตาม ยังถือชาติถือโคตร ถือตัว ถืออวาหะ วิวาหะคนเหล่านั้น ย่อมอยู่ห่างไกลจากความรู้และความ ประพฤติอันยอดเยี่ยมเมื่อละความ ถือชาติถือโคตรถือตัวถืออวาหะวิวาหะได้จึงจะทำให้แจ้งได้ซึ่งความรู้และความประพฤติอันยอดเยี่ยม เมื่อละความถือชาติถือโคตรถือตัวถืออวาหะวิวาหะได้จึงจะทำให้แจ้งได้ ซึ่งความรู้และความประพฤติอันยอดเยี่ยม ดังมีพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในวินัยปิฎกมหาวิภังค์ไว้ว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลายก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอนึ่งภิกษุใดจงใจพรากรกาย มนุษย์จากชีวิตหรือแสวงหาศัสตราอันจะ ปลิดชีวิตให้แก่กายมนุษย์นั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิกหา สว่างสมาธิได้สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระ ภาคทรงบัญญัติ แก่ภิกษุทั้งหลาย ดังมีพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในวินัยปิฎก มหาวิภังค์ไว้ว่า อนึ่ง ภิกษุใดถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ ให้ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมยพระราชาทั้งหลาย จับโจรได้ แล้วพึงประหารเสียบ้างจงจำไว้บ้าง เนรเทศเสียบ้างด้วยบริภาษว่า เจ้าเป็นโจรเจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลงเจ้าเป็นขโมย ในเพราะถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้เห็นปานใด ภิกษุถือเอาทรัพย์อันเจ้าของ ไม่ได้ให้เป็นปานนั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิกหาสว่างสมาธิได้

สรุป

พระพุทธศาสนาเถรวาทมีการส่งเสริมสิทธิกับการพัฒนาความคิดความเชื่อหรือเจตจำนง เพื่อสร้างความเหมาะสมให้แก่ตนเองและสังคมในด้านต่างๆ กล่าวคือกายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม เพราะหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเถรวาททั้งปวงก็สะท้อนให้เห็นว่าเป็น ปรากฏการณ์ที่มุ่งสนับสนุน ความสำคัญของทั้งสาม เพราะความกลมกลืนที่พอเหมาะในส่วนทั้ง สาม คือ สิ่งที่มีหมายถึงของสิทธิเสรีภาพ โดยธรรมดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลตั้งวาจาและใจไว้โดยชอบ ไม่ได้ทำชั่วทางกายอยู่ครอบครองเรือนที่มี ข้าวและน้ำ มาเป็นผู้มีศรัทธา เป็นผู้อ่อนโยนมีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทราบถ้อยคำชื่อว่าผู้ตั้งอยู่ในธรรม”

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิชา ศาลิคุปต์. (2535). **สังคมและการเมือง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ว. เซอร์วิส.
- ปิ่น มุทุกันต์, พ.อ. (2535). **พุทธศาสน์ภาค 1**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พิทยา ว่องกุล. (2543). **สร้างสังคมใหม่: ชุมชนชนาธิปไตย อัมมาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: โครงการวิถีทรรศน์.
- สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2546). **สิทธิมนุษยชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมภาร พรหมทา. (2544). **พุทธปรัชญามนุษย์ สังคม และปัญหาจริยธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สยาม.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. แหล่งที่มา <http://www.thaimmaonline.com/13176> (11 สิงหาคม 2554)

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2541). **มนุษยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย.

วัดอังกัญโคกบวรเสง

หมู่ 10 ตำบลบุฤาษี อำเภอเมืองสุรินทร์
จังหวัดสุรินทร์ 32000

